

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ПОЛТАВСЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ М. В. ОСТРОГРАДСЬКОГО

ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

**ГУМАНІЗАЦІЯ – НАЙКОРОТШИЙ ШЛЯХ ДО
ОСОБИСТОСТІ**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ МАЙСТЕРНІ**

13 вересня 2019 року

Кременчук

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПЕРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМ. М. В. ОСТРОГРАДСЬКОГО
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

ГУМАНІЗАЦІЯ – НАЙКОРОТШИЙ ШЛЯХ ДО ОСОБИСТОСТІ

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ МАЙСТЕРНІ**

13 вересня 2019 року

Кременчук

УДК 37:165.742]:005.745(043.2)

Гуманізація – найкоротший шлях до особистості: матеріали Всеукраїнської науково-практичної майстерні (Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка, 13 вересня 2019 року) / [редактор-упорядник: О. В. Діброва] – Кременчук: Методичний кабінет, 2019. – 233 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Діброва О. В. – кандидат філологічних наук, завідувач кафедри педагогіки та психології початкової освіти (редактор випуску)

Барда С. І. – асистент кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Видання містить доповіді Всеукраїнської науково-практичної майстерні «Гуманізація – найкоротший шлях до особистості». Молоді та досвідчені науковці, практики, психологи, методисти висвітлюють актуальні питання в галузях гуманної педагогіки, психології в початковій освіті.

Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, аспірантів, психологів, соціальних педагогів, викладачів, учителів, вихователів, студентів.

Посвідчення про реєстрацію УкрІНТЕІ №483 від 03.09.2019 р.

За достовірність фактів, дат, найменувань, прізвищ, цифрових даних, за орфографічне, пунктуаційне, стилістичне оформлення відповідають автори публікацій.

Подані на конференцію матеріали видаються в авторській редакції.

Рекомендовано до друку Вченою радою Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (протокол № 2 від 16.09.2019 року)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	7
Крук С. Л. Духовні якості вчителя.....	7
Самодрин А. П. Гуманізм як освітня домінанта педагогічної дії.....	9
Олійник І. О. Аксиоми гуманної педагогіки.....	13
Стеценко Н. К. Впровадження інтеграції в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти.....	19
Тупікіна С. В. Шляхи і засоби підготовки вчителя нової генерації у педагогічному коледжі	22
Лілянова І. А. Використання технології розвитку критичного мислення на заняттях методики трудового навчання при підготовці вчителя початкових класів.....	26
Доценко Г. Г. Підготовка студентів до впровадження здоров'язберігаючих технологій на уроках образотворчого мистецтва.....	30
Власова Г. В. Особистість вчителя як інструмент впливу на всіх учасників освітнього процесу.....	34
Андрєєва Н. О. Гуманна педагогіка як основоположний вектор підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до роботи в інклюзивних класах.....	36
Бикова Т. Б. З досвіду роботи асоціації гуманної педагогіки в Педагогічному коледжі КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР.....	39
Вітко Т. М., Шліхар В. В. Сучасний учитель: нове бачення української школи.....	41
Бірюкова С. О. Формування етичного підґрунтя особистості майбутнього вчителя шляхом використання поетичного слова Ліни Костенко.....	46
Майборода Н. М. Використання ідей гуманної педагогіки в практиці навчально-виховних закладів.....	49

Миرونюк І. О. Співпраця вчителя та учнів на засадах гуманної педагогіки національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР.....53

СЕКЦІЯ 2. ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....59

Яценко Т. В. Особливості створення розвивального середовища в умовах ЗДО для забезпечення гармонійного розвитку дітей з підвищеним рівнем пізнавальної активності.....59

Крамаренко В. О. Сучасна гра та її значення у процесі формування особистості дитини дошкільного віку.....63

Шкляєва Г. О. Гуманізація освітнього середовища в контексті формування ціннісного світогляду особистості дитини.....66

Остапко Л. О., Науменко В. Д. Формування гуманних відносин у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.....71

Пристап В. В. Формування гуманних відносин у дітей старшого дошкільного віку засобом природи.....75

Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Міжособистісні відносини в дитячому колективі ЗДО.....79

Носкіна Л. М. Формування гуманного ставлення дітей шостого року життя до однолітків засобом казок В. О. Сухомлинського.....84

Носкіна Н. О. Виховання гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобом витинанок.....88

Коробко Ю. В. Особистісно-орієнтований підхід до створення предметно-просторового середовища дітей раннього віку.....92

Рассохіна О. В. Гуманістичний підхід до організації виховання в закладах дошкільної освіти.....95

Бровата О. Б., Гуманізація освітнього процесу у закладі дошкільної освіти через впровадження сучасних інноваційних технологій....101

СЕКЦІЯ 3. ІДЕЇ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....105

Бабенко Л. М. Гуманний підхід при перевірці навчальних досягнень учнів початкової школи.....105

Болотіна М. П., Музиченко В. О. Використання елементів гуманної педагогіки на уроках математики в початковій школі...108

Бражник Ю. С. Набуття ключових компетентностей через інтеграцію змісту освіти на засадах гуманної педагогіки.....	113
Деньга Н. М. Формувальне оцінювання – шлях до гуманізації освітнього процесу.....	116
Івашина О. В., Карповець В. В. Гуманізація взаємовідносин вчителя та учнів у початковій школі.....	121
Маслак А. Г. Впровадження програми Інтелект України в початковій школі на засадах Гуманної педагогіки.....	126
Ситюк Р. О. Прагматична освітня концепція Дж.Д'юї як гуманістичний варіант початкової освіти.....	128
Шевченко І. М., Марченко І. Г. Ранкові зустрічі як засіб гуманізації початкової освіти.....	132
Барда С. І. Гуманізація освітнього середовища як чинник розвитку особистості молодшого школяра.....	136

СЕКЦІЯ 4. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАД ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ОСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН В СЕРЕДНІЙ, СТАРШІЙ ШКОЛІ ТА В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....

Михайленко Л. В. Публічні лекції як ефективний метод гуманної педагогіки.....	140
Мельник В. І. Методика підготовки учнів до олімпіад у різновікових групах.....	144
Мельник А. А. STEM-освіта - запорука успішного майбутнього учнів.....	147
Ухналь О. М. Практичні приклади реалізації наскрізної тематичної лінії «громадянська відповідальність» у навчальних програмах 5-9 класів.....	154
Ковтун А. Є. Формування самоповаги як компоненту гуманістично спрямованої особистості підлітка.....	158
Новодворчук О. В. Формування гуманістичного світогляду учнів старших класів шляхом вивчення творів сучасної української літератури.....	162
Крупіна Л. В., Лисенко Т. І. Хмарні технології як засіб гуманізації освіти.....	166
Верещака В. В., Мороз О. М. Гуманізація в гуртковій роботі з англійської мови в середній та старшій школі.....	171
Падалка Н. Л. Гуманна педагогіка – шлях у майбутнє.....	175

Яненко С. М. Створення ситуації успіху на уроках словесності в умовах реалізації засад гуманної педагогіки.....	180
Богомаз О. А. Візуалізація навчального матеріалу на уроках біології в контексті педагогіки співробітництва.....	183
Матюха Ю. О. Гуманістична спрямованість особистості учня....	187

СЕКЦІЯ 5. ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА.....

Павлова Т. В. Учитель в умовах Нової української школи.....	190
Гривачевська А. А. Позитивне мислення як складова самореалізації особистості гуманного педагога.....	193
Олійник І. О. Тесля К. С. Сучасний учитель у вимірах Нової української школи.....	197
Московець Л. П. Лазоренко А. О. Феномен педагогічного щастя.....	203
Діброва О. В., Гольченко К. В. Застосування прийомів гуманної педагогіки на практиці.....	208
Діброва О. В., Левчун В. І. Взаємодія учителя та учня в умовах НУШ побудована на засадах гуманізму.....	212
Грисенко Л. П. Сучасна література як інструмент формування екзистенціального гуманізму.....	215
Литвиненко М. К. Підготовка вчителів до здійснення педагогічної діяльності в умовах НУШ.....	220

СЕКЦІЯ 1. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Крук С. Л.

*Президент Всеукраїнської культурно-освітньої
асоціації Гуманної Педагогіки
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і
психології Хмельницького національного університету
Лицар Гуманної Педагогіки
м. Хмельницький*

ДУХОВНІ ЯКОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Духовність є проявом духу.

Духовність, як полум'я, запалюється, як чудовий магніт, наближає до себе. Тому це і є суджене щастя.

Дух:

- Божественна Іскра, деференційований Логос (Гераклід), Дао (Лао-Цзи), Монада (Лейбніц).

Дух як інтенція, яка має проявитися впродовж життя.

Якості духу представляють собою форми затверджених в мікрокосмосі людини вогнів, які є основою ауричних випромінювань. (Грані Агні Йоги. 1961р. 184) [38, с.125]

Кожна якість – кристалізований вогонь тієї чи іншої степені і розмірів. (Грані Агні Йоги. 1961р. 153) [38, с.98-99]

Любов – Божественний магніт. Вірність – це відношення до віри.

Відданість – це стійкість, надійність, вірність слову, клятві.

Любов – Божественний магніт.

Вірність – це відношення до віри.

Відданість – це стійкість, надійність, вірність слову, клятві.

Істинний характер людини виявляється серед життєвих буднів в дрібницях серед побуту і щоденності. Потік духу визначається саме в цих умовах, але не в моменти особливих підйомів. Злетіти, особливо під впливом Променя не так вже й важко, але втриматись на злеті і перебувати на цій висоті людина не в змозі довго. Отже

повсякденність слугує мірилом досягнень, коли в повсякденності загартовуються якості духу і стверджується шлях. (Грані Агні Йоги. 1972р. 142) [49, с.60]

Учитель – це людина, яка веде служіння заради вищих цілей людства, заради планетарної й космічної еволюції, і йому повинні бути створені такі умови, щоб він міг повністю присвятити себе найтоншій справі виховання.

Учитель (уч - итель, уч – у – вогонь, вища Мудрість)

Учитель – носій Світла, Істини, Мудрості, Божественного вогню

Гідність — це поняття моральної свідомості, яке виражає уявлення про цінність всякої людини, як моральної особистості, і ставлення до неї з боку суспільства.

Гідність духу - поняття, вірніше, якість, потрібне у всіх випадках життя. Неможливо його утвердити без самоповаги, а самоповагу - без відповідної йому поведінки, як перед людьми, так і наодинці, перед ликом простору. (Грані Агні Йоги. 1967р. 196) [44, с.75]

Сила духу проявляється у вірі і контролі відчуттів. (Грані Агні Йоги. 1961р. 431) [38, с.302]

Справжнє досягнення не в тому, щоб штучно охоронити себе від усього, що шкодить і заважає, але саме щоб силою духу піднятися над усіма перешкодами.

(З листа О.І. Реріх А.М. Асєєву, 30 березня 1936р.) [21, с.119]

Синтез духовності – найрідкісніший дар, саме він запалює Світло Всесвіту. (С.М. Реріх,1967 «Возлюби ближнього свого (Господом твоїм)»)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грані Агні Йоги. 1967р. 196с.
2. Реріх, С.М. «Возлюби ближнього свого (Господом твоїм)» 1967

ГУМАНІЗМ ЯК ОСВІТНЯ ДОМІНАНТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ

Як відомо, Третій гуманістичний маніфест (2003 р.) стверджує, що людина – невід’ємна частина природи, особистість якої послуговує гуманістичним ідеалам. Теорія еволюції становить теоретичну базу гуманістичної концепції освіти. Школа опосередковує учня станом пошуку рівноваги поміж функціоналізмом і еволюціонізмом – забезпечує процес профільного навчання особистісно зорієнтовано. У сучасній демократичній школі все мусить бути облаштованим для ствердження духовних сил людини та їх опанування свідомістю. Мислення необхідно виховувати життєстверджуючими духовними засобами освіти з неперервним уточненням її шляхетної мети в створі культури як другої природи. Тож кредо виховання – зближення людини з її життям через пізнання самої себе – потребує посилення відчуття роду, народу, ..., природи. В цьому контексті найкоротший освітній шлях до виховання юної особистості пролягає через сім’ю, через особистість батька і матері:

- батько постає при цьому як суб’єкт активної спорідненої діяльності, доставленої дитині деонтологічно в доступний спосіб у контексті сім’ї, як комунікативної основи суспільства у формі гри-праці для вибудови громадянської позиції особистості, зорієнтованої на її майбутні життєві здобутки оберезами душі з усуненням можливості помилок посередництвом здобутого життєвого досвіду – на основі усвідомлення духовних цінностей істини, краси, добра, совісті;

- мати – з її життєдайною величчю, безкорисною любов’ю, найріднішою природністю, життєвою правдою, вірним серцем, що завжди вірить і надіється у будь-яких обставинах життя...

Школа слугує доповненням до культурної традиції сім’ї, роду, близько 10-12 років допомагає закладанню Я-концепції гуманізму.

Наголосимо, що життя дуже важко пізнавати в певний конкретний момент, особливо, якщо ти не перебуваєш в гущі подій. Тому шлях його пізнання і розуміння посередництвом методу проходить через «об'єктивацію життя» – термін, функція якого в філософії В. Дільтея споріднена розумінню об'єктивного духа Г.В.Ф. Гегелем [1] – *життя опосередковано пізнає само себе*. Корисним сучасному вчителю є *метод філософії життя* – базується, за В. Дільтеєм, на триєдності переживання конкретних: 1) життєвих станів і процесів, 2) виразів і 3) розуміння [2]. Дитині треба усвідомити, що все те, що нині відбувається, створено попереднім життям поколінь споріднених особистостей. Добро – взяти з собою, зла – позбуватися, розпізнаючи їх педагогічною дією вчителя-професіонала. Те, що буде далі – створюємо ми. Ми – це єдність батьків, учителів і учнів. Ми є невидимим мостом у майбутнє, спільно вибудованим проектом майбутнього...

Як же саме нам, українцям, посередництвом школи, як найкращого союзника батьків, сконцентрувати наші *духовні зусилля*, щоб виконати свою життєву місію?

Звернемося до історичного досвіду. Один з найкрупніших фізиків-теоретиків ХХ ст. Вольфганг Ернст Паулі (1900-1958) [351] у 1950-х рр. здійснив унікальне як для вченого-натураліста історико-культурологічне осмислення досягнень свого видатного попередника – Йоганна Фрідріха Кеплера (1571-1630) – німецького філософа, математика, астронома, астролога і оптики, відомого насамперед відкриттям законів руху планет, названих законами Кеплера на його честь. Й.Ф. Кеплер – яскравий представник наукової думки ХVІІ ст., за участю якого в результаті колосальних духовних зусиль із материнського тіла *магіко-анімістичного підходу* до вивчення природи виросло у свій час абсолютно *нове природниче мислення*. Ідеї Й.Ф. Кеплера знаменують важливий проміжний етап поміж попереднім магіко-символістичним і сучасним кількісно-математичним описанням природи. На той час світогляд не поділявся на релігійний і науковий. Тож, по суті, богослов'я посередництвом особистості Й.Ф. Кеплера отримало наукове описання триєдиного Бога: Отця, Сина, Духа святого. В.Е. Паулі, користуючись прогресивною методологією К.Г. Юнга, його вчення про архетипи [5; 6], відшукує в міркуваннях Й.Ф. Кеплера *першообрази*

світобудови як вроджені інстинкти, які надихнули вченого взятися за математичний апарат. Адже пізнання, за К.Г. Юнгом, включає в себе, поряд із раціональним, досвідоме відображення, передчуття ще непізнаного, символічне. Саме з цих аналізів простирається сила духу, вся робота душі, її свобода...

Архетипічна картина Й.Ф. Кеплера, встановлена В.Е. Паулі, дозволила виразити триєдине Боже зображати так: «Я» є по суті – Бог-отець, «моя Мета» – Бог-син, рух (шлях) у напрямі Мети – «Бог-дух святий». Отже, будь-який рух «кудись» по суті є рухом «до самого себе», адже кожна жива істота є втілення святої Трійці... В кінець земного буття людина приходить до свого тіла, проте її особистість сягає глибин космосу настільки, наскільки освітою вона проникає світ своїм розумом. В соціокультурному вимірі освіта – соціальний важіль побудови свідомості для виявлення власного духа. Для кожної людини існують *опорні архетипи активності пізнання світу* – його рідне довкілля, наповнене і навантажене людиною – антропотизоване (від грец. *ανθρωπος* – людина). Великою мірою духовна підтримка особистості з боку соціальних інституцій через прилучення її до ідеї колективного труда визначає умову стійкості системи «людина–природа» в процесі її життєдіяльності.

Тому в синергії *віри і освіти, збудованої ноосферною наукою, як свідомо мислимого* та синтезованого педагогічною функцією для розпізнання потенціалу душі та його складника – духовного потенціалу особистості – рушійна сила гуманізму *a priori*... Відсутність віри при формуванні свідомості породжує страх непізнання з відступом до тваринності, буттєвої ентропії, знедолення народів і націй. Зневіра нівечить ідею буття, знищує пасіонарність, унеможливорює профільність...

Заглянемо до словника: *нація* (від *patio* (лат.) – плем'я, народ), історична спільність людей, що складається в ході формування спільності їх території, економічних зв'язків, літературної мови, деяких особливостей культури і характеру, які складають її ознаки [4, с. 867]. Щодо української нації, то у неї є не тільки локальний географічний вимір (перетин фізичної і економічної географії) України як держави, але і глобальний, і космічний вимір – її тіло, душа і дух. Точка перетину їх – *мисляча людина*. Сьогодні національним питанням стає не лише географічна територія, а

організація комунікаційних зв'язків на планеті засадами освітньої логістики як горизонтів мислення у видовому і родовому прояві життєдіяльності українського народу в цілому і кожного його представника на Землі. Це ж саме торкається будь-якого народу, який позиціонує себе як нація – оволодівши епохою, усвідомлювати власну культуру і торувати свою дорогу в біосфері на засадах творчої еволюції особистості.

Виживати – означає правильно єднатися: в сім'ю, соціальну групу, суспільство, державу, українство – з одного боку; природою власної душі – з тілом (здоров'я) і духом (очікуваним майбутнім).

Рушійною силою цивілізаційного розвитку і складовою культури є мораль – для збереження сім'ї, колективу, суспільства. Вона є також відображенням емоцій. Наявність моральності в суспільстві передбачає його здатність до інтеграції, в іншому разі – соціальна диференціація і розпад суспільства як цілісної системи, втрата власної культури.

Культура опирається на безліч субкультур – в цьому її сила. Для становлення культури субкультури в її складі, а також побічні – генерують контркультуру як опір. Протидія деградації – воля як усвідомлена детермінація розвитку власного Я – персоніфіковано диференційованої траєкторії життєдіяльності індивіду, де становлення особистісно-о-Світнього базису відбувається як організація самоорганізації пізнавальної функції особистості на засадах упровадження ноосферної соціокультури пізнання з опорою *на гуманізм*.

Освіта проявляє культурний розвиток людини як процес цілеспрямований у складі життя посередництвом особистості – найефективніше в стані «профільна дія». На черзі дня педагогічної науки з новою силою виникає проблема зрілості особистості з особливою гостротою для її розв'язання в стінах школи: вимагає в основу нової школи покласти систему виховання цінностей особистості як морально-естетичного осередку вираження її свободи волі станом честі та гідності.

Система виховання особистості – абсолютний примат над іншими системами педагогічного супроводу людини. В основу місії виховання взяти думку про те, що сутністю сучасної культури планети стає дуальність – збереження гармонії людини з природою,

пошук суспільної гармонії з побудовою цивілізації на засадах оптимізації. У згорнутому вигляді (в індивіді) соціальна оптимізація дотикає принципу гуманізму, що організуючою суспільною силою має на меті демократію, яка в свою чергу опирається на принцип персоніфікованої творчої еволюції особистості, а та – вивіщує гуманізм у профільній дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа / Г.В.Ф. Гегель; пер. Г. Шпета. – СПб.: Наука, 1992. – 444 с.
2. Дильтей В. Категории жизни / В. Дильтей // Вопросы философии. – 1995. – № 10. – С. 129–143.
3. Паули В. Физические очерки: сборник статей / В. Паули. – М.: Изд-во «Наука», 1975. – 256 с.
4. Советский энциклопедический словарь (3-е изд.; гл. ред. А. М. Прохоров; ред. кол. М. С. Гиляров, А. А. Гусев, И. Л. Кнулянец, М. И. Кузнецов и др.). – М. : Сов. энциклопедия, 1984. – 1600 с.
5. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме / К. Г. Юнг. – Львів: Астролябія, 2013. – 588 с.
6. Юнг К. Г. Психологические типы (пер. с нем.) / К. Г. Юнг. – М. : Университет. книга, АСТ, 1996. – 718 с.

Олійник І. О.
*старший викладач
кафедри педагогіки та психології
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С.Макаренка
м. Кременчук*

АКСІОМИ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Педагог, вихователь, учитель, наставник... Перелік слів, що характеризують педагогічну діяльність. Кожне слово має свій сенс, своє призначення.

Педагогами в Стародавній Греції називали рабів, що супроводжували дітей зі школи додому. Того, хто навчав називали дидаскал, педоном, педотриб.

В 20 роках ХХ століття на теренах Радянського Союзу була відмінена класно - урочна система навчання. Натомість впроваджувався бригадно - лабораторний метод. Місце вчителя зайняв шкільний робітник, скорочено – ШКРАБ. Виникає питання: Шкраб, що шкребеться невпевнено чи раб школи?

В перекладі з санскриту – Вчитель – носій Світла... Красиво. Відповідально! Відчуваєте?

Школа в епоху рабовласницького ладу була місцем відпочинку дітей, і в перекладі означає – дозвілля.

В епоху середньовіччя школа від схола – схоластика, істина, яке не підлягає сумніву, передбачає зазубрювання і підкорення.

В перекладі з санскриту, школа – сходинки духовного зростання (сходження до вершини самого себе) людини. Учень – Душа, яка прагне світла.

Розглядаючи таку трактовку кожен вчитель відчуває свою професійну і людську місію.

Сучасний учитель перестав замислюватися про сенс життя, він не читає класики, не встигає заглянути в очі учнів. На його обличчі постійний вираз втоми й безнадії тому, що вчитель приречений бути у вічній гонитві за моніторингом та відповідністю сучасним вимогам, які все більше і більше віддаляються від світу Дитини і світу самого Вчителя. Наша душа оживає тільки уві сні, часто перебуваючи в страху за те, що тіло відстає в цій гонці. В таких умовах діти, їхні проблеми, прагнення, потреби відходять на другий план.

Діти живуть своїм життям, про яке ми, дорослі, навіть і не підозрюємо. В нашу модель компетентісно-орієнтованого учня не входить поняття сенсу життя Дитини, в ній немає понять духовного і внутрішнього світу і все заздалегідь визначено. Це відбувається тому, що світ товариства споживачів не потребує жодних духовних визначень. Йому потрібні споживачі для забезпечення прибутків виробників, сенс існування і так зрозумілий, він у постійному споживанні, споживання заради споживання.

На жаль, в сучасному навчально-виховному процесі руйнується духовна спільність між учителем і учнем. Шкільне життя позбавлене

духовних понять і здійснюється тільки на рівні матеріальних кредитно-модульних відносин, які по своїй суті являють собою заміну форму товарно-грошових відносин ринку. Школа готує молоде покоління до життя в умовах товарно-грошових відносин, де необхідні критичне мислення, лідери і особистості, підкоряються тільки своїм особистим інтересам та інтересам особистої вигоди. Школа стала повною виразником інтересів суспільства, яке явно втратило морально-моральні орієнтири.

Ми, люди, забуваємо, що крім тих законів, які придумуємо самі і пристосовуємо для обслуговування своїх інтересів є ще й Космічні, Божественні, Єдині Закони Природи. Згідно з цими законами, людство не є випадковим явищем на Землі. Воно з'являється для виконання свого завдання. Єдині закони природи усвідомлені і добровільно прийняті людиною стають основою моральності і моралі

Гуманно-особистісна Педагогіка будується на фундаментальних допущень, фундаментальних аксіоматичних засадах, складових Істину для Світових Релігійних Вчень і предмет для багатьох духовно-філософських навчань.

Допущення - це шлях створення і розвитку нових ідей.

Будь-яка думка (ідея) розвивається тільки тоді, коли знімаються заборони. Наприклад, площинна геометрія Евкліда була по-новому усвідомлена і сформульована Лобачевским. В результаті виникла геометрія Лобачевского. Причому, відкриття було настільки значним, що відгукнулося в інших науках.

В Гуманній педагогіці існують припущення, що дозволяють вносити нові, важливі ідеї в звичні педагогічні концепції.

Суть припущень гуманної педагогіки у наступних трьох положеннях:

– віра у вище (не обов'язково - в Бога), праведність, любов, ненасильство, в добро.

– душа людини – є реальна субстанція;

– вона спрямована до вічного сходження і вдосконалення;

– земне життя – є відрізок шляху сходження.

«Я допускаю, що Вищий Світ існує», - говорить Ш. О. Амонашвілі. Не тільки містики та релігійні діячі, а й великі

вчені поділяли цю точку зору. Так думали А. Ейнштейн, Н. Бор, В. Павлов, К. Ціолковський.

І далі наступні допущення.

Отже, реально існує душа.

Душа безсмертна і має силу руху до вдосконалення.

Земне життя - це можливість для сходження душі.

Протягом життя душа кожної людини повинна наповнитися і піднятися

З цих припущень виводиться три постулати віри вчителя у Дитини:

– Дитина – явище, «веління духа» в нашому земному житті.

– Дитина несе в собі своє життєве завдання, життєву Місію, якій вона повинна служити.

– Дитина несе в собі первісну енергію духу – необмежену можливість духовного вдосконалення

Зміст Гуманної Педагогіки – це ведення учня шляхом удосконалення свого духовного світу і розуміння свого призначення, розуміння суворості боргу шляхом множення Добра і Любові на землі. Завдання вчителя допомогти дитині знайти в собі піднесену душу і служити їй віддано.

Мета гуманно-особистісного освіти – це виховання Благородної людини. Всі ніби знають, що таке благородство..

Дану мету можна вирішити з допомогою наступних завдань:

– створювати умови для того, щоб діти усвідомили величезну силу добрих почуттів, слів, думок, вчинків, усвідомили відповідальність за свої вчинки, думки;

– допомагати пізнавати, що значить Любов, Співчуття, Милосердя, Мудрість, Сміливість, Чесність.

– допомагати пізнавати себе, свій внутрішній світ, досягати красу природи і відчувати її стан;

– розвивати інтерес до духовного життя, до філософствування, спостережливості, уважності;

– розвивати вміння працювати самостійно, вміння співпрацювати;

– заохочувати сміливість висловлювання, обмірковування і постановку пізнавальних питань, прагнення знати більше.

Принципи гуманної педагогіки:

- олюднювати середовище навколо дитини;
- проявляти творче терпіння;
- приймати будь-якої дитини таким, який він є (не ламати його волю);
- будувати відносини співробітництва з дитиною (я – теж учень, а він – учитель);
- сповнитися оптимізмом щодо дитини;
- проявляти відданість і щирість у ставленні до дитини (єдиний захисник дитинства – вчитель).

Гуманна Педагогіка звернена на облагородження душі і серця дитини, а знання, яких набуває учень у процесі навчання, мисляться як умови творчості, творення, творення блага. Гуманна Педагогіка, звичайно ж, спирається на любов і доброту вчителя, його вміння створювати таку атмосферу душевної щедрості, в якій кожен учень був би спрямований на самопізнання, прагнення до духовного самовдосконалення.

Навчання без виховання не буває, а виховувати, за висловом Ш. О. Амонашвілі, можна тільки тоді, «коли виникає духовна спільність між учителем і учнем». Світогляд вчителя, що обрав для себе Гуманну Педагогіку, передбачає активний моральний вибір добра, безмежну віру в Дитину, в спорідненість душ вчителя та учня, в спільність «морального закону всередині нас».

Вчитель, що свідомо слідує ідеям Гуманної Педагогіки, насамперед пред'являє високі вимоги до себе, він спрямований на поліпшення самого себе і по мірі перемоги над собою» стає для учня носієм певного морального ідеалу, він насичує освітній простір високими образами, під впливом яких розкриваються найкращі якості Дитини.

Педагогічна свідомість перебуває в кризі. Вихід з кризи – в розширенні свідомості. Які б умови ми визначали для якісного і перспективного оновлення світу освіти, основа буде полягати в зміні парадигми педагогічної свідомості. Якщо свідомість наша візьме вимір духовності, то поступово відбудеться переорієнтація на нові цінності освіти, на цінності гуманної педагогіки. Адже суть гуманної педагогіки Ш. О. Амонашвілі укладена в трьох основних постулатах: віра у можливість Дитини, розкриття самотутньої природи в Дитині, повазі до її особистості.

На думку Шалви Олександровича, «гуманна педагогіка дивиться вглиб людини, звертається до її серця і відроджує суть морального (духовного) розвитку особистості. Вона покликана подарувати дитині радість пізнання себе в навколишньому світі, усвідомлення цінності людського життя і людського призначення

• Любов до дитини, до людини – ось основа гуманістичної педагогіки.

- Педагогіка є вища форма людської свідомості.
- У педагогіці часто користуються голосом серця, інтуїцією.
- Педагогіка – це мудрість.
- Педагогіка – це суб'єктивна дійсність.
- Педагогом народжуються.
- Важливим є світогляд педагога, його бачення світу.

Не можна технологізувати педагогіку. Не можна технологізувати відносини сердець. Технологія вихолощує суть педагогіки. Потрібні вчителі, які проявляють подвиг. Необхідно підніматися до рівня дитини. Гуманна педагогіка – подвиг для вчителя. Ні в одній книзі не написано педагогічна істина. У них тільки роздуми про педагогіку. Кожен педагог йде своїм шляхом, спираючись на досвід минулих поколінь педагогів.

У педагогіці ніхто не має бути мірою для іншого. Не можна навчити того, чого сам не знаєш. Якщо у вчителя немає духовності і моральності, він не зуміє виховати це в учнях. Педагогіка - міра всіх наук. Всі науки підпорядковуються педагогіці. Гуманна педагогіка – це педагогіка, за допомогою якої дитина знаходить світло в собі і в оточуючих.

Педагогічний процес – це Вчитель, його настрої, його стан. Людина повинна усвідомити свою долю, свій шлях, свою маленьку, але місію. Причому, пошуки веде сама людина. Але направити її ще в ранньому дитинстві зобов'язаний вчитель. Гуманна педагогіка покликана самовіддано допомагати дітям відкрити в собі свою місію, свою долю.

Стеценко Н. К.
завідувач з навчально-
виробничої практики
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С.Макаренка
м. Кременчук

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних завдань вищої школи в умовах реформування та модернізації освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних працівників для роботи у закладах повної загальної середньої освіти [4].

Підготовка сучасного вчителя вимагає сформованості у студентів ключових компетентностей на основі ціннісних орієнтирів, володіння наскрізними вміннями та сучасними методиками, некогнітивними навичками, такими як наполегливість, допитливість, відповідальність, цілеспрямованість, оптимізм, самоконтроль, витримка.

Реформування освітнього процесу у закладах вищої освіти (далі ЗВО) вимагає нових стратегій в керівництві навчальним процесом та педагогічною практикою, впровадження нової парадигми, заснованої на таких принципах, як справедливість, чесність, щирість, людська гідність, служіння своїй професії (ідея особистісного внеску в загальну справу), якість, досконалість, доброчесність.

Інтеграція навчальних дисциплін – один із засобів формування у майбутнього вчителя ключових компетентностей.

Впровадження інтегрованого навчання на основі кооперування, співпраці спеціалістів різних галузей, інтегрування академічних та спеціальних дисциплін професійного напрямку – *справжній виклик освітньої системи ЗВО*. Саме відокремлення, що існувало між галузями знань, призвело до фрагментарності та розірваності світогляду випускників, труднощів у формуванні цілісної картини світу, що стало перешкодою органічного сприйняття культури загалом.

Інтеграція – один з головних *дидактичних принципів*, впровадження якого можливо при ретельному відпрацюванні методологічного та методичного забезпечення. Вивчення певного рівня міждисциплінарних зв'язків дає можливість заглибитися в зміст суміжних дисциплін, визначити спільні цілі навчання, принципи, зміст, форми організації освітнього процесу.

Вплітання «інтегративних ниток» до робочих планів відповідних дисциплін на основі Таксономії навчальних цілей Бенджаміна Блума, впровадження проектної технології (Project-Based Learning) та проблемного навчання (Problem-Based Learning) є *прикладом міжпредметних зв'язків* - дидактичного синтезу.

За ступенем інтеграції А.Блум поділяє програми на наступні типи

Впровадження інтеграції в навчальний процес створює умови для:

- об'єднання кількох предметів спільною темою, що дає можливість попередити дублювання навчального матеріалу і економію часу;
- формування загальних навчальних знань і умінь, що забезпечують цілісність сприйняття світу;
- залучення студентів до активного процесу здобуття знань;
- застосовування набутих знань з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

Ефективними є об'єднання дисциплін суміжних природничих та гуманітарних наук, теоретичних та прикладних наук, природничих

та суспільних наук, фахових дисциплін (*Вступ до спеціальності. Методики викладання певних предметів початкової освіти.*)

Міждисциплінарна інтеграція може відбуватися на різних рівнях, але при створенні моделей інтегрованого курсу слід дотримуватися певних принципів: *структурність, системність, цілісність, багаторівневість, відповідність усім сферам суспільного та культурного життя*. Лише такий підхід забезпечує комплексний підхід при якому студенти, усвідомлюючи зв'язок з життям, засвоюють знання швидко, свідомо, із задоволенням.

Не всяке об'єднання різних дисциплін в одній навчальній діяльності автоматичне стає інтегрованою формою навчання. Варто врахувати застереження С.Гончаренко та І.Козловської: "...найболючішою є проблема ізольованості вивчення окремих дисциплін та протилежна їй тенденція інтегрувати все підряд, що призводить до повної відміни предметного навчання» [1].

Проблема інтеграції навчання і виховання важлива як для теорії, так і для практики. Її актуальність зумовлена змінами у сфері науки, виробництва, новими соціальними запитами.

Дослідження студентів під час педагогічної практики є прикладом інтеграції наукової та навчальної роботи. Саме там майбутні вчителі відчувають значимість когнітивних навичок для професійної діяльності, мають можливість перевірити рівень своєї підготовки, отримують поштовх до подальшого навчання. Педагогічна практика сприяє формуванню умінь та навичок спостерігати, аналізувати проблеми сучасної школи, залучає до наукових досліджень та розкриття дослідницьких якостей школярів.

Отже інтегроване навчання вже є частково впровадженим у професійній підготовці студентів, проте його потенціал ще не реалізовано в повній мірі.

Набуття важливих навичок для життя, таких як уміння працювати в команді, вирішувати проблеми, застосовувати критичне мислення в процесі навчання, пробуджують бажання (вчителів – студентів) знаходитися у постійному пошуку ефективних форм і методів навчання спрямованих на формування інноваційного вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С.І., Козловська І.М. Теоретичні основи дидактичної інтеграції у професійній середній школі / С.І. Гончаренко, І.М. Козловська. // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2
2. Іванчук М.Г. Основи технології інтегрованого навчання в початковій школі: навч.-метод. посіб / М.Г. Іванчук. – Чернівці: Рута, 2001. – 98с.
3. Стівен Кові. 7 звичок надзвичайно ефективних людей / Р. Кові Стівен. – К. : КСД, 2012. – 384 с.
4. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти / Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87
Режим доступу : [http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-\(2016-rik\).html](http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-(2016-rik).html).
5. Даналакій О.Г., Хабюк А.Я. Інтегроване навчання у природничо-математичних дисциплін у вищих навчальних закладах / Даналакій О.Г., Хабюк А.Я. Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/2/110.pdf>

Тупікіна С. В.

*викладач психолого-педагогічних дисциплін
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Бериславський педагогічний коледж
імені В.Ф. Беньковського
м. Берислав*

ШЛЯХИ І ЗАСОБИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Гуманізація системи освіти, якій відповідає особистісно орієнтована парадигма, висуває високі вимоги до загальної та професійної підготовки педагогічних кадрів, прояву їх творчої індивідуальності. Метою особистісно орієнтованої професійної педагогічної освіти є підготовка вчителя-професіонала, здатного до самонавчання, самовдосконалення й саморозвитку упродовж життя,

який є творчою особистістю, дослідником-пошукувачем, що аналізує, апробує найраціональніші шляхи, умови, методи, засоби, форми високоєфективного вирішення конкретних завдань виховання, освіти і навчання, має повагу до особистості учня, розуміє його потреби.

Нова школа повинна будуватись за новими принципами, де поряд зі свободою буде стояти відповідальність, поряд з творчістю – здоровий глузд, а довіра до всіх учасників навчально-виховного процесу буде одним із головних аспектів системи освіти в Україні.

Проблема підготовки вчителя-гуманіста була важливою завжди, її вирішенню присвятили низку праць зарубіжні та українські педагоги, зокрема Я. А. Коменський, А. Дістервег, Д. Дьюї, К. Д. Ушинський, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович, Ш. Амонашвілі та ряд інших.

Вирішенню проблеми професійної підготовки вчителя-гуманіста присвячують свої дослідження знані психологи і педагоги: І. Бех, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Льченко, В. Моляко, Н. Ничкало, О. Пехота, Л. Пуховська, О. Савченко, Г. Сазоненко, В. Сєриков, О. Сухомлинська, В. Хайруліна, І. Якиманська та інші.

Ефективність професійної підготовки майбутніх учителів залежить від усвідомлення викладачем підвалин та витоків гуманної освіти, ефективності системного проектування процесу особистісної професійної підготовки студентів.

Ефективність діяльності педагогічного коледжу з фахової підготовки висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців значною мірою залежить від результативності впровадження технологій навчання, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях [6, 79].

Процес підготовки майбутнього вчителя можна умовно поділити на такі компоненти: загальна підготовка (методологічно-розвиваюча); спеціально-професійна (психолого-педагогічна, методична); особистісна підготовка (самовиховання особистості майбутнього педагога, його самовизначення).

Загальна підготовка розпочинається на стадії вступу до коледжу з формування мотивації до професійної діяльності вчителя початкової школи.

Зміст підготовки майбутнього фахівця полягає у формуванні умінь і навичок, які необхідні для розв'язання педагогічних, науково-методичних і організаційно-управлінських завдань; вироблення власної позиції в оцінці соціально-педагогічних процесів та подій на підставі історичного контексту їх розвитку.

У процесі навчання коледж забезпечує озброєння студентів системою лінгвістичних, математичних, педагогічних, психологічних, управлінських, діагностичних знань, умінь і навичок, необхідних у майбутній педагогічній діяльності. Такі професійні компетентності достатні для вивчення інших дисциплін у системі неперервної освіти, формуванні уявлень про ідеї і методи педагогіки.

Освітнє середовище педагогічного коледжу – це комплекс умов-можливостей та ресурсів для освіти особистості, який виконує освітні функції щодо надання передвищої фахової освіти, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку студентів.

Сучасний навчальний план, який відображає зміст професійної підготовки майбутнього спеціаліста, передбачає, що важливе місце в системі професійної підготовки вчителів належить дисциплінам психолого-педагогічного циклу.

Виділимо окремо загальну педагогічну підготовку як елемент базової, спеціально-професійної та особистісної підготовки майбутнього вчителя. Результатом такої підготовки є оволодіння студентами певним рівнем змістовно-процесуальних та наукових основ педагогічної діяльності, формування у них цілісного комплексу професійних компетентностей [2, 26].

В процесі професійної підготовки студенти залучаються до дослідницької роботи: участь у конференціях, семінарах, олімпіадах, виконання курсових робіт тощо, де мають змогу презентувати власні творчі доробки.

Серед навчальних форм у процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи важливу роль відіграє педагогічна практика. Виокремлюють навчальний, виховний, комплексний та творчий характер педагогічної практики. Педагогічна практика – це перша серйозна перевірка готовності майбутнього вчителя до співпраці з учнями.

Формування професійної компетентності здійснюється на практичних заняттях та у процесі педагогічної практики. Студентам пропонується різноманітна практика: «Позакласна і позашкільна виховна робота», «Пробні уроки і заняття», «Літня практика у дитячих оздоровчих закладах», «Спостереження уроків у перший тиждень навчання дітей у школі», «Безперервна практика». Відбувається постійний діалог з базами практики, що сприяє адаптації майбутнього вчителя до роботи в школі. Кращих випускників бази практики за результатами безперервної практики запрошують на роботу. Здійснюється менторська підтримка випускників коледжу.

Критеріями професійної підготовленості майбутнього вчителя початкової школи є науково-теоретичні (педагогічні, психологічні, професійні), методичні, технологічні знання (використання педагогічних технологій, конструювання уроків, здатність акумулювати і використовувати позитивний педагогічний досвід тощо), прогнозування результатів власної діяльності, її корекція та рефлексія, естетична, етична, дослідно-творча компетентність, культура праці, комунікативні, організаційні уміння і навички.

Отже, сучасна українська школа вимагає створення нової спільноти вчителів – агентів змін: розумних, комунікабельних, рішучих креативних, готових брати на себе відповідальність за свої дії та своїх учнів, допомагаючи їм ставати справжніми людьми, громадянами своєї країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Л. М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії: дис. канд. наук: 13.00.04. / Андрощук Людмила Михайлівна. – Полтава, 2009. – 28 с.
2. Володько В. М. Основні компоненти загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя / В. М. Володько // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. ст. / Крим. держ. гуманіт. ін-т. – К., 2001. – Вип. 3. – 4.1. (Педагогіка і психологія). – С. 25–42.
3. Енциклопедія освіти [Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Калита Н. Підготовка вчителя початкової школи в контексті сучасних освітніх парадигм...
http://dspu.edu.ua/sites/youngsc/AQGS/2015_14/265
5. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : СПД «Цудинович Т. 1.», 2007. – 204 с.
6. Свіржевський М. П. Впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання: проблеми, пошуки, перспективи / М. П. Свіржевський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2008. – Випуск 19. – С. 78–83.

*Лілянова І. А.
викладач методики трудового
навчання з практикумом
спеціаліст вищої категорії
викладач-методист
Бериславський педагогічний коледж
імені В. Ф. Беньковського
м. Берислав*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Зміни, які відбуваються в сучасному українському освітньому середовищі і віддзеркалюють тенденції розвитку світової освіти, вимагають від вчителів переорієнтації навчально-виховного процесу на забезпечення умов формування учня-громадянина розвинутого демократичного суспільства, якому притаманна динаміка соціального прогресу, прискорене зростання інформаційного потоку.

Нова українська школа має допомагати учням стати поінформованими, активними, самостійними і творчими особистостями, здатними адаптуватися до стрімких змін у світі. Формування такої особистості вимагає нових підходів до навчання.

Наскрізними компетентностями НУШ є: критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми. Іншими словами, учні мають стати тими, хто критично мислить і вчиться [5].

Метою вищої школи є випуск спеціаліста творчого, ініціативного, який має організаторські навички і вміння спрямовувати свою діяльність на вдосконалення технологічного процесу шляхом запровадження у практику нових досягнень науки і техніки. На сучасному етапі, потрібно не просто дати студенту базовий рівень освіти, а й сформувані компетентності, яких потребує сьогодні суспільство: здібність навчатися усе життя, комунікативність, творчість та креативність, самовдосконалення, здатність робити вибір та нести за нього відповідальність, високий рівень самостійності особистості [1].

На заняттях методики трудового навчання з практикумом та в позааудиторній роботі доцільно для формування професійних компетентностей студентів використовувати технологію критичного мислення у єдності з інформаційними та інтерактивними технологіями.

Основними напрямками використання інформаційних технологій при підготовці до занять та педагогічної практики є створення студентами мультимедіа-презентацій, слайд-шоу, електронних звітів, мультимедіа-доповідей, проектів, портфоліо сучасних технік рукоділля, майстер-класів, які студенти розміщують на вкладці власного блогу «Трудове навчання». Безпосередньо на уроках у початковій школі використовують навчальні ігри, розміщені, як в Інтернеті (on-line), так і на різних носіях (off-line), мультимедіа-тренажери, навчальні фільми та відео демонстрації та багато інших мультимедіа-систем, відеоролики з поетапним виготовленням, відео майстер-класи. Така практика необхідна для формування гарного фахівця для НУШ.

На заняттях методики трудового навчання з практикумом та під час педагогічної практики ми використовуємо такі стратегії критичного мислення:

1. Стратегія «Кубування»

Кубування є методом навчання, який полегшує розгляд теми з різних сторін. Метод доцільно використовувати на стадії актуалізації чи рефлексії. Цей підхід передбачає використання кубика із написаними на кожній грані вказівками щодо напрямку аналізу теми.

2. Стратегія «Читаємо та запитуємо»

Запитання – це форма мислення, в якій виражена потреба в інформації. Мислення високого рівня – вміння ставити питання по суті. Учень повинен вміти не лише відповідати, а й запитувати, оскільки вміння запитувати – це здатність відділяти відоме від невідомого. Ефективному формуванню вміння запитувати сприяють вправи на відгадування за допомогою запитань предмета, задуманого вчителем. Необхідно вчити учнів запитувати про суттєві ознаки предмета, стежити за тим, щоб кожне наступне запитання звужувало рамки пошуку.

3. Стратегія «Діаграма (кола) Вена»

Діаграма Вена будується на двох або більше великих колах, які частково накладаються одне на одне так, що посередині утворюється спільний простір. Інформація, що стосується кожної проблеми заноситься в окреме коло, а в спільну частину записується інформація, що стосується всіх виділених складових. Дана стратегія може використовуватися на етапі перевірки домашнього завдання, усвідомлення змісту та закріплення. Застосування цього виду роботи допомагає учням глибше зрозуміти зміст виучуваного матеріалу, суть поняття, віднайти першопричини подій, проаналізувавши факти.

4. Стратегія «Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися»

Метод можна використати для того, щоб структурувати цілий урок. У процесі роботи учнів спочатку вчитель просить подумати над тим, що вони вже знають з теми цього уроку, поставити запитання з цієї теми та знайти відповіді на них. Перш, ніж запитувати учнів, краще спочатку попрацювати в парах і скласти список своїх ідей.

5. Стратегія «Перемішайтеся – Замріть – Об'єднайтеся в пари»

Дана стратегія допомагає вчителю залучити до обговорення чи навчання всіх учнів класу. Вона дає можливість кожному учневі висловити свою думку, поділитися з однокласниками своїми знаннями, повчити один одного.

6. Проведення дискусій і дебатів.

Учень повинен вміти дискутувати, брати участь у дебатах, щоб уникнути нав'язування чужої думки. З метою створення сприятливих умов для дискусій, в процесі яких відбувається розвиток критичного мислення, на обговорення треба виносити питання суперечливого характеру. Питання для дискусій повинні відповідати таким вимогам: інформація, якої стосується диспут, має відповідати рівню знань, отриманих учнями на уроках; питання повинні носити практичний характер, вимагати продуктивного рівня мислення, містити проблемність, тобто не мати заздалегідь з'ясованих правил рішення.

Технологія розвитку критичного мислення допомагає готувати майбутніх вчителів нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших [5].

Отже, підготовка вчителя початкових класів до формування творчих здібностей та критичного мислення в НУШ відбувається через розвиток уміння користуватися різними методиками та технологіями дослідження, що визначають потреби майбутнього вчителя у творчості, педагогічних інноваціях, нестандартному підході до вирішення педагогічних проблем. Таким чином це стимулюватиме студентів застосовувати у своїй майбутній професійній діяльності сучасні методи, технології, методологічний і методичний інструментарій дослідницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Івчук Т.А. Формування навчально-пізнавальної компетентності учнів / Т.А. Івчук // Завучу. Усе для роботи. – 2012. – № 11-12. – С. 34-36
2. Очеретяна О. Формування предметних компетенцій засобами ІКТ // Початкова школа. – 2012. – № 33-34. – С. 33-34
3. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання. Терещук А. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – січень (1). – С.19-23.
4. Куліш В. В. Розвиток творчого мислення учнів на уроках трудового навчання. // Обдарована дитина. – 2010. – №6. – С. 63-67.
5. Використання технології розвитку критичного мислення в освітньому процесі НУШ [Електронний ресурс] : навчальні

матеріали // <https://vseosvita.ua> – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-tehnologii-rozvitku-kriticnogo-mislenna-v-osvitnomu-procesi-nus-4682.html> -. Назва з екрану. – (Дата перегляду 02.09. 2019)

*Доценко Г. Г.
викладач образотворчого
мистецтва та методики
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м.Кременчук*

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Формування здоров'язберезувальної компетентності ставить важливе завдання перед усіма педагогами – спонукати учня дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей.

Про здатність мистецтва зцілювати знаходимо відомості ще в працях стародавніх філософів Платона, Аристотеля.

Під здоров'язберігаючими технологіями сьогодні слід розуміти:

- сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання, і саме уроки образотворчого мистецтва цьому сприяють;

- оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);

- повноцінний та раціонально організований руховий режим (використання фізкультхвилинок, робота в групах).

В педагогічному коледжі майбутніх вчителів озброюють уміннями вивчати і запроваджувати в своїй роботі з дітьми кращі зразки мистецтва, народної творчості, літературу, присвячену питанням збереження і поліпшення духовного та фізичного здоров'я дітей, вибирати комплекси ритмічної гімнастики, вправи для дихання, вправи для зміцнення очних м'язів, вправи для

«слухняних пальчиків», які придатні для використання в ході навчальних занять, сприяють корекції здоров'я або профілактиці захворювань дітей, знімають м'язову втому і раціональні щодо витрат часу. Також в своїй роботі вчитель має широко застосовувати здоров'язбережувальні методики - оздоровлення засобами мистецтва – арт-терапію, яка здатна сприяти емоційному благополуччю дітей, гармонії почуттів людини.

Студенти розуміють, що пріоритетною метою уроків образотворчого мистецтва є "навчити мріяти масштабно", "пережити, оцінити, виразити", замість "боятися", "засвоїти, повторити, закріпити". Урок повинен бути творчим і цікавим - це не втомлює. Учень повинен отримати задоволення від уроку. Формування творчої особистості на уроках образотворчого мистецтва – першочергове завдання.

Виявити інтерес до теми уроку, підвищити творчу активність, застосувати здоров'язбережувальні технології допомагають нестандартні підходи, ігрові моменти, технічні засоби навчання, власна майстерність як художника, групова форма роботи, позитивна емоційна атмосфера, стиль партнерської взаємодії, використання різних технік і прийомів зображувальної діяльності, фізкультхвилинки, арт-терапія, музикотерапія, кольоротерапія, лялькотерапія.

Існує золоте правило – частіше хваліть дитину, навіть якщо робота в учня ніяк не вдається - знову похваліть його і вкажіть на деталі, в яких учень є успішним виконавцем. Учитель образотворчого мистецтва повинен сам володіти бездоганною технікою зображення навколишньої дійсності. Діти повинні вірити, що їх учитель - чарівник, майстер вищого класу. Тому навчальне завдання слід подавати таким чином, щоб кожен учень вірив, що це легко і просто і варто спробувати. Урок образотворчого мистецтва повинен приносити емоційну і естетичну насолоду учням і учителеві.

Використання здоров'язберігаючих технологій неможливе без застосування ефективних методів, прийомів, засобів та форм навчально-виховного процесу.

Бесіду вчителя можна перетворити на гру (наприклад, рольові ігри "запросити в гості Катерину Білокур, К. Нарбута,

М. Приймаченко тощо"), більше залучати учнів, спиратися на їхній власний досвід, на спостереження.

Важливо вдало добирати наочний матеріал. Він повинен бути цікавим, виразним та яскравим, мати емоційний вплив.

Доцільно у своїй роботі на уроці застосовувати прийом "малювання у повітрі".

Забезпечити оптимальність методів, засобів і форм навчання допомагає групова робота. Форма роботи в групах сприяє застосуванню інтерактивних методів навчання, розвитку комунікативних компетентностей. Клас об'єднується у групи (3-4 учні, не більше 5). Кожен учень в групі виконує певну роль (командир, секретар, відповідальний за час, доповідач). Ролі учні можуть змінювати за бажанням. На уроках групи перетворюються у команди дослідників, художніх майстерень, будинків мод, дизайнерських фірм тощо.

Аромотерапія дозволяє зняти стрес, підняти життєвий тонус, підвищити працездатність, зняти втому, підвищити розумову активність. Наприклад створюючи композицію "Фантастичні квіти" по мотивах творчості К.Білокур, можна запропонувати учням принести на урок різні квіти, трави, листя. Використати аромолампи з маслами ялівцю, м'яти, троянди, чайного дерева. Запропонувати дітям вдихнути аромати трав (перед уроком обов'язково з'ясувати чи не має серед дітей алергетиків) і спробувати відтворити ці пахощі у власних творчих роботах.

На окремих уроках доцільним є використання «Барвопису», в якому діти позначають відповідним кольором свій настрій, емоції, почуття.

Пальчиковий живопис як вид діяльності допомагає зняти стрес, врівноважити нервову систему, а систематичні заняття допомагають у корекції поведінки. Особливо корисним "пальчиковий живопис" є для осіб схильних до частих невротичних станів, емоційно-виснажених людей.

На уроках образотворчого мистецтва та заняттях гуртка доцільно використовувати лялькотерапію. Ця методика сприяє врівноваженню нервових процесів у корі півкуль головного мозку. Має високу мотивацію в учнів, приносить естетичне та емоційне задоволення, сприяє корекції поведінки. На уроках учні із

задоволенням виготовляють ляльки мотанки в подарунок, ангелів, пасхальних кроликів.

Ніщо так не допомагає зробити урок яскравим як ігрова діяльність. В ігри люблять грати усі, незалежно від віку.

На уроках образотворчого мистецтва використовують дидактичні ігри (брейн-ринг, продовж речення, тощо) та комерційні ігри (по темам уроку "Художня-майстерня", "Дизайнерська фірма", "Будинок моди"та ін.).

Гра допомагає перетворити навчальний процес у захоплюючу, приємну і корисну справу, а це дуже гарний спосіб запобігти перевтомі, підняти настрій, створити позитивний емоційний стан.

Музикотерапія допомагає зняти втому, нервову напруженість, сприяє релаксації, покращує настрій та підвищує продуктивність розумової і творчої діяльності. Під музичний супровід учні виконують практичне завдання, фізкультхвилинки. Дітям подобається зображувати прослухану музику у власних композиціях... При виборі музики слід враховувати смаки та уподобання учнів. Доцільно використовувати класичну музику у сучасній обробці, звуки природи, музику для релаксу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі // Здоров'я та фізична культура. 2006. №8. С. 1-6.
2. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим // Здоров'я та фізична культура. 2005. №2. С. 1-4.
3. Омельченко Л. П., Омельченко О. В. Здоров'ятворча педагогіка. Х.: Вид. група "Основа", 2008. 205 с.

ОСОБИСТІТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ВСІХ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [1].

Забезпечити реалізацію даної мети зобов'язані педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники, зокрема вчителі.

Ключовою фігурою школи є саме вчителі, від них залежить як буде реалізовуватись мета освіти в конкретних школах та класах. В умовах реформування освіти висуваються нові вимоги до вчителя, який повинен бути агентом змін.

Особистість вчителя має прямий вплив на його позицію в професійній діяльності.

Особистість вчителя визначає сутність професійної діяльності, а саме заради чого він працює, які ставить цілі і завдань перед собою, які обирає шляхи їх досягнення.

Особистість – це людина, взята в системі таких психологічних характеристик, які соціально зумовлені, проявляються в суспільних за природою зв'язках і відносинах, є стійкими і визначають моральні вчинки людини, вони мають істотне значення для неї самої і тих, хто її оточує [5].

Вчителя має характеризувати позитивне сприйняття власної особистості. Завдяки цьому підвищується упевненість в собі та ефективність роботи в цілому. Така людина прагне до самореалізації. Гуманність педагога виявляється у любові до людей, повазі їх гідності, потребі та здатності надавати професійну допомогу в їхньому особистісному розвитку.

Учитель взаємодіє з учнями, їх батьками, колегами та адміністрацією школи. Якість цієї взаємодії безпосередньо залежить від особистісних характеристик вчителя.

Отже, вчитель має приділяти велику увагу гармонійному розвитку власної особистості. Піклуватися про інтелектуальний, духовний, моральний та фізичний аспекти свого життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту», 2017р.
2. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи, ухвалений рішенням колегії МОН 27/10/2016
4. Немов Р.С. Психологія: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. – 4-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. - Кн. 1: Общие основы психологии. – 688 с.

Андрєєва Н. О.
викладач іноземної мови
Педагогічний коледж
комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна
академія»
Запорізької обласної ради
м. Запоріжжя

ГУМАННА ПЕДАГОГІКА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ВЕКТОР ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ

Лейтмотив. Гуманізм та людяність є головними складовими сучасної високоосвіченої особистості. В. Сухомлинський порівнював мистецтво виховання дитини з шліфуванням алмазу, з пошуком серед тисячі граней особистості єдиної неповторної, яка б відкрила унікальний талант та «своїм сяйвом принесла особисте щастя» [1].

Актуальність дослідження. Про наявність проблеми з питань впровадження інклюзивної освіти свідчить низка факторів: брак висококваліфікованих фахівців у даній галузі, психологічна неготовність педагогів працювати з особливими дітьми, зростаюча кількість вакансій на посаду вчителя в інклюзивному класі.

О. Конопацька інформує про недоліки у фаховій підготовці педагогічних працівників до інтеграції дітей з особливими освітніми потребами та наявність проблеми психологічного характеру [3, с.212]. А. Місюня за результатами досліджень з добору оптимальних умов здійснення інклюзії у вітчизняних навчальних закладах окреслює проблеми недостатньої фахової підготовленості педагогів, браку досвіду, відсутності належної матеріально-технічної бази [3, с.261].

Вітчизняні науковці, методисти, педагоги-практики Ю. Артемова, В. Бондар, Г. Войтенко, Л. Горбай, В. Засенко, Л. Івахненко, А. Колупаєва, В. Кулик, С. Литовченко, Т. Сак,

В. Снігульська, О. Таранченко, Щ. Хохліна, В. Шинкаренко активно займаються питаннями інклюзивної освіти.

Шляхи формування майбутніх спеціалістів з іноземної мови. Готовність до інноваційної діяльності, розвиток творчого потенціалу та інноваційної культури у підготовці педагогів до роботи з учнями, що мають особливі освітні проблеми, відкриють нові обрії до самовдосконалення [3, с. 215]. Водночас, важливим є визначення готовності педагогічних працівників до роботи в інклюзивному класі через з'ясування особистого ставлення педагогів до спільного навчання та виховання різних учнів; сформованості уявлення про труднощі, з якими стикається вчитель, працюючи з особливими учнями, та наявності прагнення навчати й виховувати особливу дитину в своєму класі [3, с. 376].

Можна багато говорити про формування професійної компетентності майбутнього вчителя інклюзивного класу через системну спеціальну теоретичну підготовку та педагогічну практику, узагальнення накопичених знань та досвіду роботи з особливими дітьми в Україні та у світі [3, с. 264]. Втім, найдієвішою стратегією в цьому питанні стане демонстрація роботи викладача в інклюзивному класі на власному прикладі. Комунікативна спрямованість є провідним принципом інтерактивного навчання іноземних мов [2]. Завдяки наявності у процесі вивчення іноземної мови таких складових, як взаємодія студентів, перебування їх у режимі бесіди, діалогу, рольової гри, спільної праці, – ці заняття є вже готовим майданчиком для соціалізації особливих учнів. І гуманність тут відіграє особливу роль. Мова йде про створення груп з навчання іноземних мов, де серед звичайних студентів присутні студенти з особливими освітніми потребами. Відшліфування тієї самої «неповторної грані» додасть їм впевненості і допоможе у визначенні їх повноцінного місця у житті та вкаже напрями руху до особистого щастя. Аудиторії для навчання вищезазначених груп повинні бути забезпечені сучасними спеціальними інформаційно-комунікаційними технологіями, що є необхідністю, зважаючи на стан здоров'я деяких студентів, які, на засадах основних принципів соціалізації, жодним чином не повинні залишатися самотніми та почуватися самотніми при неможливості відвідати те чи інше заняття. Такі засоби комунікації крім реалізації основних завдань

навчальних дисциплін дозволять студентам з ООП бути включеними в навчально-виховний процес в реальному часі. Батьки здобувачів освіти обов'язково беруть участь у НВП, при цьому важливо забезпечити єдність цілей і вимог навчального закладу та родини. Саме такі способи організації занять з іноземної мови залучають всіх учасників до співпраці та надають їм змогу відчувати себе рівноправними учасниками навчального процесу.

Висновки. Відправною ланкою організації інклюзивної освіти на засадах гуманної педагогіки є наступність процесу соціальної адаптації особливих дітей, який би починався від дошкільного закладу, продовжувався у школі, ВНЗ та тривав протягом всього життя. Всім здобувачам освіти слід проходити тестування на виявлення хистів та здібностей у навчанні, щоб за їх результатами виявити учнів з різними особливими освітніми потребами та сформувані інклюзивні класи з профільним вивченням того чи іншого предмету, це в майбутньому дозволить передбачити, що декілька учнів одного класу, наприклад, з профільного вивчення іноземної мови оберуть однакову спеціальність в одному й тому ж самому ВНЗ, а це, в свою чергу, позбавить майбутніх студентів страху перед незнайомими однолітками та необхідності знову розпочинати процес соціалізації.

Отже, можемо пересвідчитися, що шляхи реалізації Концепції інклюзивної освіти не нові, а пронизані ідеями та поглядами В. Сухомлинського та Ш. Амонашвілі щодо гуманної педагогіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всеукраїнська культурно-освітня асоціація гуманної педагогіки. Всеукраїнське громадське об'єднання. *Всеукраїнська асоціація гуманної педагогіки: веб-сайт.* URL: <http://www.gumanpedagog.org.ua>.
2. Гончарова С.Г. Ідеї гуманної педагогіки В.О. Сухомлинського при навчанні англійської мови. *Методичний портал: веб-сайт.* URL: <http://metodportal.net/node/26057>.
3. Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання : зб. матер. Всеукр. науково-метод. конференції, присвяченої 97-річчю від дня народження В.Сухомлинського, 29-

Бикова Т.Б.

викладач психолого-педагогічних дисциплін

*Педагогічний коледж комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»*

Запорізької обласної ради

м. Хортиця

З ДОСВІДУ РОБОТИ «АСОЦІАЦІЇ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ» В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО- РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

В 2013 році в педагогічному коледжі міста Запоріжжя відбулася значна подія: на запрошення Запорізького обласного відділення Всеукраїнської культурно-освітньої асоціації гуманної педагогіки відгукнувся грузинський педагог-новатор, доктор психологічних наук, академік багатьох університетів – Шалва Олександрович Амонашвілі.

На базі нашого навчального закладу ним було проведено семінар «Основи гуманно-особистісного підходу до дітей в освітньому процесі».

Викладачі, студенти, освітяни Запорізької області протягом п'яти днів були активними учасниками даного заходу та мали змогу глибоко осмислити найважливіші поняття гуманної педагогіки, збагатити й розширити горизонти свого професійного мислення.

Слова Великого Вчителя про дитину, про її місію та прагнення, про закони її розвитку та максимальне врахування цих положень педагогікою вразили всіх присутніх.

Адміністрацією, викладачами та студентами коледжу було прийнято рішення про створення в навчальному закладі «Асоціації гуманної педагогіки» серед студентів.

Студенти, які хочуть теоретично та практично освоїти систему гуманно- особистісного підходу до дітей, разом з керівником асоціації, викладачем психолого-педагогічних дисциплін Биковою Т.Б. та викладачами циклової комісії шкільної педагогіки та психології планують та проводять різноманітні заходи.

Кожного року на базі нашого навчального закладу проходять педагогічні читання з гуманної педагогіки, проводяться педагогічні поради щодо використання гуманних методів на уроках і в позаурочний час, організовуються конкурси педагогічної майстерності «Я – творець гуманного уроку», де охочі студенти діляться своїм досвідом педагогічної практики.

Стало доброю традицією наприкінці вересня проводити першокурсникам виховний захід до дня народження великого педагога-гуманіста В.О.Сухомлинського «Світлий геній школи Павлиша» та конкурс інсценування його казок. Проводячи такі заходи, викладачі та студенти глибоко поринають у педагогічну творчість великого гуманіста, аналізують його ідеї, зміст порад для вчителів та творів для дітей. Під час проведення конкурсу інсценізації казок В.О.Сухомлинського студенти демонструють значну зацікавленість у вивченні та артистичному відтворенні дитячих творів, що свідчить про їхню актуальність.

Наш навчальний заклад підтримує тісні зв'язки з обласним відділенням Всеукраїнської культурно-освітньої асоціації гуманної педагогіки.

На базі коледжу проводяться обласні педагогічні читання з гуманної педагогіки, на яких освітяни обговорюють теоретичні питання та проводять майстер-класи щодо практичного використання ідей дитиноцентризму. Гуманна педагогіка у творчій практиці вчителів і в теоретичних дослідженнях учених розкривається, розширюється й поглиблюється. Під час читань викладачі та студенти осмислюють найважливіші психолого-педагогічні поняття в контексті духовного гуманізму. Вимір духовності допомагає освітянам досягнути і повернути цим поняттям їхній сокровенний зміст, внаслідок чого перед ними відкриваються горизонти гуманної педагогічної свідомості.

Цікавими та змістовними для студентів та викладачів були зустрічі з лідером, керівником обласного відділення Всеукраїнської

культурно-освітньої асоціації гуманної педагогіки Розенковою С. В., на яких були розкриті питання сучасного вчителя, школи, уроку та важливості гуманного спілкування в навчально-виховному процесі.

Традиційно в педагогічному коледжі наприкінці навчального року Асоціація Гуманної педагогіки проводить підсумкову науково-студентську конференцію за результатами її діяльності. В минулому році було проведено конференцію «Актуальність ідей Гуманної педагогіки в оновленому освітньому просторі», на якій було розглянуті питання впливу педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського на формування сучасної освіти та актуальності ідей педагогіки співробітництва в світлі реформи Нової української школи. Кожен присутній збагатив своє серце та свій розум ідеями педагогів-гуманістів та був залучений до їх практичної реалізації.

Отже, робота Асоціації Гуманної педагогіки навчального закладу спрямована на формування у майбутніх вчителів гуманістичного педагогічного мислення, яке знайде своє вираження в любові та повазі до учнів, батьків, колег, допоможе реалізувати сучасні ідеї педагогіки партнерства.

Вітко Т. М.

викладач природничих дисциплін

Кременчуцький педагогічний

коледж імені А.С. Макаренка

м. Кременчук

Шліхар В. В.

здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня

«молодший спеціаліст» відділення початкової освіти

Кременчуцький педагогічний коледж

імені А. С. Макаренка

м. Кременчук

СУЧАСНИЙ УЧИТЕЛЬ: НОВЕ БАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасне життя потребує змін в різних сферах нашого життя: освіті, медицині, культурі, послугах. Назріла необхідність утвердження призабутих гуманістичних цінностей добра,

справедливості, честі, гідності, совісті, обов'язку, відповідальності для того, щоб ці зміни відбулися. Починати треба кожному з себе та зі школи.

Метою початкової школи є гармонійний розвиток дитини відповідно до вікових та індивідуальних особливостей і потреб, виховання загальнолюдських цінностей, розвиток самостійності, творчості, допитливості.

Одними із складових формули Нової української школи є принцип дитиноцентризму, позитивної взаємодії та наскрізний процес виховання, що базується на цінностях. Їх може забезпечити гуманно-особистісний підхід до дитини в освітньому процесі. [2, с.9]

Наразі почалося оновлення освітньої сфери в бік духовності, моральності, гуманності, пошуку систем у розвитку особистості. На зміну авторитарній педагогіці в школу XXI століття надходить і отримує широке визнання гуманно-особистісна педагогіка. Пройшли часи сидіння учнів "потилиця в потилицю" у класі, говоріння тільки за бажанням вчителя. В особистісно-орієнтованому освітньому процесі головною дієвою одиницею є діалогічна цілісність: особистість учня – особистість педагога. Педагогічна діяльність вчителя спрямована на любов до дітей, позитивне сприйняття індивідуальних особливостей кожної дитини, визнання її прав і свобод, бажання співчувати та допомагати іншим. Любов до дітей є визначальним критерієм в роботі вчителя. Тільки з любов'ю та повагою до дітей можна досягти успіхів у своїй професії.

Навчання для дитини має бути приємним, активним і максимально індивідуальним. Сучасна початкова школа шукає гнучкі форми організації навчання. Урок не може лишатися незмінним і шляхи його удосконалення дуже різноманітні. Використовуючи різні організаційні форми та методи навчання, вчитель має враховувати вік учнів, обсяг розумового навантаження, об'єктивні можливості змісту предмета для зміни видів діяльності, готовність дітей до певних видів роботи, мікроклімат у класі.

Гуманізація взаємин «учитель – учень», задоволення потреб дітей у спілкуванні та співпраці визначає певну систему поєднання індивідуальних, групових та фронтальних видів роботи. Якщо індивідуальна робота спрямована на конкретного учня без взаємодії з іншими, то через групові форми роботи у дітей формується

позитивна мотивація до навчального співробітництва, діти вчать критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, це реалізація природного прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці. Також формується колективізм, моральні, гуманні якості особистості.

Тому завдання учителя сьогодні – не тільки дати дітям суму знань, але й навчити спілкуватися, розв'язувати проблеми, знаходити вихід з нестандартної ситуації, іншими словами – навчити найвищого із мистецтв – мистецтва жити у суспільстві.

Гуманна педагогіка – це велика мудрість. Вона побудована на класичній педагогіці Я.Коменського, Ж.Руссо, К.Ушинського, А.Макаренка, В.Сухомлинського, І.Песталоцці, С. Руссової, Ш.О. Амонашвілі.

Педагогічна технологія Ш.О. Амонашвілі базується на розумінні того, що дитина – цілісна особистість. Саме тому потрібно, щоб педагогічний процес захоплював її повністю, з усіма життєвими прагненнями й потребами. Навчання повинно стати для дитини сенсом життя, реалізуючи внутрішню готовність до розвитку, самостійності й морального становлення. Ш.О. Амонашвілі підкреслював, що в педагогічному процесі повинен бути простір для творчості, винахідливості, фантазії. Він приділяв велику увагу емоційному стану дітей, вважав, що без живого спілкування вчителя з дітьми неможливо зацікавити учнів, зробити їх активними учасниками і творцями уроку. Саме таким є бачення Нової української школи.

У своїй творчій роботі Ш.О. Амонашвілі використовував ряд цікавих прийомів (мовні ігри, зміна ролей на уроці, тобто вчитель стає учнем, хорому відповідь, нашіптування на вухо, завдання в темряві, помилки вчителя, виконання учнями творчих завдань, участь учнів у виборі видів занять на уроці та ін.). Це прийоми інтерактивного навчання, які в сучасній школі розширили свої кордони.

Інтерактивне навчання розвиває комунікативні уміння та навички учнів, сприяє встановленню емоційних контактів у класі, вчить працювати у команді, прислухатися до думки кожного. Використання інтерактивних методів знімає нервову напругу в класі,

дає змогу вчителю змінювати форми діяльності, переводити увагу дітей з одного питання на інше, а це допомагає формувати характер дитини, розвивати світогляд, логічне мислення, індивідуальні можливості. В учнів формуються навички участі в дискусіях, вміння культурно відстоювати свою думку, звички правильної поведінки й спілкування.

Тому, питання підготовки майбутніх учителів початкової школи, конкурентоспроможних фахівців, здатних якісно та ефективно реалізовувати завдання, визначені Державним стандартом початкової освіти є важливим та першорядним. Сьогоднішній учитель не просто вчить, а вчить просто.

Педагогічна наука – найдавніша з давніх – має дивну особливість: її не можна просто засвоїти, її потрібно пережити, її потрібно відкрити в самому собі, щоб осягнути суть майстерності педагогічної справи. На що необхідно звернути увагу?

Серед завдань школи виділено формування у дітей компетентності у галузі природничих наук. На уроках з природничим спрямуванням учні не лише опрацьовують навчальний матеріал, а й залишають у своїх душах великі правила духовності: «не кривдь навіть найменшої комашки», «милуватися можна незірваною квіткою та не спійманим метеликом», « у світі все пов'язане між собою».

Пріоритетним в педагогічному коледжі є формування у студентів професійної компетентності. Ставлення до студента, який знаходиться у центрі навчального процесу, ґрунтується на повазі його як особистості, урахуванні його особистої думки, спонуканні до активної пізнавальної діяльності, творчості, ініціативності тощо.

Гуманізація процесу підготовки студентів коледжу до професії передбачає створення ситуації успіху. Успіх, пережитий студентом на лекції, під час семінарів, практичних занять та педагогічної практики, може залишити незабутнє емоційне враження в душі, різко змінити у позитивний або негативний бік ставлення до майбутньої професії. Позитивні емоції зумовлюють почуття радості, віддачі, піднесення, надають впевненості викладачеві, студентам, сприяють комфортним стосункам між ними, а негативні, навпаки.

Схожі моменти можна простежити і в початковій школі. На уроці нерідко складається така ситуація, коли учень досягає

особливого успіху – вдало відповідає на важке запитання, висловлює цікаву думку, виконує непросте завдання чи знаходить нестандартне рішення. Такий момент є короткочасним, проте він має велике значення для формування внутрішньо-пізнавальної мотивації. Учителю слід проявляти гуманізм до дитини, навчитися керувати процесом формування позитивного ставлення до навчання. «Ситуація успіху» має бути створена не лише для школярів, які добре встигають, а й для слабших учнів, яких іноді вчитель забуває похвалити навіть за правильну відповідь. Ситуація успіху дає дітям відчуття впевненості у собі, радості відкриття нового, віри у свої сили, формує високу пізнавальну мотивацію, дозволяє сформуванню у дітей позитивне ставлення до навчання.

Отже, гуманізація освіти належить до визначальних цінностей, є умовою і результатом якісної шкільної освіти ХХІ століття. Розвиток демократичного суспільства вимагає розв'язання проблем щодо виховання особистості, яка здатна не тільки створювати матеріальні блага, а й бути носієм культури, духовності, гуманізму. Сучасна школа має стати середовищем, де відбувається становлення духовно зрілої, вільної особистості. В основі освітнього процесу необхідний особистісно-зорієнтований, гуманістичний принцип навчання, виховання та міжособистісних стосунків педагога та учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
2. Нова школа. Простір освітніх можливостей (електронний ресурс).
– Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>
3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.- метод. посібн. – К.: А.С.К., 2006. – 192с.
4. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2001. – № 7. – с. 3

Бірюкова С. О.
викладач української філології
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОГО ПІДГРУНТЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ПОЕТИЧНОГО СЛОВА ЛІНИ КОСТЕНКО

У зв'язку з реформами в освіті необхідні істотні зміни в методах навчання та змісті освіти. Підтвердженням цього є спрямованість на гуманізацію освіти. У зв'язку з цим змінюється роль і зміст дисциплін гуманітарного циклу. Подшивалкіна В.І. стверджує, що «навчальний процес повинен враховувати гуманітарні принципи, в тому числі й додання людинотворчого характеру процесу навчання» [4, с. 7].

Особливою функцією навчання при цьому стає не стільки формування високого рівня інтелекту, скільки формування розвиненої особистості з високими, громадсько значущими цілями й ідеалами.

Зрозумілою є тривога Є. Сверстюка: «Ми живемо в неспокійному світі відчуження людини від своєї суті. Криза людини, духовна криза людства – нині найбільша тривога світу. Людина змаліла і заплуталась у надпродукції речей, ідей та арсеналів зброї – і свої витвори вона почала ставити понад свого Творця...

На вітрині мод зарясніло слово "духовність". Воно вже стало легким, як полова. Одні для заповнення духовного вакууму заводять духову оркестру й агітмузей у приміщенні храму. Ті почали давати служителям культу громадські доручення. Ті несуть своїх дітей до церкви охристити, але потім не вчать їх жити по-християнському...

Ми мусимо відродити людину – мусимо відродити її духовний корінь».

Це важливе завдання стоїть нині перед державою, суспільством, сім'єю, освітянами. І викладачі-словесники також не мають бути осторонь.

Г.Сковорода писав: «Своє виховання зберігається у природі кожного народу, як вогонь і світло невидимо зберігається у кремені.

Вдар кресалом і викреси вогонь у себе вдома». Ці слова для мене – девіз національного виховання. Тому втілюю їх у свою педагогічну діяльність, бо в моїх руках – скарб мого народу – мова, моє знаряддя, моя зброя, мій смолоскип.

Поетеса Ліна Костенко – наша сучасниця, як митець вона «вписана» у свій час.

Творчість Ліни Костенко не розмежуєш на інтимну та громадську: настільки тісно переплелися особисте та суспільне, настільки органічно вони вживлені в художнє полотно й до певної міри навіть живляться одне одним. Поетеса вважає й послідовно втілює у своїх ліричних творах думку про те, що повноцінна життєдіяльність особи можлива тільки за умови невідривності її від свого народу та його долі, на основі традицій і духовних надбань нації.

У її поезії чується бунт проти стандартизації, спрощення, примітивізації людини, проти ерзац-почуттів, напівлюбові, лукавства й розрахунку.

Ліна Костенко взяла на себе обов'язок поставити свого сучасника обличчям до норм, які придумало людство протягом століть, змусити його задуматися над сутністю власного життя, зосередитися на усвідомленні себе сином української землі. Гостро, безкомпромісно, не відступаючи від своїх ідеалів, осмислює вона в поезії сучасні проблеми, пов'язані з духовним занепадом людей. Засуджує яничарство, зраду, відступництво, застерігає нас від втрати своєї історичної пам'яті, художньо осмислює загальнолюдські цінності, змушує задуматися над тим, що залишає після себе людина.

Формування в студентів погляду на світ як неподільну цілісність, вироблення умінь і навичок осмислено сприймати глобальні проблеми сучасності сьогодні залишається одним із основних завдань викладача. Тому разом із викладанням рідної мови та літератури вчитель дає науку про добродійність, плекає позитивні, світлі почуття засобами Слова.

Рядки з творів Ліни Костенко можна використовувати як матеріал, який одночасно є ілюстрацією різноманітних мовних явищ і має величезний потенціал для формування духовності студентів. З огляду на це, пропоную студентам такі речення для аналізу мовного матеріалу за темами.

Лексикологія

Усе змінилось. Люди і часи. Двадцятий вік уже за перелазом.
(«Усе змінилось...»)

І в цьому днів круговороті, де все минати поспіша, як та пташиночка на дроті, спочине стомлена душа. («Що в нас було?»)

То мор, то мур, то голод, то війна. («Берестечко»)

Є боротьба за долю України. Все інше – то велике мискоборство. («Берестечко»)

Головні та другорядні члени речення

Чужа душа – то, кажуть, темний ліс. («Маруся Чурай»)

Чужа душа – то тихе море сліз. Плювати в неї – гріх тяжкий, не можна. («Маруся Чурай»)

Не всяка ж кара має бути незбожна. («Маруся Чурай»)

Закон є суть, тверда його основа. («Маруся Чурай»)

Життя ж коротке і шалене. Летить, як цифри на табло. («Учора все було зелене...»)

Світ незбагнений здалеку і зблизька. («Стоїть у ружах золота колиска...»)

Життя, мабуть, – це завжди Колізей. («А затишок співає, мов сирена»)

Поезія - це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі. («Страшні слова, коли вони мовчать»)

Час – не хвилини, час - віки і вічність. («Нехай подождуть невідкладні справи...»)

Неповні речення

Сидить Сізіф і журиться, біда...Я знаю, важко. У твоєму віці.
(«Тінь Сізіфа»)

В епоху спорту і синтетики людей велика ряснота. («Вже почалось, мабуть, майбутнє»)

Любов — це, люди, діло неосудне. По всі віки. Во вік віків. Амінь. («Маруся Чурай»)

Однорідні члени речення

Все повторялось: і краса, й потворність. Усе було: асфальти й спориші. («Страшні слова, коли вони мовчать»)

Любіть травинку, і тваринку, і сонце завтрашнього дня, вечірню в попелі жаринку, шляхетну інохідь коня. («Вже почалось, мабуть, майбутнє»)

Отже, як ми бачимо, поезія Ліни Костенко не лише багата з точки зору мовного матеріалу, а й дає широкі можливості для роздумів про духовні цінності та формування їх у студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів. *Навчальні матеріали онлайн* : веб-сайт. URL: <https://pidruchniki.com/> (дата звернення: 15.09.2019).
2. Костенко Л. Вибрані твори. Київ, 2002.
3. Подшивалкіна В.І. та ін. Макро- і мікросоціальна інженерія: соціоінженерний практикум: навчальне видання / В.І. Подшивалкіна, М.П. Лукашевич, Є.І. Суїменко, Т.Г. Каменська. Одеса: Астропринт, 2001. 231 с.
4. Риторика. *Навчальні матеріали онлайн* : веб-сайт. URL: <https://pidruchniki.com/> (дата звернення: 15.09.2019).
5. Сутність гуманізації освіти. *Vuzlit* : веб-сайт. URL: <https://vuzlit.ru/> (дата звернення: 15.09.2019).

Майборода Н. В.

*викладач психолого-педагогічних дисциплін,
КВНЗ «Новобузький педагогічний коледж»*

м. Новий Буг

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ

Гуманна педагогіка – явище не нове у житті людства. Адже кожен учитель за своєю суттю має бути гуманістом. Головна мета вчителя-гуманіста — виховання благородної людини. Вчитель має виявляти у своїй роботі терпіння, сприймати дитину такою, якою вона є, бути оптимістом, стати захисником дитинства, олюднити середовище навколо дітей. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства особливого значення набуває необхідність утвердження гуманістичних цінностей добра, справедливості, честі, гідності, совісті, обов'язку, відповідальності.

Сучасними документами про освіту утверджується пріоритет гуманізації освіти як створення максимально сприятливих умов для розкриття особистості. Одним із напрямків оптимізації навчального процесу у вищих навчальних закладах є його спрямування на демократизацію взаємовідносин викладача та студента, що відображається в нових підходах до навчання: створенні сприятливої атмосфери співробітництва, зниженні монологічного викладу матеріалу та дублювання інформації, яка може бути отримана з доступних джерел і переходу до діалогічного спілкування з учнями та студентами в ході навчального процесу, інтенсифікації впровадження в навчальний процес активних методів навчання, які дають можливості для розкриття творчої особистості, розвитку ініціативи, активізації пізнавально-навчальної діяльності учня.

На сучасному етапі школа має виховувати творчу особистість, упевнену у своїх силах, здатну до саморозвитку, самовиховання та самоосвіти. Готуючи майбутнього педагога до роботи в Новій українській школі ми маємо визначити, якими професійними та трудовими функціями має володіти сучасний вчитель.

Оновлення цілей, змісту, методичного забезпечення початкової освіти відкриває перед учителями початкової школи суттєво збагачені можливості для навчання, виховання і розвитку молодших школярів на засадах гуманної педагогіки. За останні роки у шкільній освіті виразніше утверджується особистісно-орієнтований, компетентністний підхід до виховання і розвитку учнів як вияв практичного втілення гуманної педагогіки. Це передбачає зосередженість навчально-виховного процесу на потребах кожної дитини, всебічне вивчення і врахування індивідуальних особливостей вихованців, співпрацю всіх учасників навчально-виховного процесу.

Учитель повинен формувати в учнів надію, що вони самі здатні керувати своїм життям, допомогти навчитись приймати рішення, розвинути в собі сильні сторони характеру, справлятися зі стресами – усе це є підґрунтям розвитку творчої людини, яка спроможна орієнтуватися у сучасному світі. Завдання гуманного педагога полягає у тому, аби створити комфортне навчально-виховне середовище для дитини. Гуманна педагогіка вимагає від вчителя великої внутрішньої роботи.

Метою діяльності сучасних педагогів має стати пошук і створення системи методів та форм роботи, що формують в учнів здатність самостійно отримувати знання і головне мати бажання застосовувати отримані знання у своєму житті. Кожен педагог сильний своїми методами навчання. Однаково сильних у всьому немає. Того викладача можна назвати майстром, який до могутності класичних методів додав свій особистий досвід. Сьогодні перед педагогічною наукою стоїть проблема, як збільшити зацікавленість учнів. Одна з причин втрати зацікавленості – це проведення уроків традиційними методами навчання. Тому протягом всієї педагогічної діяльності вчитель повинен працювати над удосконаленням занять. У своїй практиці намагаюся використовувати ряд цікавих прийомів роботи (ігри, хвилинки релаксації, виконання студентами творчих завдань, участь студентів у виборі видів занять, створення нестандартних ситуацій). Сьогодні вчитель має приділяти особливу увагу емоційному стану дітей, адже без живого емоційного спілкування вчителя з дітьми неможливо зацікавити учнів, зробити їх активними творцями уроку. Вчитель має розвивати вміння учнів слухати, не перебиваючи співрозмовника, стримувати негативні емоції, толерантно критикувати товаришів. Особливого значення надаю рефлексії настрою та емоційного стану, які доцільно проводити на початку заняття для налагодження емоційного контакту з групою і в кінці – для перевірки емоційного стану (застосовуємо картки-смайлики, зображення настрою кольором, емоційно-художнє оформлення). Рефлексія діяльності дає можливість осмислити способи і прийоми роботи з навчальним матеріалом, пошуку найбільш раціональних, дає можливість оцінити активність кожного студента протягом заняття. На практичних заняттях створюємо гами настрою, оформляємо куточки настрою, визначаємо «етапи» настрою на урок.

Заняття намагаюся проводити в нестандартній формі, використовуючи інтерактивні форми і методи навчання. Прагну так організувати роботу на заняттях, щоб запалити в очах студентів вогник цікавості, допитливості, щоб навчальний процес був більш ефективним, цікавим. Фундаментальність початкової освіти не лише у міцності знань, а й формуванні ключових компетентностей. Для формування у молодших школярів компетентностей студенти

використовують різні методи, форми та технології навчання. Технологію «Обери позицію», інтерактивні вправи «Синквейн», «Криголам», «Гронування», «Кубування», парну та групову роботу, письмову рефлексію та інші використовую з метою практичного їх використання під час проведення уроків та виховних заходів в початковій школі. Таке навчання дає можливість студентам і учням вчитись доводити твердження, відстоювати думку, набувати досвіду спілкування, розвивати творчі здібності, формувати свою особистість.

Використовуючи інтерактивні методи з впровадженням принципів гуманної педагогіки, вчитель зможе досягти таких результатів: учні на уроках швидше сприйматимуть новий матеріал, кожне завдання виконуватимуть із задоволенням, стануть доброзичливішими, уважнішими один до одного, допомагатимуть одне одному у навчанні, проявлятимуть почуття радості за успіхи інших.

Гуманний педагог, прилучаючи дітей до знань, одночасно передає їм свій характер, постає перед ними як зразок людяності. Студенти демонструють презентації по впровадженню ідей гуманної педагогіки на уроках в початкових класах, діляться секретами гуманного уроку, складають пам'ятки, поради щодо втілення ідей гуманної педагогіки в практику роботи Нової української школи. Під час проведення годин спілкування з учнями початкових класів студенти використовують ігри та вправи: «Добрий дощик», «Дитина тижня», «Диктант цінностей», «Вогник щастя», «Що живе у серці», «Чарівні окуляри», «Люстерко примирення», «Долоньки дружби», що сприяє особистісно-орієнтованому підходу в навчанні і вихованні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаров Ю. Гуманна педагогіка. - М., 1993.
2. Амонашвілі Ш.О. Школа життя / Пер. з рос. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К. Реріха, 2002. – 170 с.
3. Балл Г.О. Орієнтири сучасного гуманізму. – К., Рівне:Видавець Олег Зень, 2007, 192 с.

4. Гончарова Т.І. Гуманна педагогіка як альтернатива авторитарного підходу і шлях до виховання моральності. – К., 2003.
5. Донців І.А. Самовиховання особистості. – М., 1984.

Миرونюк І. О.
викладач психолого-педагогічних дисциплін
КВНЗ «Новобузький педагогічний коледж»
м. Новий Буг

СПІВПРАЦЯ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНІВ НА ЗАСАДАХ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ В НУШ

В умовах становлення сучасної школи шлях до демократичної, цивілізованої держави обумовлений не стільки економічними та політичними пріоритетами, скільки формуванням соціально-комунікативної активності, загальним рівнем розвитку кожної особистості, її свідомості й самосвідомості та їх реалізаціями творчого потенціалу. І завдання кожного вчителя допомогти маленькому школяру навчитися жити в цьому великому і такому неосяжному світі.

На сучасному етапі школа має виховувати творчу особистість, упевнену у своїх силах, здатну до саморозвитку та самоосвіти. Для реалізації цього завдання вчитель повинен бути не тільки носієм інформації, але й педагогом, психологом, здатним здійснювати підтримку та корекцію особистості, яка формується.

Вчитель першим зустрічається з майбутнім світу, з дітьми. Вчителі початкових класів перші в школі, хто навчає це майбутнє. Тому саме на вчителя початкових класів покладається величезна місія: адже від перших шкільних кроків багато в чому залежать і подальші успіхи або невдачі учнів. Діти приходять до школи ще не зміцнілі ні фізіологічно, ні психологічно, приходять з різною підготовкою, з різними моральними цінностями. Саме вчителі молодших класів першими помічають, як з набору в набір змінюються діти.

Сучасні діти не приймають над собою насильства, для них немає ні ідеалів, ні авторитетів. І в даній ситуації тільки гуманно-

особистісна педагогіка, зосереджена на дитині, дасть позитивні результати в освітньому процесі.

К. Д. Ушинський писав: «Зробити серйозні заняття для дитини цікавими – ось завдання первинного навчання». Тому вчителі базових шкіл велику увагу приділяють тому, щоб процес навчання молодших школярів був цікавим і захоплюючим. З цією метою на уроках використовують різні дидактичні ігри, творчі завдання, які подобаються дітям і викликають пізнавальну активність.

Стимулюванню пізнавальної діяльності учнів сприяють нестандартні уроки. Адже нестандартні уроки – це творчість, мистецтво педагога, який використовує нетрадиційні форми роботи з дітьми. На таких уроках учні опановують готові знання, відбувається пошук нових знань, учні висловлюють свої думки, відстоюють їх, в них розвивається критичне мислення. В даному випадку важливо не лише зберегти в дитині природне прагнення до знань, а й розвинути його, перетворити на потребу, в звичку, вчити самостійно «добувати» знання.

Навчання – це серйозна, важка, щоденна праця. Успіх – ось основа радості, а значить і мотивації дитини в навчанні. Вчитися приємно, коли відчуваєш успіх. Вчителі підтримують у своїх учнів «ситуацію успіху», щоб дитина почувала себе особистістю, яку сприймають, слухають, розуміють. Цьому сприяють використання інтерактивних методів в навчанні («Акваріум», «Мозковий штурм», робота в парах та групах), коментованого письма та випереджаючого навчання, заохочення учнів не тільки за високі досягнення, а й за старанність та невеличкі перемоги в навчанні.

Вчителі намагаються проводити всі уроки так, ніби світло всіх зірок і всіх сонць зібралось для нас у наших дітях, саме для них наше життя зараз. Тут важливе все: інтонація, паузи, усмішка, зовнішній вигляд учителя, навіть запах і те, що стоїть на вчительському столі. Найголовніше ж – щирість учителя і його віра в себе і дітей. Уроки педагогів починаються з посмішки. Посміхаючись, учитель подумки посилає натхнення кожній дитині.

«Етапи» настрою на урок:

- добра посмішка і побажання подумки натхнення кожному;
- звернення вчителя до того, хто цього потребує, до того, від кого він чекає більшого старання, творчості, активності;

- найкращі побажання дитини самій собі, щоб вона змогла проявитися, реалізуватися на уроці;

- побажання самому уроку виправдати надії, які дитина покладає на нього;

- тиша, що постає на початку уроку, коли вчитель і діти стоять один перед одним, налаштовуючись на урок, коли створюється невидима нитка розуміння, виникає єдина спрямованість до пізнання і співпраці.

Усі компоненти уроку об'єднуються спілкуванням. При цьому необхідно створити свій індивідуальний підхід, щоб учні захотіли поділитися своїми думками та переживаннями, таємницями, почувалися невимушено. Наше завдання – бути поважним співрозмовником у діалозі з дитиною, що спрямовує його в потрібне русло, але не нав'язує своїх думок і своєї волі; консультантом у процесі розв'язання поставленої проблеми, завдання; помічником у підготовці усних виступів або письмових завдань. А головне – людиною, яка заохочує спільний пошук розв'язання проблеми або завдання.

Надихає дітей особистий приклад учителя, який розмірковує разом з ними, легко знаходить способи розв'язання педагогічних завдань, що виникають у ході уроку, впевнено і чітко веде школярів до наміченої мети. Напевно, саме в такому спілкуванні діти відчують наше «світло», «світлу ауру», «процес дарування світла» і величезну надію і віру Вчителя в те, що вони реалізуються в житті. Слід пам'ятати, що дитина приходить на урок зі своїми проблемами, зайнята своїми думками. Потрібні час і відповідні умови, щоб світлом думок і слів налаштувати дітей на духовний контакт. Протягом уроку це світло можна відчутти в словах, які вчитель промовляє спокійно і впевнено: «Ти можеш!», «Ти здатний це виконати!», «У тебе вийде!», «Я в тебе вірю».

На уроках можна побачити різні форми організації цього етапу:

- діти кажуть, що обговорювали на уроці, чого навчилися, що сподобалося;

- дають свою оцінку уроку, виділяючи його значимі частини;

- учні мовчки розмірковують, думають, прокручують у своїй уяві весь урок, згадують важливі моменти, наголошують на тому, що

вони зрозуміли, засвоїли, що допомогло їм піднятися сходами пізнання;

- іноді вчитель сам підбиває підсумок уроку, висловлюючи своє захоплення і подяку за «відкриття» дітей, їхні творчі злети, за їхнє бажання допомагати і підтримувати його під час проведення уроку.

Ми дякуємо дітям за хвилини спільного пошуку, за ті потаємні думки, які вони висловлювали вголос, за їх щирість і відкритість. Після таких уроків чуєш від дітей слова жалю, що урок закінчився, і надію на нову, не менш цікаву зустріч із ним – УРОКОМ, «На якому вдалося дитині подарувати іскорку знань». Тільки Учитель Світла може зробити так, що діти і Урок «полюблять» один одного, відчують потребу один в одному, чекатимуть зустрічі. Ось як діти висловлюються про такі уроки:

- «Урок, ти – наше сонце знань».

- «Урок, ти – веселка, що дивує своїми барвами: віршами, казками, рівняннями...».

Гуманне педагогічне мислення таїть у собі можливість багатогранної творчої діяльності вчителя, бо ґрунтується на вірі в можливість дитини, на розкритті її самобутньої природи, на спрямуванні служінню добру й справедливості.

Водночас учитель має змінити себе, своє мислення, підхід до дітей, до підготовки до уроків. У кожній дитині можуть розквітнути тисячі нерозкритих талантів і здібностей, якщо створити для цього відповідні умови та повірити в неї як в особистість. Поєднавши принципи гуманного підходу Ш.Амонашвілі й інтерес дитини до гри, слід використовувати ігри та завдання які:

- вчать спілкуванню і спостережливості;
- розвивають моральні якості дитини, її творчі здібності;
- виховують культуру взаємодопомоги і колективної праці;
- розвивають уяву та інтуїцію, швидкість реакції;
- допомагають у вивченні різних предметів шкільного курсу.

У процесі гри вчитель, уважно спостерігаючи за поведінкою дітей, виявляє індивідуальні особливості кожного і взаємин між дітьми. Ці вправи є не так іграми, як засобами формування способів взаємодії дітей. А ми знаємо, що особливо у початковій школі діти сприймають складний матеріал через гру швидше і легше. Те, що

дитина засвоїть через гру за декілька хвилин, іншим способом вона не вивчить і за годину.

Ці вправи спрямовані на розвиток і зростання душі дитини, вони є першими сходинками в надзвичайно важливій роботі з формування гармонійної, активної, впевненої в собі толерантної особистості.

Вправа «Доторкнися до щастя»

На дошці великими літерами написано слово ЩАСТЯ. Учні називають, яким буває щастя. Потім звучить спокійна музика, діти закривають очі й уявляють, як вони торкаються щастя. Після цього вчитель пропонує їм розказати про свої відчуття і намалювати портрет свого щастя.

Вправа «Скарби серця»

Необхідно розподілити дітей по групах. Кожній групі дається малюнок великого серця. Діти ділять його на клітиночки і вписують у них якості, які роблять серце людини сяючим та справжнім. Група, яка напише найбільше якостей, стає «берегинею скарбів серця». А потім з усіх клітинок складається велике серце.

Такі вправи дають можливість учням вчитись доводити твердження, відстоювати думку, набувати досвіду спілкування, розвивати творчі здібності. Використовуючи інтерактивні методи з впровадженням принципів гуманної педагогіки Ш.О.Амонашвілі, вчитель зможе досягти таких результатів: учні швидше на уроках сприйматимуть новий матеріал, кожне завдання виконуватимуть із задоволенням, стануть доброзичливішими, уважнішими один до одного, допомагатимуть один одному в навчанні, проявлятимуть почуття радості за успіхи інших.

Сучасна школа потребує спрямування системи роботи на формування людяності, необхідності любити дітей, вірити в їхні сили, намагатися приносити своїм вихованцям радість пізнання, запалити у дитячих серцях жагу до знань, впевненість в своїх силах, вміння дарувати іншим усмішку і добро.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвілі Ш.О. Школа життя / Пер. з рос. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К. Реріха, 2002.

2. Пономарьова Г.Ф. “Росте людина”
3. Назаренко Г.І. “Виховуємо людину”

СЕКЦІЯ 2. ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Яценко Т. В.

*кандидат психологічних наук, завідувач кафедри
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЗДО ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПІДВИЩЕНИМ РІВНЕМ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ

Проблема обдарованості в даний час стає все більш актуальною. Це перш за все пов'язано з потребою суспільства в неординарній творчій особистості. Невизначеність сучасного навколишнього середовища вимагає не тільки високої активності людини, але і її уміння, здібностей нестандартної поведінки.

Обдарованість розглядається як особлива форма прояву творчої природи психіки. Тому вона виступає як системна якість психіки, що виникає у взаємодії індивіда з освітнім середовищем і що знаходить форму високого розвитку психічних процесів і станів у свідомості дитини. Отже, основне завдання сучасної освіти полягає у створенні освітнього середовища розвиваючого (творчого) типу, тобто середовища, що сприяє зняттю психологічних бар'єрів розвитку дитини і тим самим, – розкриттю творчого початку всіх сфер її психіки.

Гармонія особистості передбачає не тільки рівномірний розвиток фізичної, інтелектуальної і емоційної сфер організму. Це поняття включає також і духовно-етичний потенціал людини, розвиток якого дозволяє їй гармонійно співіснувати з навколишніми людьми, гуманно ставитись до оточуючих, дає можливість цінувати красу і досконалість світу природи та вміло взаємодіяти з ним.

Сучасні освітні програми проголошують важливість реалізації педагогом індивідуального підходу до розвитку, виховання і

навчання дошкільника, створення відповідного розвиваючого середовища.

Виявлення, навчання, виховання та забезпечення гармонійного розвитку дітей з підвищеним рівнем пізнавальної активності – одна з найскладніших педагогічних проблем. Пошук шляхів навчання і виховання таких інтелектуально обдарованих дітей, створення умов для розвитку їх унікального потенціалу стає також одним з основних напрямів модернізації системи освіти в Україні. Проте недостатній психологічний рівень підготовки педагогів до роботи з дітьми, що проявляють нестандартність в поведінці і мисленні, приводить до неадекватної оцінки їх особистісних якостей і всієї їх діяльності.

Існує думка, що обдаровані діти не потребують допомоги дорослих, особливої уваги і керівництва. Проте, дослідження і практика показують, що багато обдарованих дітей без відповідної освіти, без стимулювання їх розвитку та гуманного ставлення до їх особистості не можуть досягти того високого рівня, на який вони потенційно здатні. Необхідні спеціальна допомога і підтримка педагогів та психологів у розвитку обдарованої особистості. Через свої особистісні якості такі діти найбільш чутливі до оцінки їх діяльності, поведінки, їх мислення, вони сприйнятливіші до сенсорних стимулів і краще розуміють стосунки і зв'язки. Обдарована дитина схильна до критичного відношення не тільки до себе, але і до того, що її оточує. Тому педагоги, які працюють з дітьми, які мають підвищений рівень пізнавальної активності, повинні бути достатньо гуманні та терпимі до критики продуктів діяльності таких дітей, а особливо до продуктів їх творчої уяви.

На сучасному етапі питання пошуку і відповідного навчально-виховного впливу на інтелектуально обдарованих дітей стали об'єктом уваги багатьох дослідників і в нашій країні. Останнім часом почали створюватися приватні школи і студії для обдарованих дітей, завданням яких є пошук, діагностика і розвиток розумово обдарованих дітей.

Положення про гармонійний психічний розвиток обдарованих дітей неодноразово піддавалося перегляду впродовж всієї історії психолого-педагогічного вивчення феномену дитячої обдарованості.

Сучасні дослідження показують, що гармонійність в розвитку різних сторін психіки обдарованої людини є відносною рідкістю. Частіше можна зіткнутися з нерівномірністю, однобічністю розвитку, яка часто не тільки зберігається впродовж всього життя обдарованої людини, але і заглиблюється, породжує у неї ряд психологічних проблем.

Поряд з тим, що обдаровані діти мають ряд безумовних переваг перед своїми однолітками, їм приходиться стикатися і зі специфічними труднощами. Батькам і педагогам дуже важко зрозуміти, що більшість обдарованих дітей мають негативну Я-концепцію, яка у якійсь мірі є наслідком перфекціонізму, характерного для багатьох обдарованих дітей.

А. Міллер у своїй книзі “Драма обдарованої дитини та пошук особистого Я” зазначає, що “...усі діти без виключення обдаровані від народження безліччю талантів і здібностей, і головними з них є здібності *жити, переживати* своє життя і *діяти* в своєму житті. Драма обдарованої цими талантами дитини полягає в тому, що її поведінка, її переживання і саме її життя можуть опинитися (і, як правило, реально виявляються) всього лише засобами, що обслуговують ті або інші потреби її батьків” [1, с. 2].

Граючи з дитиною, потрібно пам'ятати, що головне — це розвиток загальних особливостей уяви, про які говорить *О.М. Дьяченко*: вміння планувати свою діяльність у поєднанні з творчими, нестандартними рішеннями.

Група авторів (*Є.В. Заїка, М.П. Назарова, І.О. Маренич*) у своїх розробках пропонують ряд способів розвитку фантазії та уяви школярів, але адаптуючи і спрощуючи, їх можна використати і в роботі з дошкільниками.

Виховання і підтримка такого творчого світосприймання і світовідношення повинно стати принципом всієї освіти. На цьому будується розроблена *В.Т. Кудрявцевим* концепція і програма розвиваючої дошкільної освіти “РЕКОРД-СТАРТ”. На принципі комплексного гуманітарного підходу спирається особливий міждисциплінарний науково-практичний напрям (проект) – *розвиваюча педагогіка оздоровлення (РПО)* (автор і керівник проекту – *В.Т. Кудрявцев*). Цей напрям сьогодні поступово складається на «стику» вікової фізіології, педіатрії, педагогіки, дитячої психології.

У його фундаменті – ідеї представників різних дисциплін: фізіологів *А.А.Ухтомського* і *Н.А.Бернштейна*, психологів *А.В.Запорожця*, *Д.Б.Ельконіна*, *В.В.Давидова*, *В.П.Зінченко*, філософа *Е.В.Льєнкова*, педіатра і педагога *Ю.Ф.Змановського* та ін.

Таким чином, ми з'ясували, що ключовою фігурою у створенні освітнього середовища, що сприяє розвитку творчої природи обдарованої дитини, є педагог і його ставлення до дитини. У свою чергу, це пред'являє особливі вимоги до його професійної і особистісної підготовки. Тут вже недостатньо високої предметної підготовки, тому що навчання починає набувати розвиваючого характеру. Отже, на зміну традиційним освітнім технологіям, орієнтованим на передачу дитині знань-умінь-навичок, приходять розвиваючі технології, орієнтовані на розвиток здібності дітей бути суб'єктом освітньої діяльності як процесу свого розвитку в цілому: тілесного, емоційного, інтелектуального, особистісного, і духовно-етичного.

Одним з основних є принцип "прийняття іншого". Педагог повинен спочатку приймати дитину як індивідуальність, що має право бути особистістю зі своїми особливостями, що вже склалися. Це означає, що відношення "дитина – педагог" вже не може будуватися за логікою "об'єкт-суб'єктної" взаємодії, тому що дитина і вихователь виступають по відношенню один до одного в ролі рівноправних партнерів, товаришів (тобто суб'єктів) по спільній діяльності в освітньому процесі.

Отже, в даний час необхідна побудова нової системи освіти відповідної запитам сьогодення і переходу до нової епохи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Миллер А. Драма одаренного ребенка и поиск собственного Я. / Пер. с нем.— М.: Академический Проект, 2001. 144 с.

Крамаренко В.О.
аспірант кафедри дошкільної освіти
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка
м. Полтава

СУЧАСНА ГРА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Усі передові моделі сучасної цивілізації такі як; інклюзивність, взаємодія за принципом win-win (знаходження максимально корисних рішень для всіх учасників проблеми), партнерство з легкістю переносяться на дитячу гру, що навчає з перших років втілювати їх у повсякденне життя.

Дитині дошкільного віку від природи властиве гнучке мислення внаслідок інстинктивного використання обох півкуль мозку. У перші роки життя нею переробляється великий обсяг інформації, освоюється безліч навичок, образів та операцій. Надалі цей процес, у типовому навчальному середовищі, стимулює до розвитку ліву півкюлю, що відповідає за мову, мислення й логіку [2, с.163].

Основними засадами оновленого Базового компонента дошкільної освіти України проголошено: визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості, збереження дитячої субкультури, створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей, пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя, повага до дитячого “Я”, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника, компетентнісний підхід до розвитку дитини, збалансованість між “можу” (знань, умінь, навичок) і “хочу” (бажань, інтересів, намірів). Отже, набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах дитячої діяльності, насамперед - ігровій та навчально-ігровій.

Успішність ігрової діяльності великою мірою визначається емоційною сприйнятливістю дитини, її зацікавленістю справою,

володінням необхідними вміннями й навичками, цілісним світобаченням, здатністю диференціювати справжнє та уявне, реальне й казкове, відтворене й самостійно створене.

Головним компонентом, «матеріальною основою» (А. Макаренко), «життєвим нервом» гри (Ю. Аркін) є іграшка – річ, призначена дітям для гри... Як і гра, іграшка є важливим фактором психічного розвитку дитини, що забезпечує поступове здійснення нею усіх видів діяльності на більш високому рівні [5, с. 313].

Аналіз останніх досліджень свідчить, що вплив гри на процес формування особистості дитини дошкільного віку активно розробляються психологами та педагогами: А.Н. Богуш, Н.В. Гавриш, Р.В. Павелків, О. Пометун., Т.І. Поніманська, О.П. Цигипало та багатьма іншими.

Історик, культурознавець, філософ Йоган Гейзинга (нід. *Johan Huizinga*) у книзі «Людина, що грає», наголошував: «Ми можемо назвати гру - вільною діяльністю, яка усвідомлюється як «ненасправді» і заняття, поза повсякденним життям, яке однак, може цілком заволодіти гравцем, не переслідуючи при цьому ніякої прямої матеріальної цілі, не приносячи користі, - вільною діяльністю, що відбувається усередині навмисно обмеженого простору і часу, протікає упорядковано, за певними правилами й оживлюючи суспільні угруповання, які прагнуть оточувати себе таємницею або підкреслюють свою відмінність від іншого світу всіляким маскуваням» [5].

За висловом М. Бітянової, гра – це цілісний стан душі, це єдність думок, почуттів і руху. Це гармонійне життя в образі, ролі, ситуації, світі. Гра – це унікальний простір «начебто» [1, с. 33]. Завдяки цій властивості, простір гри має величезний творчий потенціал. Дитина дошкільного віку у грі може творити себе, свої відносини з іншими, своє майбутнє і майбутнє світу в зовсім безпечній атмосфері й ситуації. Вона може сказати собі: «Я граю роль», і дозволити собі бути самою собою. Дозволимо стверджувати, що в грі вона більше схожі на себе, ніж у житті.

Отже, сучасна гра може бути використана, як мінімум, для вирішення трьох послідовних завдань:

- навчити дітей жити в ігровому просторі, повністю поринаючи в його світ і взаємини;

- навчити бути вільними в ігровому просторі, усвідомлювати свої особливості і будувати стосунки з іншими людьми;

- навчити усвідомлювати ігровий досвід, використовувати гру як інструмент самопізнання й життєвих експериментів [1, с. 32-34].

Отже, для особистісного розвитку дошкільника привабливість іграшки у сучасній грі пов'язана з різними характеристиками самої іграшки, зокрема з сучасною соціокультурною ситуацією розвитку конкретної дитини. По-перше, це сенсорна, перцептивна привабливість, пов'язана із зовнішніми, фізичними якостями (яскраві фарби, звучання, складність форми, виразність образу та ін.). По-друге, це можливість діяти з нею, зрозумілість і осмисленість ігрової дії. По-третє, привабливість іграшки визначається її рейтингом у дитячій субкультурі. Для дитини привабливо те, що модно, що є у всіх, що вона бачить на екранах гаджетів та телевізора. Іграшка має певний вплив на соціалізацію дитини, її входження у конкретне суспільство. Показово, що іграшки кожного покоління дітей суттєво різняться (особливо ляльки, побутове оснащення, транспорт). Очевидно, що у ігровій діяльності діти освоюють різні громадські моделі, прийняті в сучасному для них суспільстві [3, с. 19]. Наприклад, дівчата дошкільного віку грають у салон краси або магазин одягу, а хлопці у козаків, водіїв, пілотів та т.п.

На сучасному етапі розвитку людства гра залишається важливим засобом, що дозволяє людині з народження пізнавати світ через опанування та навчання необхідним умінням й навичкам, оволодівати цілісним світобаченням, здатністю диференціювати і, починаючи з дитинства, формувати унікальну, індивідуальну особистість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бітянова Марина. Дитина у школі: технології розвитку. /К.: Главник, 2007, / Серія «Психол.інструментарій» /. Бібліогр.,143 с.
2. Ермолаева-Томина Л. Б. Психология художественного творчества: Учебное пособие для вузов. / М.: Академический Проект, 2003. 304с.
3. Психолого-педагогические основания экспертизы игрушек. Е.О. Смирнова, Н.Г. Салмина, Е.А. Абдулаева, И.В. Филипова,

Е.Г. Шеина., /Научн.журнал «Вопросы психологии» № 1.; ОАО «Чеховский полиграфический комбинат », Чехов, 2008.192 с.

4. Поніманська Т.І Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник дл студентів вищих навчальних закладів. - К.: Академвидав, 2004. 456 с.

5. Хейзинга Й. Homo Ludens; Статті по истории культуры. / Пер. с гол. Д. В. Сильвестрова М.: Прогресс - Традиция, 1997. 416 с.

Шкляєва Г. О.

кандидат педагогічних наук, доцент

Кременчуцький педагогічний

коледж імені А.С. Макаренка

м. Кременчук

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

У сучасних складних і повних суперечностей процесах, спрямованих на осмислення реалій ХХІ-го століття, фундаментально залишається проблема розвитку особистості. Формування особистості, як зазначається в Національній доктрині розвитку освіти, є головною метою, ключовим показником і основним важелем сучасного прогресу. Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального інформаційного суспільства зумовлюють потребу набуття соціалізованим індивідом у процесі навчання системи особистісних і розумових здібностей та якостей, необхідних для вирішення складних питань. Суттєвим чинником задоволення даної потреби є науково обґрунтоване, організоване на засадах міжособистісної та суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагогічне середовище [1].

Сьогодні старі ідеологічні й психологічні стереотипи змінюються на нову систему поглядів і цінностей, відкривається реальна можливість гуманізації соціальної сфери і реалізації особистісного потенціалу кожної людини.

Отже, незалежність та самостійність нашої держави, що інтегрується у світове європейське співтовариство, характеризується перетвореннями у економічній, політичній і духовній сферах, що в

свою чергу утверджується активними діями кожної окремої особистості. Успішність таких перетворень цілком залежить від того, який напрямок ми оберемо для розвитку цих дій. Світовий досвід показує, що єдиним вірним напрямком такого розвитку може бути гуманістичний шлях та способи його реалізації.

Ми розглядаємо реалізацію цього курсу крізь призму визначення основних ціннісних засад духовного відродження нації та співвідношення їх з контекстом світової духовної та соціокультурної ситуації.

Важливо зазначити, що для людини цінності є об'єктами її інтересів, її свідомості, що виконують роль повсякденних орієнтирів у предметній і соціальній діяльності. Цінності приймають участь у визначенні цілей і засобів, виступають основою прийняття рішень, вносять стійкість у поведінку особистості та суспільне життя. Вони є джерелом норм, опосередковані правом і включені в ціннісно-нормативну систему людини, практична поведінка якої залежить від того, якій системі вона надає перевагу, і яке місце займає та чи інша цінність у цій ієрархічній системі.

В процесі самореалізації особистості відбувається не лише гармонізація особистісних і суспільних інтересів, відбувається і гуманізація особистісної свідомості та самосвідомості, формується почуття патріотизму, прив'язаність людини до батьківщини. Відірваність людини від світу своєї культури, світу національної культури, що асоціюється у неї з її батьківщиною, веде особистість до маргіналізації. Розвиток правової та гуманної держави з високим рівнем життя кожного громадянина є однією з умов, що сприяють розвитку особистості, формуванню її інтересів, ідеалів, цінностей та повної самореалізації.

Вивчення педагогічних джерел і досвіду педагогів-новаторів показує, що проблема гуманізації освітнього простору не залишає байдужими ні вчених, ні педагогів-практиків. Так у дидактичному аспекті під гуманізацією освітнього простору розуміється таке середовище, яке дозволить зробити навчання складовою частиною формування людської особистості на гуманістичних засадах [2].

Отже, одним із принципів створення оптимальних умов продуктивної навчально-пізнавальної діяльності у закладах дошкільної освіти є організація навчально-виховного середовища на

засадах гуманізації та гуманітаризації. Створення емоційно-інтелектуального навчального середовища передбачає комплексне використання різних видів мистецтва для забезпечення емоційного фону знанням, умінням, навичкам із метою підвищення продуктивності, зацікавлення пізнавальною інформацією, використання асоціативної пам'яті дітей.

В цьому контексті ми пропонуємо розглядати «гуманізацію» як стратегію реалізації системи, структурними елементами якої є особистість дитини та особистість педагога, цілеспрямована мета цієї взаємодії. Теоретичну основу формування гуманістичного світогляду особистості обумовлюють гуманістично-зорієнтовані технології навчання у вигляді синтезованих варіантів гуманістично-зорієнтованих ідей, поглядів, технологій навчання, що ґрунтується на системі ціннісних орієнтацій, принципів гуманізації та гуманітаризації сучасної освіти.

На основі аналізу та систематизації психолого-педагогічних засад педагогічного спілкування як основи ефективності принципів гуманістичного виховання було визначено основні напрямки його реалізації у закладах дошкільної освіти:

- формування пізнавального інтересу дітей;
- врахування психологічних особливостей пізнавальної діяльності дітей за рахунок асоціативних зв'язків, проєкції знань на практичне середовище;
- повага праці кожної дитини, що відображається в обов'язковій оцінці всіх видів діяльності;
- допомога дитині сформувати відповідні уміння й навички, що здійснюється на основі створення педагогічних умов та надання можливостей «вільного вибору» навчально-виховних завдань.

Підсумовуючи вищевизначене, можна стверджувати, що гуманізація освітнього середовища обумовлена ставленням до дитини як до особистості, ознакою якої є повага до її праці, здобутків, створення ситуації успіху в навчанні та відкритої перспективи, вільного вибору та допомоги в ліквідації прогалин, а також створення системи співпраці, співробітництва, співтворчості всіх учасників навчально-виховного процесу (педагог – дитина – батьки).

У реалізації тактичних принципів гуманізації освітнього середовища провідне місце займає принцип «дидактичної гри», яка ефективно впливає на навчально-виховний процес, а саме:

- гра стимулює пізнавальний інтерес, допомагає сформувати пізнавальну самостійність і створює певний емоційний настрій у дитячому колективі;

- гра надає ознак проблемності пізнавальному процесу, дозволяє здійснити самоконтроль та самокоригування пізнавальної діяльності, веде до розвитку пізнавальної самостійності дитини та є засобом формування творчих потенцій особистості;

- гра реалізує в розгорнутому вигляді психологічний механізм самої пізнавальної діяльності та позбавляє дитину стресового стану, що є продуктом авторитарної педагогіки.

На підставі системно-структурного узагальнення та систематизації теоретичних джерел досліджуваної проблеми пропонується бачення сутності поняття «гуманізація освітнього середовища» як системної багаторівневої та багатоаспектноаспектної стратегії, що включає в себе:

- мету формування гармонійно розвиненої, вихованої, творчої особистості як найвищої цінності суспільства;

- основні напрями реалізації стратегії гуманізації взаємовідношень педагога й дитини;

- особистість, яка перебуває в суб'єкт-суб'єктних стосунках співпраці, співробітництва й співтворчості з іншими особистостями;

- особистість педагога, якому притаманні такі якості, як любов до дітей, повага, професіоналізм, компетентність, відповідальність, творчість;

- практичну реалізацію теоретичної концепції гуманізму, що має здійснюватися на основі системного впровадження гуманістично-зорієнтованих технологій навчально-виховного процесу;

- тактичні принципи, що визначають зміст та технологію гуманізації навчально-виховного процесу в закладах дошкільної освіти.

Визначена стратегія включає в себе:

- принципи гуманітаризації (інтегрування історико-краєзнавчого, наукового та культурологічного змісту освіти);

- принципи гуманістично-комунікативної взаємодії педагога й дитини у навчально-виховному процесі (особистісно-зорієнтований підхід до особистості дитини; співпраця, співробітництво, співтворчість);

- принципи оптимізації навчання (дидактична гра; організація навчально-виховного середовища, опора на зорову та практичну наочність).

Підводячи підсумки аналізу та систематизації досліджуваної проблеми зазначимо, що гуманізація освітнього середовища в комплексі всіх його чинників, з одного боку, допомагає вирішити завдання гуманітаризації через емоційно-естетичний аспект (художнє оформлення приміщень дошкільних закладів) та гуманізувати взаємовідносини педагога й дитини через ситуацію успіху, зацікавлення, а з іншого, сприяє активізації навчально-виховної діяльності та стає основою для творчого розвитку здібностей кожної дитини.

Отже, гуманістична складова побудови освітнього середовища виявляється у створенні психолого-педагогічної організації комфортного навчально-пізнавального середовища, у використанні емоційно та пізнавально-розвивальних методів, форм і засобів навчання, опанування дітьми оптимальних умінь і навичок, що призводить до формування теоретичної основи гуманістичного світогляду та розвитку творчої активності особистості дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – № 33. – 23 квітня. – С. 4-6.
2. Балл Г. Внутрішня свобода особи і особистісна надійність у контексті гуманізації освіти // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 9. – С. 1-7.

Останко Л. О.

*викладач дошкільних дисциплін,
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка
м. Кременчук*

Науменко В. Д.

*здобувач ступені вищої освіти «бакалавр»
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

ФОРМУВАННЯ ГУМАНИХ ВІДНОСИН У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гуманність сьогодні визначається як одна з важливих загальнолюдських позитивних рис особистості, на основі якої здійснюється розвиток більш складних громадських якостей. Ці твердження знайшли відображення в сучасних концепціях дошкільного виховання, у створенні та забезпеченні особистісно-орієнтованої моделі організації освітнього процесу. Так, законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Державним стандартом дошкільної освіти (БКДО) в Україні визначено, що дитина має стати центром виховного процесу, а його метою - формування соціально активної, творчої, гуманістично-спрямованої особистості [1, с. 3]. Формування особистості дитини, виховання у неї якостей гуманістичної спрямованості та певної моральної позиції – складний педагогічний процес, в основі якого лежить правильний, гармонійний розвиток почуттів. Нині реалізація завдань виховання основ гуманізму в дошкільників стримується їх недостатнім осмисленням, перш за все – щодо пошуку ефективних форм, методів, технологій роботи з дітьми.

Психологічні аспекти гуманістичного виховання розкрито у працях І. Д. Беха, О. О. Бодальова, М. Й. Боришевського, О. В. Киричука, Г. С. Костюка, Е. О. Помиткіна. Концептуальні положення гуманістичного виховання дітей дошкільного віку визначено у працях Т. І. Поніманської. Досліджувалися такі аспекти проблеми формування гуманних почуттів у дітей дошкільного віку:

вплив соціальних емоцій на взаємодію дітей (О. В. Запорожець, В. К. Котирло, А. Д. Кошелева, Я. З. Неверович, Л. П. Стрелкова); специфіка прояву гуманних взаємин дошкільників у спільній діяльності (В. Абраменкова, Л. В. Артемова, А. М. Гончаренко, О. А. Козлюк, В. К. Котирло, Т. І. Поніманська, О. О. Смирнова). Вихованню в дошкільників гуманної поведінки присвячено дисертаційне дослідження Л. І. Врочинської. Використанню особистісно-діяльнісного підходу до організації процесу гуманістичного виховання старших дошкільників на заняттях у дитячому садку присвячено дослідження С. Ю. Кортоузової.

Гуманні почуття входять до складу вищих почуттів, за своєю природою вони є моральними, соціальними, духовними. При всій динамічності почуттів у певних умовах вони можуть мати більш постійний характер. Якщо в житті людини відбувається повторення подібних обставин, які сприяють виникненню однорідних почуттів, на цій основі проходить закріплення зв'язків між певною групою подразників і відповідною емоційною реакцією – таким чином формується ставлення. У дослідженнях науковців гуманне ставлення розглядається як багатокомпонентне поняття, кожен елемент якого залежить від відповідного йому гуманного почуття, підкріпленого умінням людини діяти певним чином. Дослідниця О. Б. Буракова, визначає наступні складові гуманного ставлення до людини, пов'язані із відповідними почуттями:

- доброзичливе ставлення, яке виявляється в умінні зробити радість іншим, побудоване на доброті людини, почутті любові до ближнього;
- чуйне ставлення, що виявляється в умінні розділити радість і горе інших, відгукуватися на прохання, допомогти подолати негативне переживання, засноване на розвитку співпереживання і співчуття;
- уважне ставлення, що виявляється в умінні помітити і зрозуміти переживання інших (не яскраво виражені), підтримати позитивні, полегшити негативні, що залежить від розвиненості почуття жалю;
- дбайливе ставлення, що виявляється в умінні надати допомогу і підтримку іншого в необхідній ситуації, співчуття;

- справедливе ставлення, що виявляється в умінні визнати рівні права в діяльності, засноване на почутті справедливості, повазі до інших [4, 40].

Виховання гуманістичних засад особистості починається з перших років її життя. Стосовно дітей раннього віку його зміст полягає у формуванні досвіду спілкування з близькими людьми в процесі спільної з ними предметної та ігрової діяльності. Йдеться про виховання інтересу, доброзичливого ставлення до співрозмовників, вироблення установки, що в сім'ї всі мають піклуватися один про одного.

Інтерес старших дошкільників до життя іншої людини широко і яскраво виявляється в їх доброзичливому і турботливому ставленні до молодших дітей.

Ознайомленню дітей з правилами співжиття в суспільстві, взаємодії з однолітками, дорослими, сприяють екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, етичні бесіди, ініційовані педагогом спостереження за поведінкою дорослих і однолітків, ігри на соціальну тематику, читання художньої літератури, тощо.

Розвитку гуманних відносин дітей сприяє гра. Участь у ній є ефективним засобом формування моральності у дітей. У дітей формуються колективістські навички: вони вчаться налагоджувати спілкування, домовлятися, узгоджувати свої бажання з бажаннями й намірами інших, переконувати у правомірності своїх міркувань, рахуватися з інтересами інших тощо. Крім того завдяки встановленню позитивного емоційного контакту між гравцями, гра привчає дитину рахуватися з іншими, корегує агресивність, негативні емоції, страхи, невпевненість, удосконалює вміння дітей спілкуватись, збільшує діапазон дій з предметами [3, с. 20-22].

Найефективнішими у реалізації соціальних контактів дітей є творчі сюжетно-рольові, будівельно-конструктивні та режисерські ігри.

Привертають увагу вчених своєрідності режисерських ігор. Однією із таких є проявляння характеру дитини, індивідуальних особистісних рис у грі. Психологи зазначають, що режисерські ігри є особливим типом індивідуальних ігор дитини. Вона керує кількома іграшками, вигадує сюжет і наділяє дійових персонажів певними рисами і характеристиками. Носіями ролей виступають іграшки, а

сама дитина «озвучує» героїв, коментує їхні дії. У процесі гри малюк проявляє власну творчість як режисер, сценарист і актор. Саме тому режисерська гра має велике значення для соціального розвитку дитини.

В процесі виникнення і ускладнення режисерської гри дитина готується до організації та активної участі у сюжетно-рольових іграх.

Для формування гуманних почуттів дітей у ігровій діяльності необхідно передбачити проблемні ситуації у яких діти будуть заохочуватись до прояву співчуття, співпереживання у ситуаціях, що зустрічаються у повсякденному житті та сприяти поєднанню ігрових об'єднань дітей задля спільного вирішення проблемних ситуацій та формування колективізму. Можна запропонувати сюжети, що включають турботу про людину, тварин: «Лікарня», «Поліклініка», «Водії», «Новосілля», «День народження», «Зоопарк». Критерії підбору ігор:

а) відображення у змісті гри моментів, що дозволять виявляти гуманні почуття до іншого;

б) ступінь емоційної забарвленості ігрових дій дітей, зокрема виявлення співпереживання, співчуття, приязного ставлення, а також надання допомоги.

Однією із сучасних технологій формування гуманного ставлення дітей один до одного є застосування методики «Persona Dolls» (Лялька як персона) для створення ситуацій морального вибору, емоційного відгуку на почуття іншого. Технологія була розроблена в США в 1950-х роках та застосовувалась для створення інклюзивного безпечного середовища у навчальних закладах і громадах, та впроваджувалась Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» за підтримки Фонду Чарльза Стюарта Мотта та Фонду «Інститут Відкритого Суспільства» з листопада 2015 року по грудень 2016 року.

Технологія застосовується для формування у дітей вміння переносити досвід і навички, засвоєні під час взаємодії з ляльками, на реальні ситуації їхнього повсякденного життя. Під час роботи з ляльками-персонами діти на практиці вдосконалюють навички вирішення проблемних ситуацій, оцінюють різні варіанти їх залагодження й обирають ті, які приведуть до успіху.

Таким чином, становлення гуманних взаємин старших дошкільників великою мірою визначається рівнем розвитку їхньої ігрової діяльності та взаємодією з іграшками. Саме на ґрунті ігрової діяльності, як основної спільної діяльності дітей, зароджуються їхні перші моральні уявлення про норми та правила спілкування і взаємин з дітьми і дорослими, які їх оточують, з'являються перші симпатії. В грі з найбільшою повнотою і чіткістю виховуються та розкриваються соціально ціннісні якості особистості, формується дитяче товариство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4 – 19.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: наук. видання. – Либідь, 2003. – 280с.
3. Виховання гуманних почуттів у дітей / С. О. Ладивір, О. П. Долинна та ін. - Тернопіль: Мандрівець, 2010. - 164 с.
4. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника: (системний підхід. – К.: Стилос, 2000. – 336 с.
5. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: монографія. – Рівне: РДГУ, 2006. – 352 с.

Приступ В. В.

*викладач дошкільних дисциплін
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ВІДНОСИН В ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ

Формування людського відношення до природи є необхідністю, що обумовлюється потребою зберегти природу, встановити з нею гармонійний зв'язок.

Нові світоглядні орієнтири та соціальні завдання, які стоять нині перед людством, актуалізують проблему ставлення людини до природи, корекції цілісних орієнтації та утвердження гуманістичних соціально-моральних позиції щодо використання природи суспільством.

Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні передбачає обґрунтування і реалізацію нових методологічних засад виховання. Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», державними національними програмами «Освіта» та «Діти України» визначено, що центром виховного впливу має стати дитина, а метою – формування соціально активної, творчої, гуманістично спрямованої особистості. При цьому особливої уваги набуває єдність виховних впливів упродовж всього періоду становлення особистості починаючи з раннього дитинства.

За нинішніх умов відродження української духовності, сьогодні вимагає вирішення цілого спектру проблем, пов'язаних з формуванням та вихованням свідомої особистості, а саме, відповідальної, добродійної і особливо гуманної. Таким чином, ми вважаємо, що виховання гуманності у дітей є одним із найважливіших завдань сьогодення.

Сучасне дошкільне виховання передбачає переорієнтацію уваги з інформативного впливу, коли вихованцеві словесно пояснюють стандартну модель «правильної поведінки», на діяльнісне виховання, максимальне залучення дитини до творення добра. Виховання гуманістичного ставлення до об'єктів оточуючого світу, передбачає також і розвиток позитивних почуттів до природи. Перебування дітей серед природи: праця на городі, в квітнику, рухи на свіжому повітрі серед зелених запашних рослин оздоровляють малят, роблять їх життєрадісними, бадьорими, спритними, зміцнюють фізично.

Звичайно виховання гуманістичного ставлення у дошкільників має на меті формування діяльної любові до природи, тобто оволодіння практичними навичками по догляду за рослинами і тваринами.

Особлива цінність праці в природі полягає в тому, що діти дізнаються про нові рослини, про тварин, про сезонні явища в природі. Це розширює їх кругозір, сприяє формуванню в

дошкільників системи знань про природу, формує реалістичні уявлення про оточуючий світ. В процесі догляду за об'єктами природи, діти починають усвідомлювати причинну залежність у природі, вплив людини на розвиток рослин і тварин. Розуміння законів природи сприяє активізації діяльності дітей на покращення природного середовища, оволодіння ними природокористуванням. Перед вихователем закладу дошкільної освіти стоїть завдання ввести дитину в світ природи, допомогти їй пізнати природу, виховати в неї любовне, бережне ставлення до неї. З самого раннього віку потрібно навчати дітей берегти зелені насадження, піклуватися про тварин, особливо про птахів, які допомагають охороняти врожай наших садів і городів від шкідників, запобігати проявам жорстокості у дітей, тому що невдалі дії, внаслідок яких руйнується природа, є аморальними. Дітям особливо близьке й дороге те, що вони самі виростили. Тому, наявність у дошкільному закладі в куточку природи живих об'єктів, за якими діти доглядатимуть, допоможе виховати такі моральні якості як: бережне ставлення до них, любов до праці, відповідальність за доручену справу. Отже, слід зазначити, що значення трудової діяльності у вихованні гуманного ставлення дітей до природи важко переоцінити – вона допомагає зрозуміти, що любов до природи це не тільки милування її красою, а й активна допомога, дбайливий досвід й розумне користування усіма її багатствами.

Тож, любов до природи формується у дітей з самого раннього віку, як тільки вони ознайомлюються з особливостями навколишнього середовища. Враховуючи надзвичайно емоційну чутливість малюків, перевага надається емоційно-естетичному сприйманню природи, розвитку естетичних, інтелектуальних, гуманістично спрямованих почуттів у ставлення до навколишнього середовища.

Про те, що природа є неоціненним джерелом розвитку та виховання дитини, думаю погодяться всі. Адже, проблема взаємовідносин природи і людини була відображена в багатьох творах педагогів, як минулого так і сучасності.

Погляди А.Я Коменського, М. Монтесорі, Ж.Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Ф. Фребеля на роль природи у формуванні особистості дитини в значній мірі сприяють вихованню гуманного

ставлення до навколишнього світу. А засобом для досягнення цього є залучення дітей до праці, що як найкраще сприяє усвідомленому сприйманню природи. К. Д. Ушинський, розглядав природу як одного з «могучих геніїв» у вихованні людини. Формування високих почуттів, душевного благородства, педагог неодмінно пов'язував х впливом рідної природи на дитину. Він надавав високого значення саме праці в природі як засобу формування особистості дитини. Послідовники К.Д. Ушинського Є.М. Водовозова та Є. У. Тихеева вважали природу одним із основних засобів всебічного та гармонічного розвитку особистості.

Цю ідею пропагувала С. Ф. Русова, яка вважала, що дитина пізнає рідну природу через працю, так як вона є неоціненним засобом для виховання моральних почуттів. За висловами В.О. Сухомлинського спілкування з природою є засобом формування високих моральних якостей.

Педагогічні дослідження в Україні останніх років (Г. В. Беленької, Н. М. Конт, Н. Б. Кривонил, М. А. Машрвець, В. О. Павленчик, Н. В. Лисенко) розглядають нові аспекти виховного впливу трудової діяльності на формування позитивних взаємовідносин у дітей у спільній трудовій діяльності, виховання елементів культури праці у старших дошкільників, початкових економічних знань, умінь і навичок екологічного виховання дітей. Зробивши аналіз педагогічної літератури можна зробити висновок, що трудова діяльність є одним із основних засобів виховання гуманного ставлення дітей до орудної природи. А гуманістичний підхід полягає в тому, що вихователь оптимістично мислить про дітей, ставиться до них як до самостійних об'єктів, здатних діяти за власним вибором, бажаннями, переконаннями. Інакше кажучи, педагог виходить із нього, що у кожної дитини в її вчинках є особистісний зміст, і особистісна значущість, на якій необхідно спиратися в процесі організації колективної праці в природі, або при організації чергування дітей в куточку природи. А якщо такий особистісний сенс відсутній, то вихователю слід допомогти дитині знайти його.

Отже, на думку Ш. Амонашвілі, виховувати дитину гуманно це, по-перше, створювати якнайкращі умови для її цілеспрямованого, особистісного, соціального і педагогічно-згачущого розвитку,

виховання, збагачення знаннями, досвідом. По-друге, керувати цим процесом у злагоді з потребами внутрішніх сил, враховуючи позиції самої дитини, її інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти./наук. керівник: А.М. Богуш, професор, д-р пед. наук; Авт. кол-в; Видавництво 2012-26с.
2. Л.А. Велгер В.С. Мухіна Психологія, М Просвещение
3. Виховання дошкільників в праці./Авт кол-в за редак. З.н. Борисової – К., 1997- с.112.
4. Н.В. Лисенко Екологічне виховання дошкільників./ Н.В. Лисенко – К. і Освіта 1993 – 160 с.
5. Н.М. Горопаха Виховання екологічної культури дітей. Посібник для вихователів дошкільних закладів та вчителів початкових класів./ Н.М. Горопаха. – Рівне; Волинські обереги, 2001 – 212с.

Дорошенко Т. М.

*асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка
м. Кременчук*

Мацько В. В.

*асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

МІЖСОБИСТІСНІ ВІДНОСИНИ В ДИТЯЧОМУ КОЛЕКТИВІ ЗДО.

Дошкільне дитинство – важливий період психічного розвитку, вік початкового фактичного утворення особистості. В даний період формуються психічні функції, складні види діяльності (гра,

спілкування з дорослими та ровесниками), виникають потреби, самооцінка, вольова регуляція, з'являються моральні прояви в поведінці, формується розуміння та прийняття своєї статевої належності, усвідомлення її незмінності [1]. Дитина інтенсивно опановує мовленням, культурою людського спілкування, бо без спілкування неможливий розвиток специфічно людських психічних функцій, особистісне становлення.

Міжособистісні відносини зароджуються й найбільш інтенсивно розвиваються в дитячому віці, оскільки від самого народження дитина живе серед людей і вступає з ними в певну взаємодію. Досвід таких перших стосунків як з дорослими, так і з однолітками закладає підвалини для подальшого розвитку особистості дитини. Цей перший досвід багато в чому визначає особливості самосвідомості дитини, її ставлення до оточуючого світу, її поведінку та самопочуття в людському оточенні [2].

В дошкільному віці в життя дитини щільно й вже назавжди входять інші діти – однолітки. Між дошкільниками розгортається доволі складна картина відношень. Вони дружать, сваряться, миряться, ображаються, виявляють ревності, допомагають, а інколи й завдають шкоди один одному. Всі ці відносини гостро ними переживаються, мають різне емоційне забарвлення.

Між тим досвід перших відносин з однолітками є тим фундаментом, на якому вибудовується подальший розвиток особистості дитини. Цей перший досвід багато в чому визначає характер відношення людини до себе, до інших, до оточуючого світу в цілому. І далеко не в кожному випадку він складається позитивно. Щоб запобігти цьому важливо знати вікові особливості спілкування дітей, нормальний хід розвитку спілкування дитини з однолітками [2].

Спілкування дошкільників з ровесниками абсолютно не подібне до спілкування з дорослими. Вони по-іншому розмовляють, дивляться один на одного, інакше поводяться. Малюкам майже не вдається спілкуватися спокійно, тихо, вони галасують, пишцять, сміються, бігають, лякають один одного и при цьому перебувають у неймовірному захваті. Іще одна важлива особливість контактів дітей виявляється в нестандартності їхньої поведінки, відсутності будь-яких правил і етичних форм. Якщо в спілкуванні з дорослими

малюки притримуються певних поведінкових норм, то під час взаємодії з однолітками використовують неочікувані та непередбачувані звуки й рухи. Вони можуть скакати, кривлятися, передражнювати один одного, видавати різноманітні звуки, слова тощо. Природно, що дорослих подібні прояви дещо дратують, бо порушується певний спокій, вони намагаються щонайшвидше зупинити подібне свавілля. Здається, що така поведінка лише заважає і ніякого відношення до розвитку дитини не має. Однак, якщо діти-дошкільники при найменшій можливості знову і знову повторюють кривляння й передражнювання, значить їм це потрібно? Що ж дає дошкільникові таке, на перший погляд, дивне спілкування?

Подібна свобода, нерегламентованість спілкування малюків дає можливість їм проявити свою ініціативу, оригінальність, самобутнє начало. Дуже важливо, щоб інші діти швидко та із задоволенням підхопили цю ініціативу, примножили її і в перетвореному вигляді повернули. Наприклад, одна дитина викрикнула, інша викрикнула та підскочила і вже обоє радісно сміються та скачуть. Однакові та незвичайні дії приносять малюкові впевненість в собі та радісні емоції. В подібних контактах маленькі діти переживають яскраві відчуття своєї подібності з іншими. Як відзначають дослідники дитячих взаємин О. Смірнова і В. Утробіна, та легкість, з якою 3-річні діти діляться з однолітками та поступаються їм іграшками, чергою в грі тощо, свідчить про особливу спільність, що виявляється в однакових або подібних реакціях чи діях. Дитина, «вдивляючись в однолітка», ніби об'єктивує себе, виділяє в самому собі певні конкретні якості. Однак, ця спільність носить лише зовнішній, процесуальний і ситуативний характер.

Завдяки такій спільності, пізнаючи себе в одноліткові, дитина випробовує та стверджує себе. Якщо дорослий є для дитини взірцем культурно-нормативних зразків поведінки, то ровесник створює умови для індивідуальних, ненормативних вільних проявів [4]. Хоча природно, що з віком контакти дітей все більш підкорюються загальноприйнятим правилам поведінки. Однак, особлива розкутість, використання непередбачуваних та нестандартних засобів залишається характерним для дитячого спілкування до завершення дошкільного віку.

Для більшості дошкільників характерне індиферентне ставлення до іншої дитини. Вони, як правило, байдужі до успіхів однолітка, до оцінки його дорослим. В цьому віці більш важливою є підтримка та визнання дитини дорослим, аніж однолітком. Малюк як би й не помічає дій та станів свого ровесника, він не опікуються тим, щоб запам'ятати його ім'я та зовнішній вигляд. Йому майже байдуже, з ким гратися, бігати, стрибати, головне, щоб партнер по спільній грі був таким же, діяв і переживав так само [2].

Разом з потребою в спільній грі виникає потреба у визнанні й повазі з боку однолітка, створює проблеми у відношеннях між дітьми і стає причиною виникнення конфліктних ситуацій. Дитина у різний спосіб старається привернути до себе увагу інших, прагне вловити в їхніх поглядах, міміці та жестах ознаки відношення до себе, демонструє образ у відповідь на неувагу або докори партнерів. Для малюка більш важливіші його власні дії чи висловлювання, а ініціатива однолітка в більшості випадків ним не підтримується. Особливо яскраво це виявляється в неможливості продовжувати і розвивати діалог, котрий розпадається через нездатність дитини почути (чути) партнера. Кожен говорить про своє, демонструє свої досягнення і абсолютно не реагує на висловлювання партнера [3].

Справа в тому, що молодшому дошкільнику необхідна впевненість в тому, що він самий хороший, самий улюблений. Їй вона абсолютно оправдана, оскільки вона відображає відношення до нього дорослих, для котрих він самий найкращий, особливо коли ще маленький. Однак коли малюк потрапляє в дитяче середовище, це перестає бути настільки очевидним, і йому приходиться доказувати своє право на унікальність і неперевершеність.

В молодшому дошкільному віці дитина хоче почути від дорослого про досягнення її товариша (ровесника), при цьому намагаючись приховати власні поразки та неуспіх. В цьому віці починає проявлятися конкурентне, загальне начало. «Невидимість» однолітка перетворюється в питний інтерес до всього, що той робить. Досягнення й поразки інших набувають для дитини особливого значення. В будь-якій діяльності діти ревнісно слідкують за діями однолітків, оцінюють їх, порівнюють зі своїми. У деяких дітей успіх однолітка може викликати засмучення (прикрість), тоді як його

невдача – відкрити радість. В цьому віці виникають такі тяжкі переживання як заздрість, ревність, образа на однолітка [2].

Відтак, зрозуміло, що в молодшому дошкільному віці відбувається глибока якісна перебудова відносин дитини з однолітками. Інша дитина стає предметом постійного порівняння з собою, що спрямовано не на віднаходження спільності, а на протиставлення себе з однолітком. Кожному важливо показати, що він хоча б в чимось кращий за іншого – краще малює, краще стрибає, має кращі іграшки тощо. Таке порівняння відображає перш за все, зміни в самосвідомості дитини. Через нього вона оцінює і утверджує себе як носія певних якостей, достоїнств, важливих не самих по собі а «в очах іншого». Все це породжує численні конфлікти між дітьми і такі явища як вихваляння, демонстративність, конкурентність. Деякі діти буквально «заглиблюються» в негативні переживання, страждають від того, якщо їх хтось переважає. Подібні переживання в подальшому можуть стати джерелом багатьох серйозних проблем, ось чому дуже важливо вчасно «загальмувати» шквал злості, ревнощів, вихвалянь. В дошкільному дитинстві це можна зробити через спільну діяльність дітей і найперше через гру.

Таким чином необхідно змістити інтереси дитини від самоствердження, як головного сенсу її життя, до спільної з іншими дітьми діяльності, в якій головне – спільний результат, а не кожного особистісні інтереси. Згідно з гуманною ідеологією необхідно створити умови для спільної гри, діяльності, об'єднуючи при цьому зусилля дітей для досягнення спільної мети, де вихователь має завжди напоготові усмішку, ласкаве, підбадьорливе слово й мудре, гуманне повчання для всіх дітей, і допомагає дитині уникнути багатьох особистісних проблем [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменкова. В.В. Соціальна психологія дитинства : розвиток відношень дитини / В.В. Абраменкова. – Х.: «Ранок»,2010. – С 170.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник А.М. Богуш; Авт. кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. та ін. Київ, 2012. 26 с

3. Божович Л.И. Проблемы формирования личности: Избр. психол. тр. / ред. Д.И. Фельдштейна.– Москва. 2001.–349 с.
4. Листопад О.А. Теоретико-методичні засади формування професійно -творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: автореф. дис. ... док. пед. наук: « Теорія і методика професійної освіти» / О.А. Листопад. – О. 2016. – 48с.

*Носкіна Л. М.,
викладач методики розвитку мовлення
і навчання грамоти
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

ФОРМУВАННЯ ГУМАННОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ ШОСТОГО РОКУ ЖИТТЯ ДО ОДНОЛІТКІВ ЗАСОБОМ КАЗОК В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У наш час, позначений гуманізацією освітньо-виховного процесу в закладах дошкільної освіти, педагогічні ідеї В. Сухомлинського особливо актуальні. Через усю педагогічну спадщину В. Сухомлинського червоною ниткою проходить питання гуманного виховання молодого покоління.

На заняттях з методики розвитку мовлення та навчання грамоти акцентую увагу студентів на тому, що розкриваючи дітям світ людських взаємин, гуманне ставлення до всього живого, слід активно використовувати літературно-художню спадщину В. Сухомлинського.

Усі літературні твори талановитого педагога, спрямовані до дітей, пронизані філософією доброти і людяності. Без сумніву вагоме місце у роботі з дітьми посідає казка. «Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує свіжий вогник дитячої думки й мови» - В.О. Сухомлинський [2, с. 573]. Казка це активний засіб гуманного виховання дошкільників. Сухомлинський В. О. вважав, що без казки живої, яскравої, яка заволоділа свідомістю й почуттям дитини неможливо увияти мислення і дитячого мовлення, ставлення до

добра і зла. Сам великий педагог склав масу мудрих, цікавих казок. Його казки близькі дітям дошкільного віку, зрозумілі.

На практичних заняттях з предмету студенти будували різні моделі роботи з використанням казок В. Сухомлинського, враховуючи підходи до даної проблеми науковців.

Дітей слід вчити слухати і розуміти казки з наочною і без наочного супроводу. До занять без наочного супроводу дітей обов'язково потрібно готувати. Розглядати з дітьми ілюстрації у книжці, давали характеристику персонажів казки: на наступний день читати казку, в кінці заняття знову розглянути її.

Переконана, що казка В. Сухомлинського стане засобом виховного впливу тоді, коли вона збудить у дитині, багато різних думок і почуттів. Ознайомлення з текстом - це лише початковий ступінь роботи з книгою, слідом за цим треба вчити дітей думати над змістом твору.

Важливо в роботі з дітьми старшого дошкільного віку створювати проблемні ситуації перед читанням казки В. Сухомлинського. Розумно створена, посильна проблемна ситуація спрямовує думку дитини на активне шукання відповіді, на розуміння зв'язку, залежності між явищами, підводить до самостійних висновків. Наприклад, перед читанням казки В. О. Сухомлинського « Як хлопці мед зіли» можна поставити на стіл тарілку меду і запитати: «Коли можна їсти мед? Як їдять мед? Чи потрібно ділитись медом із дорослими?»

Впродовж тривалого часу неодноразово потрібно повертатись до читання твору та наступної бесіди за змістом. Діти проявлятимуть інтерес до сприйняття твору коли буде поєднання читання казки з її показом через різні види театрів (картонажний, фланелеграф, іграшок, настільний, тіньовий). При повторному читанні залучали дітей повторювати окремі слова, фрази, пісеньки. У кінці заняття дітям пропонували пограти з фігурками героїв казок. Потрібно використовувати твори не тільки на заняттях з художньої літератури, але і на заняттях по ознайомленню з довкіллям, ознайомленню з природою, пропонувати батьків читати казки В. О. Сухомлинського

В кінці бесіди завжди потрібно включати один із прийомів активізації, а саме: уявлюваний діалог дітей з літературним героєм, написання листа літературному герою, словесний малюнок,

психологічний аналіз рис характеру, художній аналіз твору, літературна вікторина, прийом словесної гри.

Завершувати заняття слід виведенням морального правила. Діти повинні розуміти, що доброта проявляється в умінні: допомагати слабким, маленьким, хворим, старим, тим, хто потрапив у біду; вибачати помилки іншим тощо

Одним із засобів виведення морального правила є прислів'я. Так, після читання твору В. О. Сухомлинського "Чекає своєї години" розкриваючи дітям зміст прислів'я: "Що посієш, те й пожнеш", пояснить: як селянин на полі висіває пшеницю, а потім ретельно доглядає посіви, вириває бур'яни, так само й ті, хто виховує дітей, "сіють" у їхніх душах добро, співчуття та ніжність, а негарні почуття треба "виполювати". Ви дітки, допомагайте слабшим, а в потрібний момент вони потурбуються про вас.

Одну й ту ж сама казку можна повторювати упродовж місяця декілька разів через різні види театрів, через демонстрацію діафільму. Діти з радістю впізнають знайомих персонажів, підказують хід подій, стають «співрозповідачами».

Студенти пропонували використовувати крім читання дітям казок В. О. Сухомлинського, проведення гри – драматизації, театральних вистав, літературних свят. За мотивами казок вихованці можуть створювати малюнки, придумувати нове закінчення (початок) казки, вводити нових героїв.

Можна проводити з дітьми заняття «Уроки доброти серед казок». Студенти підібрали доступні для сприймання і розуміння казки В. О. Сухомлинського про доброзичливість, розробили такі заняття з дошкільниками, які реалізують на пробній педагогічній практиці. Приклади підібраних студентами казок про доброту: «Зайчик і місяць», «Сьома дочка», «Бабусин боць», «Хай я буду ваша бабусю», «Як хлопці з'їли мед» тощо. Так, у казках «Крилата квітка» виховна мета спрямована на виховання радісного відчуття від спілкування з оточуючими; «Куди поспішали мурашки» – виховання товаристскості, бажання допомагати один одному, турботливості; «Як Білочка Дятла врятувала» – виховання вміння співчувати чужій біді, допомагати в скрутну хвилину; «Рибка та жабка» – виховання щирих, доброзичливих відносин між друзями, розуміння того, що заздрість до добра не доводить.

Аналізуючи казки В. О. Сухомлинського, які зібрані в його збірках «Вічна тополя», «Чиста криниця», «Казки школи під голубим небом» та багато інших можна стверджувати, що вони допомагають сформувати та розвинути у дітей старшого дошкільного віку такі ціннісні орієнтири, а саме: духовні цінності, гуманістичні почуття, родинні цінності, естетичні почуття та бережливе ставлення до природи [3, с. 344].

У наш час все більше вчених в Україні схилиються до думки, що саме духовні цінності та моральні почуття є тим виховним орієнтиром, що допоможе Україні вийти з кризи і виховати справжнього громадянина своєї країни. Такі форми роботи з казками В. Сухомлинського дають можливість навчити людяності та любові до ближнього. Формування гуманного ставлення дітей шостого року життя до однолітків засобом казок В. О. Сухомлинського відбувається більш інтенсивно за умови інтеграції читання казок В. О. Сухомлинського і освітньої діяльності: правильному відборі казки, аналізі поведінки героїв – оцінювання їх мотивів, усвідомлення, вправлення у моральній поведінці та підтримці її; забезпечення співпраці ЗДО із сім'ями.

Чим більше заглиблюєшся у педагогічний скарб Сухомлинського-Добротворця, тим краще усвідомлюєш, що гуманістична педагогіка Василя Сухомлинського невичерпна, вона назавжди залишиться педагогікою завтрашнього дня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. // Дошкільне виховання. 2012. № 7.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А.М. Богуш. Друге видання, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови /уклад. і головний редактор В.Т.Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ Перун, 2001

Носкіна Н. О.
викладач художньої праці
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ВИТИНАНОК

Гуманність є вершиною моральності, оскільки в ній любов до всього живого поєднується з милосердям, безкорисливою допомогою людям, чесністю, добротою, миролюбністю, працьовитістю, альтруїзмом, турботою про людину, повагою її прав на самовизначення і свободу, урахуванням особистісних потреб, а також створенням комфортних умов щодо перебування в навчальному закладі та на шляху до успіху. Дані положення знайшли відображення в сучасних концепціях дошкільного виховання, у створенні та забезпеченні особистісно орієнтованої моделі організації навчального процесу. Так, законами України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", Державним базовим компонентом дошкільної освіти (БКДО) в Україні визначено, що дитина має стати центром виховного процесу, а його метою – формування соціально активної, творчої, гуманістично спрямованої особистості [6, с.119]. Одним із напрямків розвитку національної системи дошкільної освіти, є впровадження етнічних аспектів у виховний процес. Одним із засобів впливу народної педагогіки на дитину є народне декоративно-вжиткове мистецтво, зокрема – витинанка.

Витинанки (від українського слова – «витинати» – «вирізувати») – вид давнього слов'янського, зокрема українського народного декоративного мистецтва [2, с. 52]. Включає сюжетні та орнаментальні прикраси житла – ажурні, силуетні тощо. Виготовляється за допомогою ножиць, ножа, сокирки тощо знарядь. Матеріалом для витинанок є папір (білий або кольоровий), дерево, рослинні заготовки. Використовують витинанки для прикрашання приміщення (хати) – стін, вікон, полиць, коминів, печей. Витинанки застосовують як у побуті, так і перед релігійними чи світськими святами.

Вже з дошкільного віку ми повинні залучати дітей до виготовлення витинанок. Одним із освітніх завдань в старшій групі є : «Навчити техніці силуетного вирізання» [3, с. 187],

В старшій групі діти виготовляють найпростіші витинанки. Роботу можна проводити в II половину дня як гурткову роботу та самостійну художню діяльність. Система роботи по виготовленню витинанок включає три етапи.

Перший етап – організаційний. Він передбачав роботу щодо забезпечення освітньо – виховного процесу необхідним матеріалом. На цьому етапі було підібрано різноманітний папір, рослинні заготовки, ножиці, лінійки, простий олівець, народознавчий теоретичний і наочний матеріал, авторські і народні вірші про витинанки. Було написано конспекти експериментальних занять для дітей старшої групи, виготовлено по 2 – 3 зразки виробів до тем, шаблони-трафарети, розроблено схеми – інструкції послідовності виготовлення витинанки. Для окремих робіт малювали контур на папері по якому діти вирізатимуть витинанку.

Другий етап – пізнавальний. Його мета - ознайомити дітей із народно – прикладним мистецтвом. На заняттях по ознайомленню із довкіллям, образотворчої діяльності ми ознайомлювали дітей з різними видами мистецтва, з процесом створення виробів, з іменами майстрів, із звичаями і традиціями українського народу, з інтер'єром старовинного селянського житла тощо. При цьому використовували методи: розглядання предметів, екскурсії, спостереження, дидактичні ігри, читання творів, вивчення віршів тощо.

Третій етап – діяльнісний. Це виготовлення витинанок за підготовленими схемами - інструкціями послідовності виготовлення витинанки. Вони з радістю витинанками прикрашали листівки, рамочки, дзеркала. Чудовим подарунком до зимових свят стали вирізані ажурні серветки, сніжинки.

Як бачимо процес навчання виготовлення витинанки дітьми старшого дошкільного віку досить складний. Разом з тим, яскраво спостерігаємо такі особливості формування гуманних почуттів дошкільників (за О. Б. Бураковою) – велику емоційну сприйнятливість дитини, її бурну реакцію на різні красиві зразки витинанок, здатність відчувати почуття та настрої дітей групи і вихователя, підтримання доброзичливих стосунків з однолітками.

Зупинимось на двох групах педагогічних умов, які визначили під час опрацювання матеріалу з проблеми.

I. Педагогічні умови підвищення вміння виготовляти витинанки дітьми старшого дошкільного віку:

- вихователь сам повинен добре оволодіти технікою витинанки;
- дитина повинна уміти вирізувати ножицями різні елементи з паперу;

- теми витинанок прості, доступні дітям, з поступовим ускладненням;

- діти повинні володіти умінням «читати» схеми - інструкції послідовності виготовлення витинанки;

- перші витинанки краще виготовляти з аркушів звичайного зошита (краще використовувати листки в клітинку);

- приділіть увагу показу технічних прийомів виготовлення витинанки (рух і слово повинно збігатися в часі; новий прийом доцільно показати кілька разів, знайомий - швидко, активізуючи дітей; добре засвоєні дітьми технічні прийоми не показувати; здебільшого використовувати частковий показ, показувати лише ту частину, яка дає можливість дитині зрозуміти послідовність виконання завдання; акцентувати увагу на розміщенні елементів візерунка);

- виготовлення витинанок включайте у різні заняття, а можна організувати гурткову роботу, проводити як вид роботи із СХД.

II. Виховання гуманних почуттів у дошкільників:

- підтримуйте позитивний емоційний стан кожної дитини; забезпечте постійне почуття зацікавленості творчим процесом, щоб кожну роботу дитина виконувала із задоволенням, раділа удачам і з наполегливістю намагалися виправити недоліки, добиваючись в усьому охайності і краси, результативності.

- формуйте у дитини довільність поведінки;

- створюйте позитивний мікроклімат під час виготовлення витинанок;

- поглиблюйте й розширюйте знання та уявлення дошкільників про ті чи інші морально-етичні категорії;

- розвивайте у дитини вміння диференціювати різні почуття;

- надавайте можливості дитині вправлятися в умінні "вживатися" в різні емоціогенні ситуації, не залишаючись до них байдужими.

Дотримання вище описаних умов під час виготовлення витинанок сприятиме формуванню гуманних почуттів, які найбільш інтенсивно розвиваються в дошкільному дитинстві. Розвиток гуманних почуттів та ставлень у дошкільників відбувається в тісній єдності з формуванням моральної свідомості та поведінки. Дотримання вище описаних умов формування у дитини дошкільника гуманних почуттів слугують основою подальшого правильного, гармонійного розвитку почуттів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.// Дошкільне виховання. 2012. № 7.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997.
3. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах. Х.: Ранок, 2007
4. ДИТИНА: Освітня програма для дітей від дівох до семи років / наук. Кер. Проекту В.О. Огневюк; авт.. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч., Н. І. Богданець – Білоскаленко та інші; наук. кер.: Г.В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. Осв. І науки України, Київ, ун – т ім. Б. Грінченка. К. : Київ ун – т ім. Б. Грінченка, 2016.
5. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для. вищ. навч. закладів / О. Л. Кононко. К.: Освіта, 1998.
6. Пархоменко А Особливості виховання гуманних почуттів у дітей дошкільного віку. //Психолого-педагогічні науки. – 2015. № 2. с.119

Коробко Ю.В.
*Асистент кафедри педагогіки та
психології дошкільної освіти та
гуманітарних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

ОСОБИСТІСНО – ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У СТВОРЕННІ ПРЕДМЕТНО - ПРОСТОРОВОГО РОЗВИВАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Правильно організоване предметно – ігрове середовище та емоційне спілкування сприяють соціалізації дитини, впливають на її всебічний розвиток. Від того, чи зможуть дорослі, які перебувають поряд, оточити малюка увагою й любов'ю, створити необхідні для розвитку умови, залежить його подальше життя. У *ранньому дитинстві відбувається* процес становлення і розвиток усіх психічних процесів дитини – сприймання, пам'яті, наочно – дійового мислення, уяви. Вона дізнається про навколишні предмети, засвоює способи дій у побуті, грі, на заняттях, починає орієнтуватися у формі, кольорі, величині, оволодіває активним мовленням. Пізнавальна активність спонукає дитину досліджувати все, що її оточує, тому так важливо правильно організувати предметно – просторове розвивальне середовище в групі для дітей раннього віку.

Функціональні локації в групах раннього віку повинні бути динамічними, їх облаштування легко можна змінити, щоб максимально забезпечити рухові та пізнавальні потреби вихованців. Кожен осередок заохочує малюків до певного виду діяльності, сприяє тому, аби вони об'єднувалися в групи, вчилися діяти спільно. Вихователі періодично повинні змінювати наповнюваність розвивальних локацій, орієнтуючись на потреби, інтереси, здібності кожної дитини та тематику освітньої діяльності.

Насьогодні досить актуальним питанням залишається облаштування таких розвивальних зон, як:

1. *Осередок знайомства дитини із довкіллям* - малюкам подобається спостерігати за тим, що діється за вікном. Тому в групах раннього віку слід забезпечити вільний доступ до вікон, за якими повісити, наприклад, годівнички для птахів. Спостереження за живими істотами та неживими об'єктами не лише дають дітям нові враження, а й збагачують їх емоційно. Вихователь доповнює спостереження дітей невеличкими розповідями, казками, усною народною творчістю, привертає увагу до цікавих явищ та подій за вікном, підтримує у малюків цікавість до них. При цьому усіяко підтримує розкутість дитячої думки, її динаміку, гнучкість, використовуючи для цього цільові спостереження, формуючи у дітей уміння вдивлятися, помічати, порівнювати, проявляти інтерес, зіставляти тощо. В осередку знайомства дитини із довкіллям у ранньому віці можна розмістити і зону книги. Діти охоче розглядають яскраво ілюстровані книжки з картону, фетру та тканини, слухають улюблені твори, коментують малюнки до знайомих казок, віршиків тощо, одночасно навчаються комунікації із соціумом.

2. *Осередок ігор з піском і водою.*

Неабиякого значення у пізнанні довкілля, зокрема природного, надається осередку ігор з піском та водою. Вихователь з малюками повинен створювати належні умови для виникнення самостійної ігри – експериментування із різними придатними для цього предметами й природними матеріалами. Організуючи ігри з піском і водою, педагог не тільки знайомить дітей із властивостями різних предметів і матеріалів, але й закріплює елементарні поняття про форму, величину, колір предметів, розвиває дрібну моторику рук дитини.

Власне, ігри з піском та водою стимулюють підвищення активності дитини в усіх сферах розвитку:

- *математична* – поняття про форму, величину, кількість (багато – мало);
- *природознавча* – експериментування та спостереження (що станеться, якщо я вкину ці кульки у воду?);

- *фізична* – розвиток координації рухів у процесі створення конструкцій з піску, переливання води з однієї ємкості в іншу тощо;

- *соціальна* – взаємодія в малих групах;

- *емоційна* – задоволення від улюбленої діяльності, відчуття радості від досягнення успіху.

Організація ігор дітей з піском та водою потребує певних умов в груповій кімнаті. Цю просторову локацію слід розташовувати так, щоб діти могли підходити до неї з усіх боків, а дорослому було б легко прибирати.

Для ігор з піском необхідно використовувати пластмасові ванни та великі миски, вмонтовані в дерев'яні чи металеві підставки (столи), совки, грабельки, палички, ємкості різної форми та об'єму, невеликі іграшки для закопування (кільця, кульки й інші геометричні форми різних кольорів та розмірів), механічні іграшки. Окрім цього, спеціально для ігор з водою мають бути набори гумових і пластикових іграшок (фігурки рибок, черепашок, жаб, човники тощо), сачок, черпак, друшляк, губки, різнокольорові пластикові м'ячики, набори іграшок з різних матеріалів: дерева, каміння, гуми, пінопласту тощо.

3. Осередок рухливої активності.

Потреба в русі – одна з основних потреб дитини. Тому важливим завданням при організації предметно – просторового середовища є формування осередку рухової активності, яке вимагає від вихователя продуманого, грамотного підходу.

Осередок рухової активності у групі для дітей раннього віку складається з двох центрів: *центру рухової активності та центру ігрових рухових модулів.*

Центр рухової активності, у свою чергу, умовно поділяється на частини. В одній групують такі спортивні модулі, як – от гірка, сухий басейн, гойдалка, шведська стінка. На досяжній висоті підвішують до стелі каскад різнокольорових іграшок, які приваблюють дітей, сприяють зосередженню їхньої уваги, викликають бажання дотягнутись до них рукою, підстрибнути. В іншій частині групи (або в спальній кімнаті) можна покласти «доріжку здоров'я» з масажними килимками, гімнастичною лавою,

гумовими кільцями, килимками різної фактури. Тут будуть м'ячі, гімнастичні палки, султанчики, масажні м'ячики та інші предмети, необхідні для проведення ранкової гімнастики і гімнастики пробудження, для організації рухливих ігор та самостійної рухової діяльності дітей раннього віку.

У групах раннього віку панує атмосфера взаємної симпатії, довіри, затишку, любові й піклування. Тут педагоги повинні створювати всі умови для того, щоб малеча впевнено робила перші кроки у житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Бойко Л. В. Створення предметно – ігрового середовища для дітей раннього віку // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2009. - № 1.- с. 28 – 32.
- 2.Лисенко Н.В. Педагогіка українського дошкілля: у 3 – х ч., ч.3: / Н.Лисенко, Н. Кирста - К.: Видавничий дім «Слово», 2016. – 376с.
- 3.Резніченко І.О.Створення розвивального простору у групових приміщеннях дошкільного закладу//Практика управління дошкільним закладом. - 2011. – №4. – с. 31 – 35.

Рассохіна О.В.

*викладач, асистент кафедри педагогіки
та психології дошкільної освіти
та гуманітарних дисциплін
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Початок нового тисячоліття на фоні стрімкого науково-технічного прогресу входить в історію людства як епоха особливої антигуманності, адже новий етап розвитку суспільства вже встиг ознаменувати себе жорстокістю, бездушністю, моральною

безпринципністю, кровопролиттям та насильством, що постає перед нами чи не всесвітньою проблемою – соціальною, психологічною та педагогічною і зумовлює вихід освіти на новий якісний рівень – спрямований на гуманістичні ідеали виховання. У педагогічній, психологічній і філософській літературі роль особистості та її моральної відповідальності розглядається як провідна риса сформованої особистості. Людяність або ж гуманізм, як риса характеру найповніше виявляється у любові та повазі до людей і передбачає високий рівень вимогливості до себе.

Всі наявні сьогодні погляди на психолого – педагогічні особливості організації виховання умовно можна поділити на три основні групи: технологічно, гуманістично та діяльнісно зорієнтовані. При цьому перші дві – традиційні для педагогіки та психології Заходу, тоді як третя парадигма стала класичною в межах України та інших держав СНД. Українська нація має самобутню історію, глибоко гуманістичну ідеологію, багату теоретичну спадщину.

Переваги технологічного підходу: ефективне управління процесом виховання, пов'язане з чіткою системою підкріплень і регулярним зворотнім зв'язком із вихованцями.

Окреслені недоліки технологічного підходу долає саме гуманістичний або людиноцентрований підхід у вихованні дітей. В його основі лежить гуманістичний напрям у психології, провісником якого був ще К.Г. Юнг, а активними розробниками у 50-60 –их роках ХХ століття стали Ш. Бюлер, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл.

Базовим поняттям відповідної концепції є «самоактуалізація» та «Самореалізація» особистості, що не тотожні за своїм значенням. Самоактуалізація – процес становлення та відкриття для самої себе особистістю внутрішнього потенціалу (здібностей, мотивів, цінностей тощо); тоді як самореалізація вже похідна від самоактуалізації, оскільки передбачає зовнішнє втілення попередньо набутих та усвідомлених особистісних потенціалів.

Отже, на відміну від технологічного підходу у вихованні, поведінка в цьому підході розглядається як така, що спрямовується не системою зовнішніх підкріплень, а вродженим внутрішнім прагненням до саморозвитку, самовдосконалення, самопрезентації. Відповідно до цього основна мета виховання – підтримка зазначених

процесів, педагогічне сприяння їх розвіткові. А ідеал виховного процесу – становлення «повноцінно функціонуючої особистості», тобто такої людини, котра «йде своїм життєвим шляхом», максимально реалізуючи власний потенціал. При цьому варто пам'ятати, що справжнє особистісне зростання не має меж.

Основні тактики гуманістичного виховання:

- педагог у педагогічній діяльності почувається конгруентно, тобто поводить вільно, демонструючи себе таким, яким є насправді (без штучності поведінки); адже у протилежних випадках діти дуже тонко вловлюють нещирість вихователя, що нерідко призводить до виникнення у них різних особистісних дисгармоній;

- педагог проявляє емпатію, тобто здатність дивитися на світ очима свого вихованця, емоційно переймається його станами та проблемами;

- педагог демонструє безумовну позитивну увагу до дитини, тобто приймає її та симпатизує такій, яка вона є, без ймовірних узагальнених негативних оцінок та упереджень;

- педагог центрується у своїй діяльності не на зовнішній, загальній для всіх методиці засвоєння певних поведінкових правил або цінностей, а на самій дитині, її індивідуальних якостях і тимчасових станах, потребі у психологічному комфорті; у зв'язку з цим активно застосовуються не тільки бесіди та повчання, а й рольові ігри та групові дискусії.

Особливий акцент у гуманістичній теорії виховання ставиться на забезпеченні безумовної позитивної уваги до дитини та відповідно зорієнтованому спілкуванню з нею. Натомість у реальному житті увага вихователя до дітей дуже часто має характер саме умовної, тобто зумовленої певними конкретними особливостями їх поведінки. Так батьки чи педагоги зазвичай хвалять і пестять дитину тільки тоді, коли вона слухняна, тобто поводить вільно, як вони самі бажають. Дорослі навіть озвучують свої виховні дії типовими в таких ситуаціях словами: «Якщо ти будеш такою і такою-то, то я тебе любитиму, а якщо будеш робити те й те, тоді – не любитиму...». Внаслідок цього дитина надалі відчуває свою значущість в одних сферах активності та зайвисть або навіть «шкідливість» - в інших. Тому гуманістичний підхід пропагує безумовну позитивну увагу до індивіда у процесі виховання. Типовим взірцем такої уваги є мама,

котра пестить свою дитину навіть у моменти її вередування. Безумовна позитивна увага до вихованця не означає повну відсутність негативних підкріплень небажаної його поведінки; це просто особливий стиль спілкування з дитиною – із використанням «Я- висловлювань», парціальних суджень, прийомів активного слухання тощо.

Наприклад, якщо вихованець повівся неправильно, то найбільшою педагогічною помилкою виступає висловлювання на взірць «у тебе завжди так...». Тоді як гуманістично зорієнтоване виховне судження звучить приблизно так: «Я тебе люблю, але ти дуже засмучуєш мене зараз своєї поведінкою». Як бачимо, проявляючи в даному випадку емпатію, дорослий очікує взаємної реакції і від дитини. Такій підхід, відповідно до вроджених потреб індивіда, повинен, ненашкоджуючи самоактуалізації та самореалізації, одночасно забезпечити й належний рівень його соціальної адаптації.

Практичне застосування: Дитина дуже часто поводить ся «не так», тобто не в русі бажань дорослих, здійснює певні помилки та переживає невдачі. Наприклад, хлопчик на прогулянці у дитячому садку загубив улюблену іграшку, він переживає розпач і переляк. А вихователька ще й додає: « Ти завжди все губиш. Дивно, як ти ще й голову досі не загубив. Шукай іграшку, бо іншої не дам...». Тоді як із гуманістичної позиції варто було би сказати так: «Ой, Дмитрику, і справді шкода такої гарної іграшки. Бачите, дітки, як прикро вашому товаришеві? Правда, ми всі разом допоможемо Дмитрикові знайти його улюблену іграшку?».

У сучасній Україні описаний підхід пропагується науковою школою І.Д. Беха, що розробляє та обґрунтовує принципи особистісно зорієнтованого виховання й навчання. Як зазначає І.Д. Бех, особистісно зорієнтоване виховання передбачає зосередженість на інтересах дитини як найвищої суспільної цінності. Саме від цих інтересів і повинні відштовхуватися усі педагогічні методи й засоби. Іншими словами, сучасний педагог зобов'язаний не тільки формувати у своїх вихованців заздалегідь спроектовану, обов'язкову для всіх систему знань, умінь і навичок, а і, ще більшою мірою, сприяти своїми діями індивідуально неповторному особистісному зростанню кожної дитини.

Для досягнення зазначеної мети І.Д. Бех пропонує спиратися на наступні основні закони гуманістично зорієнтованого виховання:

- закон випереджального морально- духовного розвитку перед розвитком інтелектуальним;

- закон домінуючої ролі в учінні вершинних смислоціннісних орієнтирів (не тільки пізнавального інтересу);

- закон розвитку вищих емоційно – ціннісних переживань (моральних, інтелектуальних, естетичних почуттів) на перевагу нижчим (біологічним) емоціям;

- закон опанування наукових знань у контексті загальнолюдської культури;

- закон пріоритетності піклування людини про навколишній світ (матеріальний, природний та соціальний) як альтернативу його використання тільки у корисливих, споживацьких цілях;

- закон ідентифікації та ототожнення вихованця зі значущим для нього дорослим (у тому числі, вихователем);

- закон занурення в різноманітні емоційні стани (як позитивні, так і негативні), що формує повноцінний життєвий досвід вихованця.

Ці та інші положення, запропоновані гуманістичним підходом у вихованні, втілилися у цілісну концепцію виховного процесу із глибинним психозануренням, що детально розкрита в ряді наукових праць науковців.

Високої педагогічної майстерності досягають лише вихователі, в яких чуйне, доброзичливе ставлення до дітей поєднується з умінням здійснювати вольовий тиск на них, виявляти вимогливість, а іноді й суворість.

Чуйність вихователя до дітей дозволяє створити комфортну атмосферу спілкування, середовище абсолютної довіри. Виявляючи сердечність у ставленні до дитини, педагог тим самим створює умови, в яких вихованець відчуває свою цінність, переживає почуття власної гідності. Чуйність вихователя викликає у дітей позитивні емоційні переживання, прагнення до міжособистісного пізнання, породжує прихильність та симпатію до педагога, що значно посилює ефект виховного впливу вихователя. Спілкування набуває характеру рівноправного партнерства, глибокої відкритості, щирості.

Дитина дошкільного віку постійно прагне реалізувати потребу у емоційному контакті, а доброзичливість педагога дозволяє

реалізувати це прагнення, спонукає розділити з педагогом свої радощі та переживання. Чуйне ставлення вихователя до дітей є суттєвим чинником у їхньому власному духовному становленні, є засобом морального виховання. Адже перші сім років життя діти володіють інтуїтивною здатністю до безпосереднього і природного наслідування, не як сліпого повторення чужих рухів чи слів, а скоріше як переживання себе і свого зв'язку зі світом.

Якщо дитина зростає поруч з закритим, байдужим та сердитим вихователем, вона буде налаштована на гнів та агресію. Якщо ж в її оточенні панують любов та доброзичливість, вона буде відкритою та чуйною у ставленні до людей. Чуйний вихователь тактовний, обережно ставиться до проявів негативної поведінки дітей, не робить швидких, необ'єктивних необдуманих висновків, прагне уникати помилок у власних діях, здатен підтримати дитину, допомогти подолати труднощі, зміцнити її віру у власні сили, гордість за досягнення. Чуйне ставлення дозволяє здійснювати індивідуальний підхід до дітей, який лежить основі виправлення та перевиховання.

Справжня вихованість особистості визначається гуманістичним ядром, в центрі якого – безкорислива любов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гурлева Т. Виховуємо відповідальність у дошкільників // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2012. – №5. – С. 19-29.
2. Котирло В.К. развитие волевого поведения у дошкольников. – К.: Рад. школа, 1974. - 196 с.
3. Кулачківська С., Подоляк Л. Гуманістичний підхід : теорія і практика // Дошкільне виховання. – 2000. – №10. – С. 3-4
4. Савелюк Н.М. Психологія педагогічна.: Навчальний посібник. – Кременець: КОГП ім. Тараса Шевченка, 2012. – 121-129с.
5. Фасолько Т.С. Відповідальність – основа моральності // Дошкільне виховання. – 1999. – № 9. – С.9-12.
6. Федорченко Т.С. Причини і фактори негативних проявів у поведінці дітей // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого – педагогічні науки. – Ніжин, 2011. - №4. – С. 73-78.

Бровата О.Б.
викладач дошкільних дисциплін,
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка,
м. Кременчук

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасне реформування освітньої системи України пов'язане з утвердженням гуманістичних цінностей, спрямованих на розвиток особистості. Законодавча база дошкільної освіти: Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті, новий Базовий компонент дошкільної освіти, чітко відображає тенденції до гуманізації, що полягає в утвердженні людини як вищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонізації стосунків людини, навколишнього середовища і суспільства.

Закон України «Про дошкільну освіту» визначає збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини як першочергове завдання розвитку, навчання і виховання наймолодших громадян країни.

Показниками **фізичного** здоров'я дитини є рівень морфофізіологічного розвитку (відсутність аномалій і відхилень в анатомічній будові тіла, нормальне функціонування всіх органів та систем організму, їх ріст і розвиток), що виявляється й підтверджується віковими антропо- та біометричними показниками (довжина, маса тіла, об'єм грудної клітки, робота серця, органів дихання, травлення, виділення, опорно-рухового апарату, постава, стан шкіри, гострота зору, нюху, слуху, смаку тощо).

Показники **психічного** здоров'я – рівень розвитку психічних процесів (відчуття, сприймання, увага, пам'ять, уява, мислення, мовлення, воля), емоційної сфери, збалансованість психічних станів, уміння свідомо керувати своєю поведінкою, швидко адаптуватися до

середовища, адекватно реагувати на зовнішні й внутрішні подразники, регулювати відносини із соціальним, природним, предметним середовищем та власним «Я».

Показники **духовного** здоров'я – самоідентифікація і самоусвідомлення себе як індивіда, особистості, власних бажань, інтересів і перспектив, система ціннісних орієнтацій, врівноважене, толерантне спілкування з однолітками та іншими дітьми, дорослими людьми, спрямованість на суспільно-корисну справу, культура користування матеріальними благами і здобутками духовної культури людства, прагнення до творчого освоєння світу тощо.

Досвід базується на положеннях гуманістичної психології А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла; принципах особистісно-орієнтованої освітньої парадигми Ш. О. Амонашвілі, О. Л. Кононко, С. І. Подмазіна; ідей гуманістичної педагогіки Я. Корчака, Б. Г. Ананьєва, В. О. Сухомлинського, концепції казкотерапії Л. С. Виготського, Д. Б. Ельконіна, терапії історіями Р. Гарднера, ідей К.-Г. Юнга, М. Л. фон Франц, позитивній терапії притчами та історіями Н. Пезешкяна, роботах В. Я. Проппа, ідей Т. Д. Зінкевич-Євстигнєвої, А. В. Гнєздилова, Т. М. Грабенко, І. В. Вачкова.

Необхідною умовою збереження і зміцнення усіх складників здоров'я, а отже й повноцінного і своєчасного розвитку фізичної, соціально-моральної, інтелектуально-пізнавальної, емоційно-ціннісної, творчої та інших сфер дитячої особистості є застосування в освітньому процесі дошкільних навчальних закладів науково вивірених, експериментально апробованих інноваційних освітніх методик і технологій здоров'я збережувального і здоров'я формувального спрямування.

Важливо, щоб такі методики і технології органічно інтегрувалися в цілісний освітній процес окремої вікової групи і всього дошкільного навчального закладу, реалізувалися комплексно через створення безпечного розвивального предметного, природного і соціального середовища, екологічно сприятливого життєвого простору, повноцінного медичного обслуговування, харчування, оптимізації рухового режиму, системний підхід до формування у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я і мотивації щодо здорового способу життя, дотримання гармонійних,

доброзичливих взаємин між усіма суб'єктами освітнього процесу: педагогами, дітьми та батьками вихованців, - при цьому, залишаючи дитину центром усіх освітніх впливів.

Формування основ здорового способу життя у дітей дошкільного віку передбачає широке використання у процесі організації дитячої життєдіяльності в дошкільних навчальних закладах комплексу різних засобів, серед яких: *гігієнічні фактори* (режим харчування, сну, діяльності й відпочинку, гігієна одягу, взуття, приміщень, обладнання тощо), *фізичні вправи* (гімнастика, ігри, елементи спорту і туризму, праця), *чинники природного середовища* (повітря, сонце, вода). Поряд з традиційними засобами фізичного виховання, оздоровлення дошкільників у практиці роботи дошкільних закладів знаходять місце інші. Наприклад: фітбол-гімнастика – вправи з використанням м'яча, що має певні властивості (розмір, колір, запах, пружність), які застосовуються з оздоровчою метою; стретчинг – система вправ, заснована на статичних розтягненнях м'язів тіла і хребта, яка дає змогу запобігати порушенню постави, має оздоровчий вплив на весь організм, допомагає активізувати його захисні сили; горизонтальний пластичний балет – система партерних рухів, що виконуються у горизонтальних вихідних положеннях від положення лежачи у позі ембріона до положення стоячи на колінах, повільно і плавно, у супроводі класичної і сучасної музики у формі цілісних композицій.

Вирішення проблеми гуманізації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти можливе лише за умови усвідомлення усіма його учасниками пріоритетності гуманістичних принципів та узгодженості дій у цілісній системі виховання. Роль педагогів і батьків, психологічної служби, у цьому контексті, полягає у підвищенні рівня компетентності учасників освітнього процесу, створенні єдиної гуманістичної системи взаємодії дітей.

Використання казкотерапевтичних засобів надає неоціненну допомогу у побудові ефективної взаємодії між суб'єктами освітнього середовища, сприяє оптимізації умов морального, духовного, особистісного розвитку, розвитку самосвідомості в атмосфері гідності та свободи.

Система роботи з гуманізації освітнього процесу засобами казкотерапії характеризується стабільною результативністю щодо:

- підвищення рівня саморегуляції, набуття навичок спілкування, морально-етичних уявлень та навичок щодо регуляції власних емоцій та поведінки у дітей;
- усвідомлення педагогами індивідуальних особистісних та професійних характеристик, підвищення мотивації до особистісного і професійного саморозвитку та самовдосконалення;
- самостійного використання педагогами ефективних методів та прийомів подолання нервово-психологічної напруги, психозбережувальних технологій та методів профілактики дистресу;
- підвищення батьківської компетентності, гуманізації міжособистісної взаємодії в сім'ї.

Практичне використання матеріалів з казкотерапії в освітньому процесі сприяє гармонізації психологічного клімату в групах ДНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лист МОН України від 02.09.2016 № 1/9-456 «Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах»
2. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори: У 5т. – К.: Рад. шк., 1977.
3. Сухомлинський В. О. Рідне слово/ Вибрані твори: У 5-ти т. – К.: Рад. шк., 1977.

СЕКЦІЯ 3. ІДЕЇ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Бабенко Л. М.

*Вчитель початкових класів
спеціалізована загальноосвітня школа*

I-III ступенів №7

Світловодської міської ради

Кіровоградської області

м. Світловодськ

ГУМАННИЙ ПІДХІД ПРИ ПЕРЕВІРЦІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Значну увагу справі контролю за навчальною діяльністю учнів приділяв у своїх публікаціях В.О. Сухомлинський.

Він неодноразово говорив про необхідність гуманізації оцінювання, зв'язку контролю і оцінювання з мотивацією учіння, врахування при цьому ставлення дітей до навчання. «З перших днів шкільного життя, – писав В. Сухомлинський, – на тернистому шляху учіння перед дитиною з'являється ідол – оцінка. Для однієї дитини він добрий, поблажливий, для іншої – жорстокий, безжальний, невмолимий. Чому це так, чому одного він захищає, а іншого – тиранить, – дітям незрозуміло. Адже не може 7-річна дитина зрозуміти залежність оцінки своєї праці, від особистих зусиль – для неї це поки що недосяжне. Вона прагне задовольнити або кінець-кінцем – обманути ідола і поступово звикає вчитися не для особистої радості, а для оцінки [4, 65] ».

Педагога тривожило, що часто вчитель про розумові здібності дітей судить лише на основі оцінок. «Оцінкам, які дістає учень, надається моральний смисл; про моральне обличчя дитини учитель часто робить висновок на основі оцінок [5, 442] ». За переконанням Сухомлинського, «оцінки повинні відбивати фактичний рівень знань, але поряд з цим враховувати зусилля учня. Якщо, наприклад, учень працював ретельно, старанно, але добивався поки що оцінки «3», учитель поряд з оцінкою пише: «Працював сумлінно».

Аналогічна словесна оцінка працелюбності дається і під час усного опитування. Якщо учень ціною незначної праці легко дістав за свої знання оцінку «4», це також відбивається в характеристиці роботи. Учитель, наприклад, говорить або пише: «Працював недостатньо, міг би досягти кращих результатів» [9, 125].

Новий Державний стандарт початкової школи передбачає формування ключових компетентностей і набуття учнями певного діяльнісного досвіду в різних освітніх галузях, зокрема і мовно-літературній. Адже важливим складником загального змісту початкової освіти є курс української мови, оскільки мова є не тільки окремим навчальним предметом, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних дисциплін.

Компетентності, як інтегрований результат навчальної діяльності учнів, формуються передусім на основі опанування багатокомпонентного змісту початкової освіти шляхом відповідних педагогічних технологій.

Відповідно до цього змінюються й підходи до контролю, виявлення та оцінювання змісту і характеру навчальних досягнень учнів.

Новий державний стандарт початкової школи визначає, як оцінювати результати навчання школярів. На цілі орієнтовані «Загальні очікувані результати» (ЗОРи) та «Конкретні очікувані результати» (КОРи). ЗОРи вказують на рівень розвитку кожного вміння на завершення навчального циклу (1-2, 3-4 класи), КОРи описують ядро знань учня, за ними буде проводитися підсумкове оцінювання знань учнів.

Для успішності контрольної-перевірної діяльності вчителю важливо глибоко осмислити певну навчальну тему, продумати способи виділення в ній основних елементів знань, якими зобов'язані оволодіти наймолодші школярі та підготувати такі види діяльності, які б несли і потужний виховний стимул.

Саме тому при складанні перевірних робіт з української мови та літературного читання використані твори видатного педагога та дитячого письменника В.О. Сухомлинського. Адже його твори високоморальні, сповнені любові до всього живого, вони є тим добрим засобом, за допомогою якого можна забезпечити виховання

ціннісного ставлення до себе самого, до людей, до рідної землі, природи, до мистецтва. Наведемо приклади таких робіт.

Покинута кошеля

Хтось виніс із хати маленьке сіре кошенятко й пустив його на дорогу. Сидить кошеля та нявчить. Бо хоче додому, до матусі. Проходять люди, дивляться на кошеля. Хто сумно хитає головою, хто сміється. Хто жаліє: бідне кошенятко, та й іде собі.

Настав вечір. Зайшло сонце. Страшно стало кошеняткові. Притулилося воно до куща, сидить – тремтить.

Поверталась із школи маленька Наталочка. Чує – нявчить кошеня. Вона не сказала ні слова, а взяла кошеня та понесла додому. Пригорнулося кошенятко до дівчинки. Замуркотіло. Раде-радісіньке.

Запитання:

- Що сталося з кошеням?
- Як поставились до цього перехожі?
- Хто з перехожих виявився небайдужим до кошенятка?

Втрачений день

У одного батька троє синів – маленьких хлоп'ят.

Ввечері батько питає хлопчиків:

- Розкажіть, як ви сьогодні прожили день.

Юрко відповів:

- Я сьогодні посадив дерево. Батько сказав:
- Ти сьогодні добре прожив день. Микола відповів:
- Я сьогодні зайчика намалював.
- Ти теж добре прожив день, – сказав батько.

Петрик відповів:

- Я сьогодні... в м'яча грав... і морозиво з'їв...
- У тебе сьогодні втрачений день, – сказав батько.

Запитання: – Скільки синів було у батька?

- Про що запитав батько у синів?
- Хто з хлопчиків тобі сподобався, чим саме?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський В. О. Чиста криниця: Казки, оповідання, етюди: Для сімейного читання / Упоряд. О. В. Сухомлинської. – К.: Веселка, 1993. – 287с.

2. Сухомлинський В. О. Вогнегривий коник: Казки. Притчі. Оповідання / Упоряд. О. В. Сухомлинської. – 2-ге вид.,стер. – К.:Вікар, 2008. – 200с.
3. Сухомлинський В. Всі добрі люди – одна сім'я:збірка творів / Василь Сухомлинський; мал.. О. Макієвой. – Х.: ВД «ШКОЛА»,2013. – 160с
4. Сухомлинський, В.О. Серце віддаю дітям [Текст] / В. О. Сухомлинський. – К., 1969. – С. 65.
5. Сухомлинський, В. О.Вибрані твори: В 5-ти т. [Текст] / В. О. Сухомлинський. – Т. 2. – К.: Рад. шк., 1977

Болотіна М. П.

*викладач Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

Музиченко В. О.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня
«молодший спеціаліст» відділення початкової освіти
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.

Сьогодні ставить нові і нові вимоги до української школи. Перехід до Нової української школи поклав початок впровадженню європейських стандартів до української освітньої системи. Практика освітнього процесу яскраво демонструє, що зміни в українській школі є необхідними та нагальними. Крім того, освітній процес мусить відмовитися від авторитарного вчителя та розпочати процес гуманізації освіти.

В більшості методичної літератури увага приділялася дослідженню навчання, форм, методів та прийомів роботи вчителя з учнями, тобто основна увага була зосереджена на навчальній сфері освітнього процесу. І тільки зовсім недавно в дослідженнях

педагогів та вчених почали підійматися питання про іншу сторону освіти – взаємини «учитель - учень» на уроках і в поза урочний час.

Застосування принципів гуманізації освітнього процесу в школах стає глобальною проблемою сучасності. Швидкі темпи розвитку техніки, наукових знань та збільшення інформаційного потоку в геометричній прогресії стали причинами дегуманізації суспільства, занепаду моральних цінностей та поступовим поглинанням людських відносин і переведення їх у площину виробничих взаємин.

Дані процеси найбільше вразили найбільш несформовану категорію суспільства, а саме підлітків та дітей. Саме тому завдання вчителя полягає в протидії цій ситуації, і гуманізації не тільки освітнього процесу, але інших аспектів життя дитини.

Дана ситуація в нашій державі склалася внаслідок створення стандартів освіти, які автоматично почали вирівнювати дітей до єдиних норм і вимог. Процес гуманізації є засобом протидії цій ситуації, навчальний заклад не повинен всіх учнів навчити всього і одразу, а створити дітям середовище в якому дитина зможе віднайти свої сильні сторони і реалізувати їх з підтримкою вчителів та батьків.

Проблема гуманізації освітньої системи не є теперішньою, її вивченням займалися ще в давні часи такі відомі вчені як Епікур, Аристотель та інші.

Зарубіжними вченими та педагогами, які займалися впровадженням і освітленням принципів гуманізації стали І.Г. Песталоцці, М. Монтессорі, Д. Локк, Ф. Рабле і ін. Досить суттєвим вкладом стали напрацювання вітчизняних педагогів та дослідників таких як В. О. Сухомлинський, В. В. Зінківський, Ш. А. Амонашвілі, К. Д. Ушинський і ін.

Впроваджуючи гуманну педагогіку на уроках, в першу чергу потрібно переглянути організацію класно-урочної системи, внести зміни в структуру уроку, при цьому спілкування має стати «серцем» уроку. Це - незвичайний початок занять; «Дух відкриттів»; включення розумових процесів у всіх дітей; розвиток мови в усіх видах діяльності; підтримка відчуття успішності.

Кожен урок починається з настрою. Початок уроку (до розгортання його змістовної сторони) вимагає від учителя особливого, ретельного продумування. Привітання, часом, можливо,

зовсім не буде пов'язано саме з даним уроком. Це може бути просто установка на створення налаштування один до одного: вчителя до учня і учня до вчителя. Даний настрій націлений на створення доброзичливої приємної атмосфери в класі, щоб формалізовані відносини між учителем і учнями змінилися теплом і посмішкою. Діти звикають до такого настрою. Вони чекають душевної зустрічі з учителем і раді їй.

У чому може виявлятися настрій на урок:

- Проговорення дитиною побажань самій собі, щоб вона змогла проявити себе на уроці;
- Проговорення побажань до уроку, щоб він зміг виправдати надії, які діти покладають на нього;
- Індивідуальне, вибіркове звернення вчителя до когонебудь, хто особливо потребує цього, від якого вчитель чекає більшого старання, творчості, більшої активності;
- Очікування учителем радості, яку він отримає від учнів на уроці своєю зосередженістю, кмітливістю, творчістю;
- Добра посмішка вчителя іноді може стати настроєм на урок;
- Тиша, що виникає на початку уроку, коли вчитель і діти стоять один перед одним, налаштовуючись на урок, коли створюється невидима нитка розуміння, єдина спрямованість до пізнання і співпраці.

Треба не забувати, що учень приходить на урок зі своїми проблемами, зайнятий своїми думками. Потрібні час і відповідні умови, щоб налаштувати учнів на духовний контакт.

Всі компоненти уроку об'єднуються спілкуванням. Спілкування - це серце уроку. Спілкування на уроці має бути у формі дружнього ставлення і спільної захопленості пізнавальною діяльністю. При цьому потрібно прагнути створити свій індивідуальний стиль педагогічного спілкування, щоб учні захотіли поділитися своїми думками та переживаннями, відчували себе вільно і спокійно.

Завдання вчителя – бути поважним співрозмовником в діалозі з дитиною, що направляє його в потрібне русло, але не нав'язує своїх думок і своєї волі; консультантом у вирішенні поставленої проблеми, завдання; помічником в підготовці усних виступів або письмових

завдань. А головне – людиною, що заохочує спільний пошук шляхів вирішення проблеми або завдання, особливо оригінальні рішення.

Урок математики можна легко інтегрувати з будь-якими предметами. Не потрібно перетворювати уроки математики на сухе обчислення прикладів та задач. Учні можуть на уроках математики поговорити про природу, про екологічні проблеми і при цьому порахувати гектари засадженого лісу, зібраного урожаю, кількість риби в річці чи озері. На уроці математики можна обговорювати твори мистецтва, використовувати літературні твори, прослуховувати музику, малювати та обговорювати поведінку в громадських місцях. І від цього урок математики зовсім не постраждає, а навпаки стане ближчим до дітей та зрозумілішим в практичному плані та отриманні життєвого досвіду.

В кінці уроку підводиться підсумок. Урок – це прожитий час, як його прожили обов'язково треба обговорити. Форма підведення підсумків може бути різноманітною:

- в кінці уроку діти говорять, що вивчали, чого навчилися, що сподобалося на уроці;
- учні дають свою оцінку уроку, виділяючи особливо значущі його частини;
- дають оцінку своєї участі на уроці («Похвали себе!»: погладжування рукою по голові за правильно виконане завдання і ін.);
- діти мовчки розмірковують, прокручують в своїй уяві весь урок, згадують окремі деталі, наголошують на тому, що ними було засвоєно, що допомогло їм піднятися по сходах пізнання;
- вони охоче висловлюють свої побажання вчителю в зв'язку з побудовою та організацією майбутніх уроків;
- учитель налаштовує дітей на те, щоб вони самі для себе визначили, з чим повернуться зі школи додому, чим порадують своїх близьких, батьків, якою новою пізнавальною інформацією збагатять їх, про які моральні вчинки будуть міркувати разом з ними;
- іноді сам учитель підводить підсумок уроку, висловлюючи захоплення і вдячність за творчі злети дітей, за їхнє бажання допомагати і підтримувати вчителя в проведенні уроку.

На уроці вчитель повинен вміти тонко відчувати його результативність, для чого передбачений своєрідний діагностичний

етап роботи. Він може бути проведений на будь-якому етапі уроку: малюнки, вибір кольорового кола-листочка, що виражає настрій, самооцінка (як я працював сьогодні). Усі запропоновані процедури дослідження допомагають нам отримати інформацію про особистісні якості кожної дитини. Однак вони не мають діагностичного значення в повному розумінні цього слова.

Що стосується домашніх завдань, то якщо задаються уроки додому, то тільки з метою: вирівнювання; диференціація; самостійна організація своєї діяльності. Це можуть бути і «відстрочені» завдання, завдання на вибір.

В даний час більшість учнів мають проблеми з математичними обчисленнями і математика як предмет стає «складним» і не бажаним. Для подолання труднощів учні використовують прийоми самонавіювання і самостимуляції вольових зусиль. Звернення до почуття власної гідності, пробудження самолюбства: «Я можу зробити це не гірше за інших!» «Я вірю в себе і в своє майбутнє!», «Буду молодцем!» «Я впорюсь!» та ін.

Завдання вчителя у форматі гуманної педагогіки змінити навчальне середовище, завдання, навіть предмет навчання так, щоб діти змогли реалізувати власний стиль навчання.

Якщо навчальний результат незадовільний, вчитель не повинен звинувачувати в цьому тільки учня. Процес навчання – двосторонній феномен, значить, успіх у навчанні дитини багато в чому залежить і від вчителя, від того, як вчитель навчає, яку мету реалізує, як оцінює отримані результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С.У. Зміст освіти і її гуманітаризації // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / за ред. І.Я Зязюна. – К., 2000. – С. 68-76.
2. Романенко М.І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід / Романенко М. І. – Наукова монографія. – Д., “Промінь”, 2001. – 160 с.
3. <https://infourok.ru/gumannaya-pedagogika-osnova-sovremennoy-sistemi-obrazovaniya-636645.html>
4. http://4ua.co.ua/pedagogics/qb2ac69b4d43b89421306c37_0.html

Браженик Ю. С.
вчитель початкових класів
Комунальний заклад
«Полтавська загальноосвітня школа
I-III ступенів №27»
м. Полтава

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ ЗМІСТУ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Освіта, яка не вчить жити успішно в сучасному світі, не має ніякої цінності. Кожен із нас приходить у життя з природженою здатністю жити успішно й щасливо. А ми повинні збагатити цю здатність знаннями і навичками, які допомогли б нам її реалізувати якомога ефективніше (Роберт Тору Кійосакі) [2, с.9].

Сучасні реалії життя вимагають сучасних підходів в освіті. Завдання вчителя на сьогодні досягнути істину – поки ми готуємо дитину до життя, вона вже живе. Отож, на уроці дитина повинна мислити, переживати, торкатися, пробувати і робити помилки, знаходити істину.

Концепція Нової української школи наскрізно переплітається з ідеями гуманної педагогіки. Адже перед вчителем стоять, окрім предметних, важливі завдання:

- Дотримання принципу дитиноцентризму;
- Сприяння розумінню дитини вибору, свободи;
- Сприяння активним методам навчання, які дають можливість для розкриття творчої особистості;
- Реалізація процесу виховання нероздільним з процесом навчання;
- Наповнення оптимізмом і терпінням у ставленні до дитини [2];

Важливим є усвідомлення інтеграції як такого чинника навчання, який сприяє усвідомленню цілісної картини світу. Саме такі уроки і дарують радість пізнання, дослідження, свободу спілкування. А результатом цього є емоційне наповнення учнів і вчителя.

Важливим є те, що більшість уроків тепер має назву «Я досліджую світ». Саме поняття сприяє мисленню, постановці питань дитини Що? Як? Де? Чому? І це дозволяє вчителю опускатися до рівня дитини і творити урок на запити дітей.

Окрім уроків-подарунків, в сучасній школі можна залучати ідеї гуманної педагогіки на будь-якому етапі інтегрованого уроку.

На ранкових зустрічах використовуємо таїнство вітання. Це особливе, тільки ваше вітання, яке адресоване всьому класу і кожній дитині особисто.

А що як вітатися відповідно до пори року? Відчувати як пахне осіннє листя, як тривожно кружляє падолист? Чи як наближається зимова казка?

Ранкова зустріч – це завжди приємні слова-подарунки, мудрий вислів, таємницю якого можемо шукати протягом дня, чи магічний предмет, над яким міркуємо. Або ж просто мильні бульбашки чи калейдоскоп. А, може, цікава притча. Все, що сприяє гарному початку дня і такому важливому бажанню – йти до школи.

Як діти стають авторами підручників, так і в щоденнику вражень іноді з'являються невеликі листівки, стікери-мотиватори, які підтримують, надихають.

Нова школа – це про взаємодію. Це про помилки і їх вирішення. Отож, вчитель не боїться «помилятися», бо йому допоможуть учні. І школярі не бояться, бо поряд ті, хто підтримає. Слова надії в успіх, підтримки супроводжуючі протягом кожного уроку.

Ідея перевтілення легко влітається в щоденну діяльність письма для себе чи прийому входження в картину.

Для формування ключових компетентностей більшість вчительських стверджень мають стати питаннями. А всі відповіді учнів – почуті і прийняті. Особливо ефективно це спрацьовує під час повторення вивченого. Адже кожную думку слід почути, обґрунтувати і знайти аргументи, щоб підтвердити її чи спростувати.

Правильних думок може бути багато. Не можна вимагати негайної відповіді на запитання, над яким треба думати. Завдання вчителя не реалізувати сторінки підручника, а реалізувати державний стандарт, реалізувати творчу особистість, здатну

відстоювати свою думку, шукати шляхи вирішення проблем, Людину, яка живе в соціумі.

Важливим етапом є залучення до уроків батьків. Співпраця з ними реалізує освітній напрям і єдину спільну мету виховання вчителями і батьками. На ранкових зустрічах чи під час вивчення тем батьки приходять у клас, демонструють дитячі речі дитини, розповідають моменти з її життя. Чи проводять екскурсію у світ професій. Уроки з батьками на початку року, напередодні важливих свят, під час вивчення особливих тем сприяють ефективній діяльності учнів.

Всі знання не варті для дитини нічого, якщо вони не вкутані в емоції щастя. Завдання вчителя – створити таке середовище для дитини, щоб вона почувала себе впевнено, радісно.

Діти можуть швидко забути все, що їм розповідають, про що нове вони дізнались. Але вони назавжди запам'ятають те, що дозволять їм пережити, відчувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція нової української школи / Міністерство освіти і науки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до джерела : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.08.2019). – Назва з екрану.
2. Р. Кийосаки «Если хочешь быть богатым и счастливым не ходи в школу?» [Електронний ресурс] // Колибри. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <https://docplayer.ru/180507-Robert-kiyosaki-esli-hochesh-byt-bogatym-i-schastlivym-ne-hodi-v-shkolu-robert-kiyosaki.html> (дата звернення: 23.08.2019) – Назва з екрану

Деньга Н.М.
кандидат педагогічних наук
заступник директора з навчально-методичної роботи
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ – ШЛЯХ ДО ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Усі учасники освітнього процесу ототожнюють якість освіти із сумою знань, що отримує дитина в процесі навчання. Та в сучасному світі технології оновлюються швидше, ніж життя одного покоління, що спонукає людину до формування нових компетентностей. Просте накопичення знань зараз не потрібне, на перший план виходить уміння особистості самостійно застосовувати нові знання. Адже ХХІ століття не є віком навчання, а є віком самонавчання. Зміна освітніх цілей тягне за собою зміну оцінювання.

Найважливішими принципами оцінювання (на думку дидактів А.М. Алексюк, Норман Е. Гронлунд) є об'єктивність (оцінювання спирається на науково обґрунтовані критерії визначення успішності), систематичність (конкретизація запланованих результатів навчання), відкритість (оцінювання проводиться за однаковими критеріями для всієї групи оцінюваних), диференційованість (урахування індивідуальних можливостей учнів), плановість (аналіз оцінювання здійснюється з дотриманням певного плану).

Орієнтирами для оцінювання навчальних досягнень учнів є обов'язкові результати навчання (обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, що є основою для подальшого навчання на наступних рівнях освіти) та компетентності учнів (для учнів початкової школи це вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична, компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна, підприємливість та фінансова грамотність).

При визначенні підходів до оцінювання є конкретне формування завдань. Традиційно завданнями оцінювання, за визначенням С.М. Гончарова, є показування учням, як вони досягли мети навчального заняття; визначення найкращих за результатами учнів; стимулювання мотивації учнів до навчання й отримання ними сучасних знань; визначення рівень здібностей учнів; з'ясування необхідності в додатковому навчанні; виставлення оцінки кожному учню [1]. У сучасній школі оцінювання потребує додаткових цілей: визначення навчальних потреб учнів; спонукання учнів до планування навчальної діяльності та співробітництва; відслідковування прогресу в навчанні учнів; перевірка розуміння учнями особливостей власного мислення та спонукання їх до самопізнання. Таким є формувальне оцінювання – оцінювання для підвищення ефективності навчання.

Формувальне оцінювання здійснюється під час навчального процесу, оцінює процес, завжди є позитивним, індивідуалізованим, ціннісним, дає зворотній зв'язок, вимагає критеріїв, застосовує засоби вимірювання, є доказовим. Формувальне оцінювання (assessment) має на меті підвищити якість [2].

Наприклад, у педагогіці Марії Монтесорі навчання відбувається через спеціально сформоване освітнє середовище, де матеріали підготовлені так, що дитина сама може визначити, справилася вона з поставленим завданням чи ні. Роль учителя – спостерігати, побачити труднощі, що виникають в учнів, та спрямовувати освітній процес. Учителі обов'язково звертають увагу не тільки на навчальні вміння, а й на соціальну адаптацію учня, при цьому констатуючи слабкі та сильні сторони, м'яко спрямовуючи учня в потрібному напрямку. Фокус знаходиться не на вчителі, а на учневі. Вальдорфська педагогіка є прикладом школи, яка відмовилася від виставлення оцінок до восьмого класу. Учителі зосереджені на діях і творчості дітей. Французький педагог Селестен Френе вважав, що виставлення оцінки учням і селекціонування їх за виставленими оцінками є неправильним шляхом розвитку дитини. Крім того, оцінки дають можливість демонструвати перевагу. Педагог уважав, що дитина нічим не відрізняється від дорослого й не має бажання виконувати які-небудь указівки.

Уся альтернативна педагогіка спрямована на те, що оцінювання не повинно бути одним із дисциплінарних засобів, оцінювання у вигляді певного числа рано чи пізно переконає дітей у тому, що навчатися потрібно не для свого розвитку, а для отримання оцінки.

Формувальне оцінювання — це інтерактивне оцінювання прогресу учнів, що дає змогу вчителю відповідно адаптувати освітній процес, спираючись на дані відстеження особистісного розвитку дітей та хід набуття ними навчального досвіду й компетентностей [3].

Метою провадження формувального оцінювання в освітньому процесі є формування в учнів здатності оцінювати власний розвиток, упевненості в собі, відзначення сильних сторін дітей, виявлення проблем у навчанні та їх усунення, прагнення до максимально можливих результатів, запобігання страху зробити помилку.

Формувальне оцінювання для вчителя надає можливість оцінювати процес навчання учнів, а не результат, відстежувати особистісний ріст дитини, хід опанування нею навчального матеріалу, побудови індивідуальної освітньої траєкторії особистості.

Разом із тим учитель під час оцінювання не повинен порівнювати дітей та їх досягнення між собою, а навпаки зіставляти результати навчання учня з тими, що були досягнуті пізніше, звертати увагу необхідно лише на позитивну динаміку. При цьому не потрібно уникати розмови про труднощі в навчанні, але їх треба озвучувати наодинці.

Організувати дієве формувальне оцінювання під час освітнього процесу можна за допомогою алгоритму, який має такі складові: формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей (учитель спільно з учнями розробляє й обговорює цілі уроку, які мають бути вимірними, щоб через оцінювання виміряти, на якому рівні вони досягнуті, створює ефективний зворотний зв'язок, що має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим та своєчасним); забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання (учень має вміння застосовувати, перетворювати, розширювати, доповнювати отримані знання, знаходити нові зв'язки та співвідношення тощо); ознайомлення учнів із критеріями оцінювання до початку виконання завдання (обговорення з учнями критеріїв оцінювання робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх суб'єктів освітнього

процесу та сприяє позитивному ставленню до самого процесу; критерії оцінювання, розроблені для поточного оцінювання, мають описувати те, що заявлено в навчальних цілях); забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія) (включення дитини у взаємодію з наступним (ретроспективним) відтворенням фактичних актів дій та комунікацій у контексті особистісного й спільного значення); коригування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Під час формувального оцінювання необхідно донести до батьків, що дитина необов'язково повинна отримувати оцінку на кожному занятті. Батькам потрібно пояснити, яким чином учень отримує зворотній зв'язок від учителя. Також батьки повинні орієнтуватися в критеріях оцінювання, де зрозуміло й чітко визначено тему, над якою працює клас, і за якими саме критеріями буде оцінюватися підсумкова робота.

Для формувального оцінювання можна використовувати велику кількість інструментів, у тому числі й цифрових. Вебсервіси дозволяють економити час і надають можливості для зворотного зв'язку.

Учні, які мають досвід формувального оцінювання, під час отримання підсумкової оцінки спрямовують фокус на те, що саме вони мають доопрацювати, щоб покращити свій результат, і не бояться запитати в учителя та отримати консультацію. Є учні, які з певних причин не мають бажання самостійно працювати з поставленими задачами. У такій ситуації загального рішення немає, тому що в кожній дитини своя причина, у такій ситуації до кожного учня потрібен індивідуальний підхід. Наприклад, учень має переконання, що він не впорається з поставленим завданням, унаслідок чого відчуває себе некомфортно, це приводить до певного протесту. У цей момент потрібно учневі спокійно розповісти про те, що вчитель розуміє його ситуацію, перебудувати зміст завдання так, щоб дитина змогла зробити зусилля для розв'язання поставлених завдань. При цьому необхідно пояснити учневі, що розвиток іде тільки тоді, коли є певний дискомфорт. Якщо зрозуміло, що дитина багато чого не розуміє в темі, що розглядається, то як раз саме зараз починається формувальне оцінювання. Такий навчальний момент,

коли учні вільно спілкуються на задану тему, не бояться при цьому помилитися, необхідно організувати на уроці.

Підсумкове оцінювання не виключає використання формувального оцінювання. Під час формувального оцінювання вчитель використовує різні інструменти для збору інформації про процес навчання та вчасно виправляє його хід для покращення результату. Підсумкове оцінювання вимірює ефективність освітнього процесу в кінці навчання. Тому немає можливості часто проводити підсумкове оцінювання. Оцінку учень отримує вже як результат роботи, що виконав. Формувальне оцінювання дає можливість оцінювати стан, що склався в процесі навчання, для подальшої корекції. Підсумкове оцінювання говорить про те, яке було навчання в учня, що він учить. Формувальне визначає, які помилки робить учень, як він учить. Коли є стратегія, то навчальний процес стає більш свідомим. У підсумкового оцінювання фокус на результаті, у формувального – на процесі.

Отже, на сучасному етапі формувальне оцінювання займає важливе місце в освітньому процесі й потребує активного впровадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаров С.М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. – Рівне: НУВГП, – 2006. – 172 с.
2. Оцінювання в Новій українській школі: ресурс для розвитку замість вироку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.: <https://nus.org.ua/view/otsinyuvannya-v-novij-ukrayinskij-shkoli-resurs-dlya-rozvytku-zamist-vyroku/>
3. Формувальне оцінювання в НУШ для 1 класу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид.: https://www.pedrada.com.ua/article/2337-yak-zdysnyuvati-formuvalne-otsnyuvannya-uchnv-1-klasu#fo_1

Івашина О.В.

*викладач математичних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

Карповець В.В.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня
«молодший спеціаліст» відділення початкової освіти
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук*

ГУМАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМВІДНОСИН ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі розвитку освіти актуалізується проблема організації освітнього процесу в початковій школі відносно Нової української школи. Практика показує, що впровадження нових змін в освітній процес в школі є необхідною умовою і не можливе без гуманного відношення вчителя до учня і навпаки. Дослідження з вивчення взаємодії вчителя і молодшого школяра підтвердило актуальність вибраної теми. У теоретичній і методичній літературі в основному увага приділяється проблемі взаємин «вчитель - учень» лише на уроках, в той час як питання гуманізації педагогічних відносин має стосуватися більш ширшого кола питань. Наприклад, спілкування з учнями між уроками, підтримка у освітньому процесі, партнерство з батьками і т.д.

Актуальність використання принципу гуманізації навчання в школах – глобальна проблема сучасної дійсності. На нашій планеті відбувається науково-технічна революція, небачені досягнення наук, впровадження нових технологій, винахід інноваційної техніки, в різних областях діяльності створено передумови технократизації, дегуманізації життя, бездуховності, поглинання людини машиною, перетворення його в якийсь побічний продукт або складову частину моделі виробничих взаємин. Цей процес переважно згубно відбивається на підростаючому поколінні. Протидіяти йому можуть

і повинні зусилля, націлені на гуманізацію всіляких аспектів життя і, в першу чергу, освіти.

Важливість вирішення такої ситуації, що склалася в нашій країні викликана також тим, що усталена раніше державна система освіти прийняла стандартизований, одноманітний і імперсональний характер. перетворення цих негативних рис системи освіти можливо тільки за допомогою її гуманізації, тобто надання освітньому процесу зосередженості на задоволення потреб особистості, формування сприятливого середовища для її самореалізації.

Досвід впровадження і освітлення принципів гуманізації, закладений в працях відомих діячів: Я.Я. Коменський, І.Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, М. Монтессорі, Я. Корчак, Д. Локк, Д.Монтень, Ф. Рабле, А. Дистервег, В.О. Сухомлинський, Д.Б. Кобалевський, А.С. Макаренко, В.В. Зінківський, В.І. Вернадський, Ш.А. Амонашвілі, К.М. Венцель, Л.Н. Толстой, К.Д. Ушинський, М.В. Ломоносов і ін.).

Однак нинішня освітня практика вказує, що колишнього вчителя в процесі навчання все частіше замінюють гаджети (Є. Бондаревська, Л. Шайдурова, Є.Б. Бистрай, В.А. Сластьонін, А.В. Сиволапов, Л.А. Подимова, і ін.). Дійсно, традиційне навчання в деякій мірі згладило функцію впливу на особистість, оскільки значно знеособило навчальну технологію, пов'язану з передачею інформації, тренінгом. Виникнення особистісно-гуманістичних технологій в навчанні виконується, коли спільна діяльність вчителя і учня переходить на стадію емпатійності, що забезпечується належним утриманням та методами навчання.

Відносини «вчитель-вихованець» базуються на суб'єкт-суб'єктній взаємодії, що реалізується на основі наступних принципів:

- безумовне прийняття, розуміння і підтримка дитини вчителем (вчитель природний у взаємодії з вихованцями, приймає своїх вихованців такими, якими вони є в реальності);

- у взаємодії вчитель виключає будь-які форми насильства по відношенню до вихованця, орієнтуючись на створення позитивного емоційного фону, на встановлення відносин взаємної довіри, діє на основі емпатійного сприйняття школяра,

- визначення зростання кожної дитини на прикладі її власних досягнень (створюються умови для самоконтролю і самооцінки

вихованцем його власних досягнень шляхом передачі контролюючих операцій самому вихованцю);

- виділення вчителем в оцінці діяльності молодшого школяра найбільш вдалих моментів (деталей) у порівнянні з раніше виконаним подібним завданням;

- визнання права вихованця на помилку (оцінювання вчителем вчинків вихованця, а не його особистості).

Вчитель має здатність бути фасилітатором (здатним змінювати психологічний клімат в групі; створювати ситуацію успіху; вирішувати конфлікти конструктивним способом; сприймати ситуації, що здавалися конфліктними, як цікаві практичні завдання, що вимагають грамотного рішення).

Вчитель досягає позитивної відкритості до дітей і своєї особистості, приймає дитину з опорою на позитивні властивості і якості, вірою в можливість дитини проявити і розкрити себе в тій чи іншій сфері життєдіяльності, здійснює психотерапевтичну функцію в спілкуванні з вихованцями шляхом організації спеціально підібраних ігор та ігрових занять, що сприяють зниженню емоційної і м'язової напруженості, формуванню емпатії, комунікативних навичок.

Особистість вчителя також має великий вплив на освітній процес. Від компетентності вчителя залежить психологічний клімат в класі, характер взаємодії вихованців між собою.

Гуманізація взаємин вчителя з учнями є соціально-педагогічним явищем, в основі якого лежить ціннісна установка вчителя, відповідно до якої кожен учень сприймається ним як самостійна особистість, як мета, а не засіб навчально-виховного процесу. Гуманізація взаємодій вчителя з учнями в процесі навчання орієнтує вчителя на встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин за допомогою діалогічного спілкування і взаємодії з учителем, тісний взаємозв'язок процесу навчання з життєвим досвідом, інтересами і устремліннями школярів до самостійного оволодіння знаннями, до їх особистісному розвитку.

Встановлення гуманних взаємин між учителем і учнями в процесі навчання відбувається на основі гуманістичних принципів:

- принципу суб'єктно-центрованого підходу вчителя до учнів,
- принципу педагогічного оптимізму,

- принципу індивідуалізації та диференціації навчання,
- принципу педагогічного активізму,
- принципу інтерактивного навчання і навчання в співробітництві,
- принципу проблемності в навчанні,
- принципу педагогічної емоційності.

На практиці гуманне взаємодія реалізується вчителями за допомогою максимального використання можливостей індивідуального підходу до навчання, інтерактивних методів і технологій педагогічної взаємодії. Провідними видами навчальної діяльності на уроці стають навчально-пошукова, дослідницька та навчально-ігрова діяльності.

Гуманізація взаємин вчителя з учнями в процесі навчання пред'являє до вчителя вимогу реалізації індивідуального і суб'єктно-центрована підходів до навчання, що, в свою чергу, актуалізує необхідність удосконалення учителем своїх особистісних якостей (емпатія, автентичність у відносинах з дітьми, віра в позитивний потенціал дітей, повага до особистості учня, самоповага, ентузіазм і ін.), професійних знань (глибокі знання предмета, знання методики навчального предмета, широкий загальноосвітній кругозір і ін.), практичних педагогічних умінь і навичок (уміння здійснювати активну творчу діяльність, інтерактивний підхід до навчання, вміння організовувати відносини співпраці і ін.), ціннісних установок (установка на освітній процес як на сферу взаємодії суб'єктів; установка на особистість як на мету, а не засіб).

Гуманістичний підхід до організації уроків полягає в тому, щоб забезпечити суб'єктам навчання комфортне самовідчуття, вселити в кожного учня почуття впевненості у власних силах, побачити в ньому здатну до творчості натуру і надати ходу уроку емоційно-моральну спрямованість.

У той же час проведені нині гуманізація і демократизація освіти ніяк не зменшують рівня індивідуальної відповідальності учнів за результат своєї діяльності.

Таким чином, для демократизації та гуманізації навчання, в першу чергу необхідно на уроці створити такі умови:

1. Забезпечити психологічно позитивну атмосферу на і поза уроком, а саме, в кожен момент спілкування;

2. Враховувати вікові та психологічні особливості учнів;
3. Дотримуватися оптимального стилю педагогічного спілкування;

Відносини між учнем і вчителем фундамент всіх суспільних формацій, створених людьми за довгі роки. І на вчителя, як на більш досвідченому, лежить завдання створити і підтримувати доброзичливість і взаєморозуміння.

Гуманістична концепція освіти виходить з ідеї самооцінки особистості, її духовності і здатності до саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Гуманізм і гуманітаризм: спільне і специфічне / В. Андрущенко, М. Михальченко // Вища освіта України. – 2005. – № 4.
2. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах) / Г. О. Балл. – К.; Рівне : Видавець Олег Зень, 2007. – 172 с.
3. Беланова Р.А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна-США) / Беланова Р. А. – К., Центр практичної філософії, 2001. – 216 с.
4. Гончаренко А.М. Педагогічні умови становлення гуманних взаємин старших дошкільників: Дис. К..пед.н: 13.00.08 – К., 2003. – Р. 2. – 214 с.
5. Гончаренко С.У. Зміст освіти і її гуманітаризації // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / за ред. І.Я Зязюна. – К., 2000. – С. 68-76.
6. Романенко М.І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід / Романенко М. І. – Наукова монографія. – Д., “Промінь”, 2001. – 160 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства особливого значення набуває необхідність утвердження у суспільстві гуманних цінностей добра, справедливості, честі, гідності, совісті, обов'язку, відповідальності. Гуманізація освіти належить до визначальних цінностей суспільного життя, є умовою і результатом якісної шкільної освіти ХХІ століття. Людина є не просто носієм соціально-професійних функцій, а рушійною силою розвитку культури людської цивілізації. Тому головною проблемою суспільства є виховання Благородної Людини [3, с. 2].

Тому починаючи свою роботу КНВК№2 почав пошуки чогось цікавого, нестандартного і нового. Хотілося працювати з дітками з особливим підходом і баченням. І потрапивши на сайт Інтелекту України відразу стало зрозуміло, що це та родзинка якої не вистачало.

Всеукраїнський науково-педагогічний проект «Інтелект України» який розпочав своє життя 30 грудня 2008 року є однією з освітніх програм, що забезпечує в повному обсязі виконання Державного стандарту початкової освіти, працює в межах нормативної бази згідно з чинним законодавством України [2, с. 3].

У Концепції «Нової української школи» закладено 11 ключових компетентностей, які і є основою формування успішного, освіченого громадянина України, бо відомо, що тільки освічена людина може бути справді вільним та рівноправним членом суспільства високої культури і рівних можливостей.

Випускник нової школи – це особистість цілісна, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення, патріот з активною позицією, який діє згідно з морально–етичними принципами і

здатний приймати відповідальні рішення, новатор здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку та вчитися впродовж життя [1, с.4].

У межах Проекту реалізуються основні принципи Педагогіки партнерства, тому важливою складовою є плідна співпраця з усіма суб'єктами освітнього процесу, тобто між вчителем, учнем та батьками, які мають стати рівноправними учасниками.

Усі форми поведінки дитини мають формуватися в позитивному середовищі: позитивні батьки, які люблять свою дитину, піклуються про неї; позитивні відносини з учителем, педагогічним колективом, школою.

Програма розроблялася таким чином, щоб урахувати вікові особливості учнів і не лише зберегти, а й збільшити інтерес дітей до навчання. Завдяки міжпредметним зв'язкам, засобам наочності й відеоматеріалам об'єкт вивчення стає більш зрозумілим та цікавим.

Сутність проекту полягає не в насиченні дитини знаннями, а в набутті нею необхідних навичок роботи з інформацією, аналізу, самоконтролю та самооцінки; розвитку пізнавальних процесів сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, уяви; розвитку якостей особистості школяра сили волі, наполегливості, працелюбності [1, с. 5-6].

Процес навчання академічно здібних молодших учнів повинен мати цілісний характер, тому з цією метою було розроблено навчально-методичні комплекти із навчальних дисциплін «Навчаємося разом», «Єврика», «Людина і Світ», «Математика», «Українська мова», «Читання». До навчально-методичних комплектів входять:

- навчальні посібники, зошити на друкованій основі,
- методичні рекомендації для вчителя;
- наочність;
- роздатковий матеріал;
- диски з програмовим навчальним матеріалом (ІКТ).

Отже, завдяки даній програмі проведення сухих уроків стає цікавим і захоплюючим. Також значним «плюсом» Проекту є позитивна мотивація учнів до навчання. І зміна пріоритетів «Що вивчаємо?» на «Як вивчаємо?» Звичайно ситуація вибору в житті є завжди, але головне зробити вибір на користь поклику серця [2, с.7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Діагностичний інструментарій для психологічного супроводу реалізації науково-педагогічного проекту «Інтелект України»: Методичний посібник / За заг. ред. О.О. Щербакової. Харків: ДУ «ІОЗДП НАМН України», 2018. 228 с.
2. Розбудовуємо Нову українську школу: Інструктивно-методичний матеріал для учасників науково - педагогічного проекту «Інтелект України»/ За заг. ред. І.В. Гавриш, С.В. Кириленко. Харків, 2017. 288 с.
3. Організація освітнього процесу в 1-х класах науково-педагогічного проекту «Інтелект України» у 2018–2019 навчальному році: Інструктивно-методичні матеріали для учасників науково-педагогічного проекту «Інтелект України» / За заг. ред. І. В. Гавриш, С. В. Кириленко. Харків : ТОВ ВБ «Інтелект України», 2018. 12 с.

Ситюк Р. О.

викладач суспільних дисциплін

Кременчуцький педагогічний коледж

імені А.С.Макаренка

м. Кременчук

аспірант кафедри загальної педагогіки

та андрагогіки

Полтавський національний

педагогічний університет

імені В.Г.Короленка

м. Полтава

ПРАГМАТИЧНА ОСВІТНЯ КОНЦЕПЦІЯ ДЖ. Д'ЮІ ЯК ГУМАНІСТИЧНИЙ ВАРІАНТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Зміни, які відбуваються у сучасному світі, зумовили необхідність реформування освітньої системи. Як неодноразово наголошувалася, освітня система повинна виконувати «замовлення» суспільства на підготовку дитини до життя в ньому. Така механістична концепція освіти була охарактеризована Кеном

Робінсоном як індустріальна система освіти де основним показником є «рік випуску дитини» (детальніше «Кен Робінсон – Новий погляд на систему освіти», URL: https://www.youtube.com/watch?v=1G3Kyu_UbjQ, дата звернення 04.09.2019). Тому. коли світ переходить від індустріальної моделі розвитку до постіндустріальної, важливого значення набуває реформа освітньої системи та всіх її елементів. Одним з напрямів реформування є гуманізація освіти.

У педагогічному словнику С. Гончаренка гуманізація освіти визначається як «центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу в світлі їхньої дюдинотворчої функції. Г.о. означає повагу школи й педагогів до особистості дитини, довіру до неї, прийняття її особистісних цілей, запитів і інтересів; створення максимально сприятливих умов для розкриття й розвитку здібностей і обдарувань дитини, для її повноцінного життя на кожному з вікових етапів, для її самовизначення» [1, с.76]. В дослідження О. Савченко зазначається, що людина перетворюється із засобу на мету тому необхідно перебудувати систему освіти з її орієнтацією на людину, а не навпаки [5, с.6].

Одними з перших про гуманізацію освіти та її орієнтацію на особистість учня заговорили представники прагматичної педагогіки, або педагогіки дії (прагма – дія). Засновником цього напрямку став американський педагог Джон Д'юї. Основою цієї педагогіки стала дитина, її особистість та інтереси. Так у своїй праці «Школа майбутнього» він зазначає: «Головне завдання дитини – самозбереження. Це означає не тільки зберегти власне життя, а набагато більше: зберегти себе під час розвитку та зростання» [4].

В праці «Досвід і освіта» Д'юї виділяє основні принципи «нової освіти» (термін вперше застосований саме ним, але пізніше Д'юї перейшов від системи «нова – стара» освіта до термінології «традиційна – прогресивна»).

Перший принцип – навчання через досвід. Саме набуття досвіду є на думку автора з одного боку метою освіти, діти повинні набути життєвого досвіду як змісту освіти, а з іншого, саме процес набуття такого досвіду є основним методом навчання [3, с.82-83].

Другий принцип – вільна діяльність. Так у «Школі майбутнього» зазначається, що «дитина буде найкраще підготовлена до майбутнього, якщо в дитинстві займається лише тим, що дійсно має для неї значення» [4]. Справді сучасна школа з позицій Д'юї – це «оранжерея», яка найкраще пристосована для вчителів, а не для дітей. Саме вчителі виступають у ролі агента який передає дітям певну суму знань, контролює засвоєння цієї суми та забезпечує дисципліну. Але в такому випадку практично неможливо забезпечити зацікавлення дитини в навчанні. Бо читання книжок та бажання довідатися нове з них повинно витікати з діяльності дитини, а не навпаки.

Третій принцип – самовираження особистості. Дитина розглядалася в першу чергу як особистість і повинна була зберегти себе та не перетворитися в стандартизованого робітника. Про це мова йшла вище коли ми обговорювали головне завдання дитини в процесі набуття досвіду.

Четвертий принцип – максимальне використання можливостей теперішньої ситуації. Саме навколишній світ є тим світом який пізнає дитина і саме він повинен стати тим класом де дитина навчається і є тим, що дитина пізнає.

Загалом коли ми говоримо про названі принципи та концепцію Д'юї ми бачимо, що наріжним каменем є поняття свободи [2].

Реалізація даних положень розкрита у праці «Школа майбутнього». Так шкільний день пропонується організувати таким чином як показано у таблиці 1 [4].

Таблиця 1.

Організація шкільного дня початкової школи за пропозиціями Дж. Д'юї.

Час дня	Вид діяльності
9 год. – 10 год. 30 хв.	Спостереження
10 год. 30 хв. – 11 год.	Фізичні вправи
11 год. – 12 год.	Ігри
13 год. 30 хв. – 15 год.	Розповіді
15 год. – 16 год.	Ручна праця

Години спостереження присвячуються вивченню навколишнього оточення – предметів та явищ, які оточують дитину.

Зазвичай розробляється програма спостережень, але якщо учні виявляють зацікавленість в чомусь іншому, або бажають проводити вивчення у порядку, який не співпадає з програмовим, програма відкладається в сторону, а вчитель допомагає дітям вивчити те, що їм цікаво. Навчання арифметиці та грамоті відбувається тільки тоді коли вони стають необхідні дітям для поглиблення їхньої роботи.

Години розповідей – неформальний спосіб привчити дітей до читання та формування їх смаку у літературі. Розповіді дітей іншим прочитаних ними історій та умова про їх не повторюваність природнім шляхом ведуть до збільшення кола читання та відбору історій в шкільній бібліотеці, які найкращим чином впливають на дитину та найбільш корисні для її навчання. В подальшому робота змінюється і починається вивчення «промисловості» тобто безпосередніх виробництв та підготовка учнів до професійної діяльності.

Саме навчання через дію є тим способом який дозволяє вирішити основне завдання освіти. Д'юї пише «дитина повинна навчитися пристосовуватися до людей та до їхньої праці, і якщо в цьому вона зазнає невдачі, то ніяка кількість книжок не зможе це виправити» [4].

Отже, концепція Дж. Д'юї за своїм характером є педоцентричною та гуманістичною, через побудову педагогічного процесу навколо дитини, яка стає його центром. Щодо початкової освіти, то саме цей період навчання повинен забезпечити засвоєння дитиною основного способу отримання знань – власну діяльність та навчити шукати і пристосовувати різні інструменти здобуття цих знань. Іншим фактором, що стверджує гуманістичність підходу є мета підготовки учня до життя в суспільстві та взаємодію з іншими його членами на принципах рівності та свободи, що надає йому можливість стати повноцінним членом людського соціуму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2007. 366 с.
2. Д'юї Дж. Демократія і освіта. Львів: Літопис, 2003. 294 с.
3. Д'юї Дж. Досвід і освіта. Львів: Кальварія, 2003. 85 с.

4. Дьюи Дж., Дьюи Э. Школы будущего. URL: http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Dewey/Dewey_Schools_of_Future.htm#Тoc236211740 (дата звернення 04.09.2019).

5. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посіб. для вчит. і метод. поч. навч. К. : Богданова А.М., 2009. 226 с

Шевченко І.М., Марченко І.Г.

*вчителі початкових класів
спеціалізована загальноосвітня школа №7
Світловодської міської ради
Кіровоградської області
м. Світловодськ*

РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ ЯК ЗАСІБ ГУМАНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Початок ХХІ ст. в Україні позначився радикальним реформуванням освітнього процесу. Школа ХХІ ст. зумовлює необхідність докорінного переосмислення освітньої парадигми, актуалізації змісту, технологій становлення індивідуальності учня як суб'єкта і проектувальника життя, створення проектно-життєвого простору, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної конкурентно-спроможної особистості, яка вміє творчо розв'язувати проблеми, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни. У наш час втілення ідей гуманізму на рівні педагогічної системи є необхідною справою.

Саме завдяки гуманному підходу у навчальному процесі створюються умови для облагородження душі і серця кожної дитини, а відтак і формування духовно розвиненої особистості, що творитиме майбутнє нашої держави.

Початкова ланка освіти – фундамент шкільного навчання, адже саме тут закладається основа для формування особистості майбутнього громадянина. Вона покликана забезпечити подальше становлення і різнобічний розвиток особистості дитини, цілеспрямованого виявляти її здібності в різних видах діяльності,

створити умови для повноцінного засвоєння базового рівня освіти і уміння вчитись.

Гуманна педагогіка - явище не нове у житті людства. Адже кожен учитель за своєю суттю має бути гуманістом. Такими були Я. Коменський, Г. Сковорода, Я. Корчак, Д. Узнадзе, В. Сухомлинський та інші, на творчій спадщині яких і базуються ідеї гуманної педагогіки.

У загальнофілософському значенні гуманізм визначають як цілісну концепцію про людину – найвищу цінність у світі. Основними положеннями цієї концепції є захист гідності особистості, визначення її права на свободу, щастя, розвиток і виявлення своїх здібностей, створення для цього відповідних сприятливих умов.

Основне завдання, що стоїть перед школою (згідно положень гуманістичної педагогіки і психології), – це «формування людини як унікальної особистості».

Процес навчання і виховання необхідно здійснювати таким чином, щоб в учнів було досить інформації про себе, свої природні можливості, щоб вони змогли усвідомити і зрозуміти проблеми, які стоять перед ними у житті. Важливим стає розуміння ними власного інтелектуального, емоційного та вольового потенціалу.

Усвідомити своє власне відношення до світу, своє місце в цьому світі, знайти власне «я», повірити в самореалізацію власних можливостей – це і буде означати досягнення мети гуманістичного виховання.

У перелік навчальних предметів Нової української школи введено інтегрований курс "Я досліджую світ". У розкладі уроків цей предмет слід ставити першим, оскільки одним з його елементів є ранкові зустрічі, які займають 15-25 хвилин уроку і спрямовані на створення позитивної атмосфери в учнівському колективі на весь навчальний день у школі.

Ранкова зустріч – це зустріч, яка займає важливе місце в діяльності класу, вона створює атмосферу піклування, підтримки, відповідальності.

Ранкова зустріч містить чотири основні компоненти: вітання, групове заняття, обмін інформацією, щоденні новини.

Вчитель повинен продумати кожен етап зустрічі для реалізації запланованих цілей. Особливо важливо правильно спланувати групове заняття. Групове заняття, як правило складається з ігор, виконання спільних завдань.

Саме ігри, які є природною потребою молодших школярів, можуть допомогти вчителю виховувати дітей добрими, чуйними, уважними один до одного. Наведемо ігри, які сприяють формуванню гуманізму у школярів.

Чарівний капелюх.

Діти пишуть свої імена та прізвища на окремих клаптиках паперу. Ці клаптики кладуть у капелюх або коробку, перемішують. Кожен по черзі витягує по одному клаптику. Учню, чиє ім'я витягнули і назвали, кажуть добрі слова або побажання. І так – аж до останнього клаптика в капелюсі.

Такі прості завдання змалку вчать уважності до інших та емпатії. «Чарівний капелюх» допомагає не залишити без уваги жодну дитину в класі. Гра також формує в учнів розуміння того, що всі вони – рівні для вчителя, бо перебувають в однакових умовах, з тим самим завданням. І, звичайно, приємні слова підбадьорюють і створюють гарний настрій у колективі на весь день.

Монетка для тиші

Діти розсідаються в невеличкі групи по 5-7 осіб. Вчитель попереджає, що основна умова для цієї гри – цілковита тиша. Не можна перемовлятися чи підказувати.

Перша дитина кладе монетку на будь-який палець. Завдання сусіда – забрати цю монетку та передати її далі по колу, використовуючи тільки один палець. У тій групці, де порушили тишу, монетку повертають до першої дитини і починають заново. Перемагає група, яка найшвидше передала монетку по колу.

Вправа допоможе дітям самоорганізуватися і діяти як команда. Однак за рахунок тиші кожен усвідомлює, що навіть у команді часто потрібно думати і приймати рішення самостійно. А ще – розуміти один одного без слів. Після закінчення гри дозвольте дітям кілька хвилин обговорити свої успіхи та невдачі. Однак слідкуйте, щоб обійшлося без взаємних образ, а критика була об'єктивною.

Коли приходять доброта

Діти стають у коло. Вчитель просить їх уявити, що добра чарівниця подарувала їм скриньку з дарунками доброти. Діти називають усе, що може бути добрим (наприклад: добрі очі, добра посмішка, добре рукостискання, добрий погляд, добре слово, добрий намір, добра душа, добре серце, добрий день та ін.).

Вчитель просить дітей допомогти чарівниці оживити її дарунки. Для цього діти повинні вчинити так:

- подивитися одне на одного добрими очима;
- посміхнутися одне одному доброю посмішкою;
- подарувати одне одному добрий погляд;
- сказати одне одному добре слово;
- розповісти про який-небудь добрий намір;
- розповісти про душу доброї людини;
- скласти казку про добрий день.

Ці завдання діти можуть виконувати в групах. Потім обговорюємо з дітьми, які з дарунків чарівниці ожили, а які – ні і чому.

Етичний кодекс

Вчитель пропонує дітям спільно розробити норми й правила життя в класі. Для цього об'єднуємо учнів у кілька груп і пропонуємо кожній групі скласти правила, які їм здаються найбільш необхідними. Після цього представник кожної групи зачитує правила своєї групи.

Потім з усіх правил вибираються ті, які були запропоновані кожною групою, і складається етичний кодекс. Його можна написати на великому аркуші й вивісити на стіні.

Орієнтовний етичний кодекс:

- вислуховувати одне одного;
- не обзиватися;
- не обманювати одне одного;
- морально підтримувати одне одного;
- не залишати людину в біді;
- бути добрим і чуйним;
- поступатися одне одному;
- цікавитися справами одне одного.

Дітей необхідно попередити, що з цього моменту вони повинні намагатися дотримуватися етичного кодексу, який самі для себе склали.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лопатіна О.О., Скребцова М.В. 600 творчих ігор для дошкільнят і школярів. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 224 с.
2. Марченко І.Г., Шевченко І.М. Ігри під час організації і проведенні ранкових зустрічей : [посібник] / Ірина Марченко, Ірина Шевченко. – Кіровоград : 2018. – 29 с.

Барда С. І.

*аспірант кафедри початкової освіти
природничих і математичних дисциплін
та методик їх викладання
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава*

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Розвиток особистості молодшого школяра в системі освіти відбувається під впливом багатьох чинників. Особливу роль у цьому процесі, на наш погляд, відіграє освітнє середовище. Сьогодні особливо актуальним є питання формування учня як активного суб'єкта освітньої діяльності. Вирішенню цього завдання сприяє впровадження особистісно орієнтованої педагогіки в сучасній школі, втілення ідей демократизації, гуманізації.

Для з'ясування ролі гуманістичного освітнього середовища в розвитку особистості молодшого школяра слід перш за все розкрити сутність понять «середовище», «освітнє середовище», «гуманізація».

Поняття «середовище» у сучасній науці не має однозначного пояснення. Його розглядають як сукупність природних умов, у яких

відбувається життєдіяльність організму; як соціально-побутові умови життя людини, її оточення тощо [2, с. 1309].

В педагогічній літературі освітнє середовище означають як спеціально створене предметне й соціокультурне оточення учня, яке включає різні види умов і засобів здобуття освіти, способи забезпечення продуктивної діяльності [3, с. 34].

Гуманізація як явище в освіті є центральним складником нового педагогічного мислення, передбачає: переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворної функції; повагу школи і педагогів до особистості учня; прийняття її особистісних цілей, запитів і інтересів; створення сприятливих умов для розкриття її потенційних можливостей, здібностей, обдарувань; створення умов для її повноцінного життя, самовизначення [3, с. 76].

В контексті гуманістичного підходу основною метою освітнього процесу є розвиток особистості учня. Виділяють такі шляхи гуманізації освіти: формування партнерських стосунків між учасниками освітнього процесу; виховання у них морально-емоційної культури взаємовідносин; формування в учнів емоційно-ціннісного досвіду розуміння людини; створення матеріально-технічних умов для освітньої діяльності спрямованої на виховання гуманної особистості [там само].

Аналіз вищезгаданих шляхів гуманізації освіти дає підстави стверджувати, що освітнє середовище має забезпечувати можливості для самоорганізації, саморозвитку та самореалізації всіх суб'єктів освітнього процесу.

Для більш детального аналізу процесу гуманізації освітнього середовища та його впливу на розвиток особистості молодшого школяра варто виділити та розглянути окремі його складники: психолого-педагогічний, просторово-предметний (фізичний).

Фізичний складник освітнього середовища початкової школи на сучасному етапі розвитку освіти розглядається як організація простору класної кімнати у вигляді навчальних осередків: осередок читання і письма, природознавства, математики, мистецький осередок тощо. Розмежування простору класної кімнати на осередки та їх кількість можуть змінюватись залежно від потреб учасників освітнього процесу [4, с. 50 – 52]. Гуманістичний підхід до організації фізичного середовища передбачає створення умов для

самоорганізації учнів у освітній діяльності, їх активній взаємодії з предметним оточенням з метою розвитку їх потенційних можливостей, задоволення пізнавальних інтересів. Цьому сприяє відкритий характер фізичного середовища, що створює можливість вибору, участі не тільки педагогів, а й учнів та інших суб'єктів освітнього процесу у створенні власного фізичного середовища – зручного для користування, сприятливого для формування кожної особистості.

Психолого-педагогічне середовище передбачає: створення спільноти в класі; розвиток комунікативних навичок, емпатії, виховання толерантності; створення позитивного психологічного мікроклімату; формування демократичних цінностей тощо [4, с. 47-50]. Важливими з позицій гуманістичного підходу у створенні сприятливого психологічного-педагогічного середовища є оптимістична віра в дитину, педагогіка партнерства, атмосфера довіри, відчуття приналежності до спільноти класу тощо. Тож в основі гуманізації психолого-педагогічного середовища лежить суб'єкт-суб'єктний характер взаємодії учасників освітнього процесу, який, на думку Ш. Амонашвілі, проявляється за умови фундаментальності знань учителя, його педагогічно доцільної поведінки та емоційно-вольової сфери, саморегуляції, новаторства, вимогливої доброти [1, с. 37].

Отже, гуманізація освітнього середовища початкової школи має здійснюватися на просторово-предметному та психолого-педагогічному рівнях. На розвиток особистості молодшого школяра вагомий вплив має як предметна організація середовища так і процес взаємодії з різними суб'єктами освітньої системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блажеєва З.Д. Гуманістична спрямованість навчального процесу як одна з умов діалогічної взаємодії вчителя і учнів початкових класів. *Справжнє виховання дитини у вихованні самих себе* : зб. наук. праць / за заг. ред. С.Л. Крука. Хмельницький : Подільський культ.-просвітн. центр ім. М.К. Реріха; Всеукраїнський центр гуманної педагогіки, 2009. 192 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. Київ : Либідь, 1997. 376с.
4. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
5. Рощина С. М. Розвивальне освітнє середовище навчального закладу як умова особистісного розвитку учнів. *Педагогічний альманах* : зб. наук. пр. / редкол. В. В. Кульменко та ін. – Херсон : РПО, 2011. Вип. 12. Ч. 1. 313с. С. 34 – 38.

СЕКЦІЯ 4. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАД ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ОСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН В СЕРЕДНІЙ, СТАРШІЙ ШКОЛІ ТА В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Михайленко Л.В.
викладач природничих дисциплін,
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка
м. Кременчук

ПУБЛІЧНІ ЛЕКЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

*Немає нічого сильнішого спраги пізнання,
сили сумнівів*
В. І. Вернадський
(з листа дружині Н. Є. Старицькій)

Навчання, як форма взаємодії того, хто передає знання і того, хто їх приймає, існує багато віків. Кінцева мета завжди була одна – передати свої знання і вміння максимально ефективно. Але методи відрізнялись. Два протилежних підходи до навчання – авторитарний і гуманістичний приносили відмінні результати в швидкості отримання і якості знань. Тому в усі часи існували поруч, зустрічали прихильників і противників. Кожен із методів застосовується різною мірою і сучасними педагогами. Кожен має свої переваги і недоліки. За авторитарної взаємодії навчання відбувається за чітким планом, передбачає заохочення та покарання, ініціатива учня не підтримується. Освітні цілі чітко окреслені, знання порівнюються зі стандартом та оцінюються. Це модель навчання, поставленого на конвеєр. Показником роботи вчителя є середня оцінка учнів. Авторитарне навчання дає велику кількість учнів (студентів) із середнім рівнем знань за досить короткий термін і можливе для застосування у великих за чисельністю групах. Гуманістичний метод навчання не підходить для багаточисленної аудиторії. Він дозволяє не тільки передавати знання, а ще і розвивати мислення учня, формувати здатність його до самоосвіти, виховувати як особистість.

Ця форма роботи вчителя значно складніша, але і результат більш якісний.

У межах європейської цивілізації витоки гуманізму простежуються ще в античності (сократівський діалог, характерними рисами якого були гуманне та поважне ставлення до учня, орієнтація на співробітництво з ним), хоча зустрічаються посилання на більш ранні часові рамки, зокрема А. Швейцер вказує на II ст. до н. е. (стоїк Панецій – 180–110 рр. до н. е.) [3].

На сьогоднішній день українська школа всіх рівнів ставить перед собою задачу не просто дати академічні знання, а навчити орієнтуватись молоде покоління в потоках нової інформації. Вчитель має не заставити, а заохотити, зацікавити учнів до навчання.

Свого часу Шалва Амонашвілі сформулював прості правила для вчителя:

–Заохочуйте дітей ставити питання, запитувати, сперечатися, висловлювати власну думку, стверджувати свою позицію, ставтеся до думок, тверджень, оціночних суджень, відносин і т.д. дітей серйозно, з гідністю.

–Провокуйте дискусії дітей з вами, давайте їм можливість доводити вам, пояснювати помилку, спростовувати ваше твердження і тоді, визнавши їх правоту, висловлюйте їм подяку за те, що не дали вам заглибитися в своїй помилці [1].

Першим кроком до реалізації ідей гуманізму в освіті має бути популяризація навчальної діяльності, формування зацікавленості до теми, предмету. Для досягнення цієї мети ще з XVI століття в Європі були започатковані «публічні уроки» з анатомії, ботаніки, літератури. А вже у XIX столітті публічні лекції проводились у відомих навчальних закладах Європи і проводяться зараз. Ця форма навчання сьогодні знову набуває актуальності. Сьогодні можна прослухати лекції з багатьох тем в мережі Інтернет. Це задовольняє потребу в інформації, але не дозволяє спілкуватись. В реальному часі публічні лекції можна проводити на базі кожного навчального закладу. Такий вид навчальної діяльності дає можливість слухачам розширити кругозір, та отримати відповіді на запитання.

Основні переваги публічної лекції:

–добровільне відвідування;

–доступність (її можуть відвідувати учні, студенти, викладачі...)

–відсутність оцінювання знань.

Потенційна користь для слухачів може носити різний характер: для молодших учнів – задоволення природної цікавості, для старших учнів та студентів – розуміння цілісності уявлення світу, закріплення програмових знань, для колег – створення проєкції на свій предмет, формування нових міжпредметних зв'язків.

Вимоги до публічної лекції : науковість, доступність сприйняття, сучасність, послідовність, що не вирізняє цей тип лекції серед інших. Підготовка має включати ті ж етапи, що і академічна. У процесі підготовки до академічної лекції слід дотримуватися такої послідовності:

1. Ознайомлення з навчальним планом.

2. Вивчення програми з конкретної дисципліни для ознайомлення з логікою побудови навчального курсу, змістом лекційних, практичних, лабораторних занять.

3. Ознайомлення з підручниками і навчальними посібниками з предмета, з'ясування, в якому обсязі у них розкрито зміст навчального матеріалу стосовно вимог програми. Добір додаткової наукової літератури, в якій міститься найновіша інформація з проблем навчальної дисципліни.

4. Виокремлення дидактичного матеріалу стосовно вимог конкретної теми з урахуванням інтелектуальних можливостей студентів.

5. Ознайомлення з новими (не відомими студентам) науковими поняттями, термінами, їхньою етимологією.

6. Добір і систематизація методів, засобів, прийомів, прикладів, які будуть використані у лекції.

7. Підготовка текстового варіанта лекції. Структура лекції містить такі аспекти: означення теми і питань, які будуть розглядатися в лекції; список рекомендованої літератури, перелік нових наукових понять (дефініцій), які вводяться у цій темі; виклад змісту навчального матеріалу; загальні висновки.

8. Опрацювання відредагованого дидактичного матеріалу лекції.

9. Перенесення змісту лекції на каталожні картки у формі коротких тез, опорних сигналів і под.

10. Створення допоміжного, резервного дидактичного матеріалу до лекції (приклади, опорні сигнали, факти для підтримання позитивного емоційного настрою студентів та ін.).

Текст лекції не повинен бути стабільним і використовуватися впродовж багатьох років [2]. Підготовка до публічної ж лекції має бути більш ретельною з причини непередбачуваності аудиторії. Важливим є завчасне ознайомлення потенційних слухачів про теми, терміни та місце проведення лекцій. Можливе попереднє обговорення вибору актуальної теми.

Звісно, публічні лекції не можуть бути основною і єдиною формою навчання певної дисципліни. Вони не дозволять повністю задовольнити освітні потреби слухачів, але дадуть можливість сформуванню цікавості до предмету, розширити кругозір, усвідомити професійні схильності, закріпити любов до пізнавальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. Москва: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1995. 496 с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.
3. Ю.О. Шабанова, А.О. Осипов., Сутність і принципи гуманної педагогіки вищої школи. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер. «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2014. № 2 (8)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ У РІЗНОВІКОВИХ ГРУПАХ

Систему роботи з обдарованими та здібними дітьми складають:

- відбір;
- створення умов, що сприяють розвитку творчих здібностей;
- система роботи у різновікових групах.

І. Система відбору

Відбір дітей до занять програмуванням проводиться у 2-3 класах разом з практичним психологом на основі психодіагностичної системи за допомогою тесту Д.Векслера, моделі Р.Б.Кеттела, методики «Таблиця Шульте», методики «Інтелектуальна лабільність» або методики «Оперативна пам'ять».

Завдяки своїй диференційованій структурі (наявність окремих субтестів і груп субтестів), використанню девіантних КІ (коефіцієнтів інтелекту), врахуванню швидкісного фактору, а також проведеної стандартизації школа володіє значними прогностичними і діагностичними можливостями. Що стосується психодіагностичної функції школи, то можна виділити кілька напрямків в її використанні:

1. Виявлення учнів з неповністю реалізованими здібностями. Це може бути обумовлено такими факторами:

- відсутністю диференціації та індивідуалізації в побудові навчально-виховного процесу;
- недостатньою сформованістю тої чи іншої розумової здібності;
- незадовільним станом здоров'я;
- домашні умови, тощо.

2. Виявлення обдарованих: так, отримання високого показника в відношенні Повного КІ (140 і більше) дозволяє говорити

про загальну розумову обдарованість даної дитини і створення умов для навчання і виховання.

3. Співставлення Вербального КІ з Невербальним КІ, визначає степінь їх гармонічності і виявляє дітей з односторонньою обдарованістю.

Спостереження за виконанням дитиною завдань субтестів дають можливість виявити рівень домагань, психічну стійкість.

За результатами діагностики розробляються рекомендації, дотримання яких є дуже важливим у подальшій співпраці учня і вчителя, і дає можливість надалі учневі розкрити свій нереалізований потенціал.

II. Створення умов, що сприяють розвитку творчих здібностей

Однією з основних умов роботи з обдарованими дітьми є створення атмосфери, яка сприяє появі нових ідей, думок в учнів.

Перше на даному етапі – це розвиток у дітей почуття психологічної захищеності. Недоречними є критичні висловлювання на адресу учнів. Кожна думка повинна бути належно оцінена. Повага вчителя до висловлювань учнів – перший камінчик у фундаменті довірливих стосунків. До того ж слід заохочувати дітей у їхніх спробах братися за складні задачі – це розвиває їхню мотивацію, наполегливість та зацікавленість.

Друге – це забезпечення всебічними матеріалами, посібниками, технічними засобами, вільний доступ до Інтернет, - все це повинно бути у повному розпорядженні дітей. Вчитель тут виступає у ролі консультанта-помічника, залишаючись «контролером» творчого процесу і при цьому дає дітям можливість самостійно будувати сам процес.

Творчий процес для учня – це суцільність трьох взаємозалежних етапів:

- учень ставить завдання і збирає необхідну інформацію;
- учень розглядає завдання в усіх можливих варіантах;
- учень доводить розпочату роботу до кінця.

Для вчителя важливо зрозуміти, що кожен з цих етапів вимагає певних затрат часу, і не слід форсувати процес, підганяти дітей з одного боку, і, потрібно бути наготові, щоб надати необхідну допомогу у випадку, коли учень потрапляє у безвихідь з іншого боку.

Особливу увагу слід приділяти дивергентному мисленню, що характеризується гнучкістю, швидкістю, точністю та оригінальністю. Гнучкість – це здатність висловлювати різноманітні ідеї, швидкість – це вміння висловлювати максимальну кількість ідей, точність – це здатність до удосконалення, надання завершеності своєму продукту або отримання максимального результату від розв'язку тої чи іншої задачі, а оригінальність – це здатність генерувати нові нестандартні ідеї. Вчитель повинен стимулювати, заохочувати появу різних нестандартних ідей учнів.

Отже, важливими умовами для створення середовища, яке стимулює розвиток творчої особистості є:

- сприятлива атмосфера;
- доброзичливість з боку вчителя;
- відмова від критики на адресу дитини;
- стимулювання допитливості;
- особистий приклад при вирішенні проблем;
- надання можливостей застосування теоретичних знань на практиці;

- заохочення оригінальних ідей;
- можливість вільно і активно задавати питання.

III. Система роботи у різновікових групах

Розділ програмування є одним з найскладніших у шкільному курсі інформатики і, внаслідок специфіки його сучасного викладання, давно є предметом обговорень та спорів. Сучасна педагогіка знає багато методик, як нових так старих, але жодна з них не є універсальною.

Добре відомо, що програмування вимагає своєрідного логічного мислення і тільки одиниці швидко засвоюють логіку програмування на належному рівні. Тому і виникла ідея зібрати дітей у окремі групи і вивчати програмування більш глибоко. В процесі вивчення певної теми учні об'єднуються у різновікові групи. Визначальним чинником формування таких груп були не вікові особливості, а рівень знань з даної теми і здатність до самостійної роботи, самостійного пошуку. Кожна з груп отримує конкретне завдання, над яким працює певний час, складає план роботи, збирає необхідний матеріал, опрацьовує його. Потім учасники груп об'єднуються і проводять сумісну роботу по узагальненню

матеріалу, розглядають особливості і методи застосування, розбирають конкретні задачі із використанням даного матеріалу. Завершальним етапом є індивідуальна робота учнів, в процесі якої визначається рівень теоретичних знань даної теми та вміння застосовувати даний матеріал до розв'язування конкретних задач. За результатами індивідуальної роботи учні знову об'єднуються у групи і отримують конкретні завдання. Важливим фактором у процесі роботи є перехід учнів до більш сильнішої групи незалежно від віку і, не менш важливим, закріплення учнів у цій групі. Зрозуміло, що будуть переміщення учнів і до слабших груп. Тому особлива увага приділяється цим учням. Індивідуальна робота вчителя з учнем, робота психолога направленні на розуміння учнем ситуації і створення умов для покращення індивідуальної роботи, наполегливості і, як подальший результат, повернення до сильнішої групи.

Атмосфера творчості, можливість проявити індивідуальні якості, самостійна робота у вигляді змагань, міні-олімпіад, змагань обмежених часом, змагань на швидкість виконання, створення власних програмних продуктів, постійна участь у різноманітних олімпіадах і турнірах – шлях до успіху, до перемог.

*Мельник А.А.
викладач фізико-математичних дисциплін
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEAM–ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ

Інформаційна складова діяльності людини у XXI столітті є однією з головних. Насиченість інформаційного простору, вільний доступ до світових інформаційних ресурсів, безмежне споживання інформацією докорінно змінюють роль та місця людини в інформатизованому суспільстві, що логічно віддзеркалюється на вимогах до освіти сучасної молоді. Як наслідок, у “Концептуальних засадах реформування середньої освіти” підкреслюється необхідність

наскрізного застосування ІКТ в освіті, як інструменту забезпечення успіху нової української школи [5]. Одним із шляхів у вирішенні цієї проблеми є поширення STEM-освіти (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics) або більш поглиблені варіативні напрямки – STREAM (R – robotics/робототехніка) або STEAM (A – art/мистецтво).

Теоретичні аспекти проблеми STEM-освіти розкрито в працях зарубіжних (Georgette Yakman, George Lucas, Jonathan W. Gerlach) та вітчизняних вчених (С.Галата, О.Коршунова, Н.Морзе, О.Патрикєєва та інші). Науковці досліджують проблеми і перспективи STEM-освіти, STEM-напрями (робототехніка, Інтернет речей), розкривають особливості використання ігрових технологій в STEM, висвітлюють проблеми STEM-підготовки вчителів тощо. Успішні практики впровадження елементів STEM-освіти у базову школу й включення до STEM-дисциплін художніх предметів (STEAM) сприяли підвищенню зацікавленості науковців, практикуючих учителів, педагогів щодо реалізації ідеї STEAM-навчання в аспекті розвитку видатних природних здібностей учнів молодшого віку. Разом із тим, практичні питання щодо реалізації STEAM-освіти у початковій школі залишаються неостатньо вивченими.

Орієнтуючись на сучасний ринок праці фахівці освітньої сфери сьогодні кардинально переглядають навчальні програми, які мають безпосереднє відношення до підготовки підростаючого покоління до нових ролей у суспільстві, оволодіння ними такими технологіями, знаннями, уміннями, що задовольнять у майбутньому потреби інформаційного суспільства [2]. За підрахунками футуролога Т. Фрейя (Т. Frey, Інституту Да-Вінчі) до 2030 року більшість традиційних професій зникне й сьогодні варто зосередитися на інноваціях, які створюють абсолютно нові сфери діяльності та можливості, які вони відкривають перед «новим поколінням дітей» [5]. Пріоритетним напрямом у вирішенні проблеми збільшення інтересу дітей до спеціальностей майбутнього є поширення STEAM-освіти. STEAM-освіта – це комплексний міждисциплінарний підхід (інтегроване навчання відповідно до певних тем, реально існуючих проблем), який поєднує в собі природні науки з технологіями, інженерією і математикою із проекцією на життя, де всі пред-мети взаємопов'язані й інтегровані в єдине ціле [6].

Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент у поєднанні з інноваційними технологіями.

Сьогодні існує декілька варіантів цього терміну: STEM= Science+ Technology+ Engineering+ Mathematics (природничі науки, технологія, інженеринг, математика).

STREAM=Science+Technology+ Reading+ wRiting+ Engineering+ Arts+ Mathematics (природничі науки, технологія, читання, письмо, інженеринг, мистецтво, математика).

Взяті окремо чотири предмети STEM визначаються таким чином:

- наука є визначенням природного світу, у тому числі законів природи, пов'язаних з фізикою, хімією, біологією, а також оперуванням або застосуванням фактів, принципів, концепцій, пов'язаних з цими дисциплінами;

- технологія включає в себе всю систему людей і організацій, знань, процесів і пристроїв, які входять до створення та функціонування технологічних артефактів, а також самі артефакти, тобто продукти технологічної діяльності;

- інженеринг є сукупність знань про дизайн та створення продуктів і способу вирішення проблеми. Інжиніринг використовує поняття науки та математики, а також технологічні процеси та інструменти;

- математика вивчає закономірності і взаємозв'язки між величинами, цифрами та формами. Математика включає теоретичну математику і прикладну математику.

Як бачимо, математична складова є невід'ємною в будь-якій STEM-модифікації, а також помічаємо, що розпочатий рух впровадження STEM-освіти в Україні не обмежується певними віковими рамками для учнів.

Мета STEM-освіти – підготовка учнів до післяшкільного навчання і працевлаштування відповідно до вимог 21-го століття. STEM-освіта в Україні здійснюється на трьох рівнях: формальна,

неформальна, інформальна. Структура STEM-освіти визначається Державним стандартом загальної середньої, позашкільної, дошкільної, вищої освіти та спеціалізованими стандартами STEM-освіти.

В системі загальної середньої освіти виокремлюється 3 етапи (початкова школа, середня школа, старша школа) реалізації напряму STEM через певну інтеграцію традиційних навчальних предметів і курсів математики, фізики, хімії, біології, географії, астрономії, технології на кожному з етапів навчання.

Звичайно, STEM-технології доцільно реалізувати у класах із природничо-математичним та технологічним профілями в старшій школі, коли відбувається вибір учнями основного профілю навчання. STEM - підходи до навчання передбачають поступове нарощення самостійної діяльності учнів:

- у 1-5 класах стимулювання учнів до проведення пошукової роботи під керівництвом вчителя;

- у 6-8 класах спроби проведення дослідницьких робіт на основі навчального матеріалу з програми (виконати всі етапи наукового дослідження і самостійно отримати новий для них факт);

- у 8-9 класах самостійне дослідження теми, що виходить за межі програмного матеріалу. Учні працюють самостійно і лише інколи радяться з вчителем. Результат – написання і захист роботи на МАН, участь у творчих конкурсах і фестивалях.

- у 9-12 класах наукове дослідження за обраною темою, досягнення практичного результату, розробка Startup.

Потрібно відмітити такі переваги STEM-освіти:

- за STEM методикою, в центрі уваги знаходиться практичне завдання чи проблема. Учні вчаться знаходити шляхи вирішення не в теорії, а прямо зараз шляхом спроб і помилок;

- STEM-освіта – це творчий простір світогляду дитини, де вона не тільки реалізує свої потреби, а й готується до дорослого життя у соціумі, роблячи усвідомлений вибір майбутньої професійної діяльності; за STEM, дитина отримує набагато більше автономності. На процес навчання набагато менше впливають стосунки, що склалися між учнем та вчителем, що дає можливість більш об'єктивно оцінювати прогрес. За рахунок такої автономності,

дитина вчиться бути самостійною, приймати власні рішення та брати за них відповідальність;

- уроки за STEM-технологією дозволяють не тільки вивчати теоретичний матеріал. Але і закріплювати знання за допомогою можливостей практичного застосування різноманітних завдань.

Виникає гостра освітня потреба у якісному навчанні сьогodнішніх учнів технічним дисциплінам – математиці, фізиці, інженерії... Але інтерес до вивчення математичних та природничих дисциплін у середній школі знижується. Тому навчання математики та фізики має зробити певний внесок у формування ключових компетентностей. Методичні інструменти, які забезпечують формування для учнів навчально-пізнавального середовища, надає вчителю саме STEM-освіта.

Одним із дієвих засобів є практико-орієнтовані завдання. Під практико-орієнтованими завданнями розуміють завдання, умови яких є описом ситуацій із повсякденного життя учнів. Прикладом таких завдань можуть бути завдання на складання текстових задач після проведення виробничих екскурсій; практичні роботи, пов'язані з безпосереднім вимірюванням, спостереженням, збором необхідної інформації; задачі на купівлю товарів, оптимізацію витрат тощо.

Поряд із розрахунковими задачами велике значення мають якісні задачі, які сприяють поглибленню та закріпленню теоретичних знань учнів. Розв'язування якісних задач потребує від школяра аналізу фізичної сутності явища, тому правильний їх розв'язок свідчить про розуміння вивченого матеріалу. В контексті компетентісно – орієнтованого навчання з фізики особливого значення набувають фото-задачі, задачі-оцінки, творчі задачі.

Самостійне експериментування учнів потрібно розширити домашніми експериментами та спостереженнями, використовуючи саморобні або побутові прилади, дотримуючись при цьому правил безпеки життєдіяльності. Спостерігаючи за об'єктом або явищем, учень отримує якісні їх характеристики, а у ході вимірювання ще й кількісні. Можна учням запропонувати практичні завдання: визначити швидкість іграшкового автомобіля, маючи секундомір і лінійку. Один учень може проконтролювати іншого учня. Так, при вивченні теми «Електричне коло» окремі учні складають кола за

вказаними схемами, інші перевіряють їх. У результаті учень контролює і себе, й іншого.

На уроках фізики потрібно акцентувати увагу учнів на тому, що світ навколо нас є складною системою зв'язків і взаємовпливів. Щоб зрозуміти принцип STEM, необхідно бачити не просто явище, а розуміти, які математично обумовлені фізичні, хімічні, географічні закономірності призвели до його виникнення. Способом формування ціннісного ставлення учнів до фізичного знання є розкриття здобутків вітчизняної науки та висвітлення внеску українських учених у розвиток природничих наук.

Особливою формою наскрізного STEM-навчання є інтегровані уроки, які спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків. Цілеспрямовані змістовні інтегровані уроки встановлюють міцні зв'язки між навчальними дисциплінами, вносять новизну в традиційну систему навчання, допомагають учням зрозуміти важливість вивчення основ наук як єдиної системи знань. Інтегровані уроки роблять навчальний процес цікавим, а їх проведення є необхідним для цілісного сприйняття світу та осмислення явищ навколишньої дійсності учнями. Звичайно, таких уроків проводиться небагато, так як складно скоординувати діяльність педагогів, які викладають різні предмети.

Висновки. Використання STEM-освіти на практиці це прекрасна можливість навчити учнів мислити та знаходити необхідну інформацію, вирішувати складні завдання, приймати рішення, організовувати співпрацю з іншими учнями та вчителем. Учень вчиться створювати ідеї та втілювати їх в життя, презентувати результати власних досліджень.

Запровадження STEM- навчання має відбуватися поступово.

З метою залучення учнів до практичної діяльності бажано розширити діапазон форм і методів навчання, способів навчальної взаємодії. Практика роботи показала плідність інтеграції, виявила перспективи подальшого розвитку та удосконалення такого підходу до навчання. Для формування предметних компетентностей учнів учитель має спиратися на систему інтегрованих завдань, спрямованих на застосування знань для розв'язування задач у змодельованих життєвих ситуаціях.

Впровадження в освітній процес STEM дозволить сформувати в учнів найважливіші характеристики, які визначають компетентного фахівця та дає принципово нову модель природничо-математичної освіти з новими можливостями і результатами, як для вчителів, так і для учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Король С.В. Використання методу проєктів для посилення професійної спрямованості гуманітарних дисциплін у підготовці майбутніх інженерів / С.В.Король [Електронний ресурс]. – URL: www.irbis-nbuv.gov.ua
2. Митио Каку. Учеба уже не будет базироваться на запоминании / Каку Митио [Електронний ресурс]. – URL: <http://22century.ru/popular-science-publications/michio-kaku>
4. Проект концепції «Нова Українська школа» [Електронний ресурс]. – URL: <http://mon.gov.ua>
5. Проект концепції STEM-освіти в Україні [Електронний ресурс]. – URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dxN3RLDS2RUJ:g1.5136.in.ua/novosty/item/download/50_318b7b6cd0bbb4169b5bf365fa62e26e.html+%&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
6. Професії найближчого майбутнього [Електронний ресурс]. – URL: <https://radiolemberg.com/ua-articles/ua-allarticles/futurejobs>
7. STEM-образование и подборка YOUTUBE – каналов для начальной школы [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.studylikeninja.com/stem>
8. Сучасна школа – інтелектуальна сила суспільства [Електронний ресурс]. – URL: <http://infosvit.if.ua/suchasna-shkola>

*Ухналь О.М.
аспірант 2 року навчання
Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка
011 Освітні, педагогічні науки
м. Глухів*

ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСКРІЗНОЇ ТЕМАТИЧНОЇ ЛІНІЇ «ГРОМАДЯНСЬКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» У НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМАХ 5 -9 КЛАСІВ

Міністерство освіти і науки України розпочало масштабні реформи загальної середньої освіти. Оновлення навчальних програм для 5-9 класів відбувається на основі чинного Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011) та широкого обговорення чинних програм, до якого було залучено вчителів, науковців та методистів [2].

Водночас зміни до програм мають на меті поступовий перехід на принципи демократичного навчання, передбачені концепцією «Нової української школи».

На формування ключових компетентностей під час навчально-виховного процесу робоча група виділила низку наскрізних змістових ліній, зокрема «громадянську відповідальність».

У Державному стандарті поняття громадянська компетентність вживається у такому значенні – здатність учня активно, відповідально та ефективно реалізувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства.

Демократії маємо постійно вчитися і навчати – щоденно, упродовж усього життя. Свідомими громадянами не народжуються, ми стаємо ними у процесі освіти та виховання. Одна з наскрізних компетентностей – «громадянська», розвиток якої готує нас до «ефективної та конструктивної участі у громадському житті» та у демократичних процесах, «в сім'ї, на роботі», до успішної взаємодії з іншими, солідарності та рівності на основі поваги до прав людини,

мирного співіснування та поцінювання соціокультурного різноманіття.

12 квітня 2016 року Рада Європи ухвалила нові рамки компетентностей для культури демократії, визнавши важливість розвитку громадянських компетентностей через освіту. Згаданий документ охоплює 20 компетентностей – знань, умінь, ставлень та цінностей, необхідних громадянам для життя культурно багатоманітному демократичному суспільстві, для ефективної та мирної взаємодії з іншими [2].

Освіта для демократичного громадянства й освіта з прав людини покликані навчити, як жити разом, поважаючи одне одного у багатоманітному демократичному суспільстві, знати і розуміти свої права та брати активну участь у прийнятті рішень, які нас стосуються.

Освіта для демократичного громадянства і прав людини – це

- навчання ПРО права людини і демократію. Допомагає зрозуміти наші права і принципи демократії;

- навчання ДЛЯ дотримання прав людини і принципів демократії. Допомагає реалізувати наші права і принципи на практиці, захистити права у разі порушення;

- навчання ЧЕРЕЗ. Допомагає досягнути наші права і принципи демократії через власний досвід.

Поєднання комплексних освітніх заходів, включаючи практичний досвід реальної демократії в школі, – запорука виховання відповідальних громадян, які беруть активну участь у житті суспільства. Рада Європи та Європейський центр 155м... Вергеленда розробили загальношкільний підхід, який передбачає:

- наскрізну інтеграцію демократичних принципів і цінностей з усіх предметів;

- орієнтація усього навчально-виховного процесу на розвиток компетентностей для життя у демократичному суспільстві;

- побудову партнерських стосунків між школою, батьками та громадою, залучення усіх учасників навчально-виховного процесу до ухвалення рішень [2].

Для успішної реалізації на практиці наскрізної тематичної лінії «громадянська відповідальність» на різних предметах педагоги нашого навчального закладу звернулися до методичного посібника

«Громадянська відповідальність: 80 вправ», що розробила команда Програми «Демократична школа» [2].

Формування соціальної та громадянської компетентностей на уроках історії в межах змістової лінії «громадянська відповідальність» спрямована на формування діяльного члена громади і суспільства, який розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями і почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці.

Розвиток соціальної та громадянської компетентностей у процесі навчання історії відбувається у 3 напрямках:

- навчання ПРО: минуле і сучасність; національну історію; демократичний устрій; походження та розвиток прав людини.

- навчання для розвитку розуміння і особистого ставлення: ідентифікування себе як особистості; усвідомлення цінності людини; належності до власної країни; розуміння зв'язку між громадянською позицією й розвитком суспільства, усвідомлення своєї ролі у суспільстві; ухвалення зважених рішень.

- навчання через: ефективну співпрацю з іншими під час реалізації проєктів; критичний аналіз джерела масової інформації; практичні роботи та лабораторні заняття; знаходження переконливих історичних прикладів; партнерські технології; обговорення гострих історичних проблем [2].

Впровадження «громадянської компетентності» на уроках історії відбувається через практичні складові – вправи, які можна адаптувати під будь-який клас та тему. В основному - це групова робота. Вправи, які особисто я використовую на своїх уроках – це «Реклама прав людини», де учні працюють в 5 групах та повинні прорекламувати одне з прав людини зазначених в Конституції України; «Чия це проблема?» - робота з листом, який містить скаргу щодо соціальної проблеми, яка турбує жителів певної місцевості; «Ажурна пилка»; «Електростанція» - коли клас поділяється на дві команди, що отримують твердження, які повинні перевірити на правдивість, щоб не зупинялася робота електростанції повинна виходити тільки правдива інформація; «Хронологія» - розв'язання

хронологічних задач, де мова йде набуття прав в різні періоди історії [1, 2, 3].

Вправи підводять до розуміння того, що популяризація прав людини сприяє їх розумінню та реалізації; що кожен з нас є членом громадянського суспільства і несе відповідальність за свої дії; підведення до розуміння того, що правила і обов'язки їх дотримання допомагають жити разом так, щоб поважати права кожного; підведення до розуміння того, що культура є призмою, через яку людина розглядає та інтерпретує життя суспільства [1,3].

Як зазначено у Проекті нового Державного стандарту освіти, інтеграція змісту освіти «має на меті підвищити якість освіти та позитивно вплинути на самооцінку учня/учениці. Інтегрування дає змогу відображати цілісну картину світу, максимально наближену до життя, бачити його зв'язки та розмаїття, позбутися фрагментарності засвоєння знань» [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брандер П., Гомес Р., Нікітіна А., Пінкевічюте Ю. Компас: посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді. Страсбург: Рада Європи, 2012. 624 с.
2. Рафальська М., Боярчук О., Герасим Н. Громадянська відповідальність:80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. 5-9 клас: посібник для вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2017. 136 с.
3. Флауерс Н., Бредероде-Сантос М-Э., Клейес Дж. Компасито: пособие по обучению детей правам человека. Будапешт: Совет Европы, 2008. 350 с.

ФОРМУВАННЯ САМОПОВАГИ ЯК КОМПОНЕНТУ ГУМАНІСТИЧНО СПРЯМОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

Сучасний стан розвитку суспільства ускладнюється тим, що соціум намагається гуманізувати життя і свідомість людей, перебуваючи у полоні технократичного мислення. Надто довго суспільство було впевнене, що науковий прогрес само собою забезпечує здійснення гуманістичних ідеалів і цінностей. Проте не враховувалося, що впродовж багатьох поколінь людина була не метою прогресу, а засобом його здійснення. Відповідно дефіцит духовності, людяності, гуманності зростає.

Тотожні процеси відбуваються в освіті, значним гальмом розвитку якої є розбалансованість потреб школи і шляхів її розвитку, мети і засобів освітнього процесу.

Тому на етапі оновлення системи освіти значно актуалізувався інтерес до активної, творчої, здатної до самоорганізації та реалізації своїх можливостей особистості.

«Гуманістична спрямованість особистості – це складне структурно-особистісне утворення, яке відображає схильність індивіда до активної гуманістичної діяльності на основі домінуючих суспільних інтересів, вищих соціальних та високих загальнолюдських потреб; характеризує особистість під кутом зору способу і характеру взаємовідносин із суспільством, іншими людьми, з навколишньою дійсністю, і передбачає позитивне ставлення до них» [3].

Проявом гуманістичної спрямованості особистості є її ставлення до самої себе, оточуючих людей, до діяльності на основі ідеалів та цінностей гуманізму – добра, любові, справедливості, честі, поваги, відповідальності, толерантності, совісті тощо. Звідси, основними компонентами гуманістичної спрямованості є: ставлення

до людей, ставлення до себе, до ціннісно-орієнтованої та практичної діяльності [2].

Однією з найважливіших детермінант саморозвитку та самореалізації людини є її ставлення до себе. Серед особистісних утворень, що обумовлюють поведінкові та індивідуально-психологічні особливості людини, її взаємини з оточуючими, особливого значення набуває самоповага.

Синонім до самоповаги – відчуття власної гідності. Поступово поняття гідності як моральне ставлення особистості до світу людей і світу речей перетворилося на ставлення особистості до самої себе, тобто самоставлення. Під гідністю розумітимемо усвідомлення й переживання особистістю самої себе в сукупності морально - духовних характеристик, що викликають повагу оточення.

Природа самоповаги, що розглядається як почуття прийняття, розкривається в феноменологічній теорії особистості К. Роджерса. Автор вважав, що самоповага має афективно-мотиваційну детермінацію, а найважливішим мотивом життя людини є актуалізація, тобто збереження і розвиток себе, максимальне виявлення кращих якостей своєї особистості, закладених в ній від природи. Самоставлення проявляється в почутті внутрішнього благополуччя або неблагополуччя індивіда [8, с. 7-22].

Процес пошуку підлітком власного місця у суспільстві пов'язано з розвитком самосвідомості та поступовим опануванням норм і правил соціального життя – соціалізацією. Так, Д. Фельдштейн вважав, що на сьогодні у підлітків зросла потреба в соціально значущих видах діяльності, оскільки вони створюють умови для самовираження та самоствердження [7].

Основними соціальними факторами, які впливають на формування самоповаги дітей підліткового віку, є вплив вчителя, ровесників та їх ставлення до навчальної діяльності

О. А. Лапшина вважає, що на формування самоставлення в підлітковому віці, впливає багато чинників, серед яких, у першу чергу, слід зазначити:

- реальні досягнення в навчанні та позашкільній діяльності (здібності дитини до мистецтва, спорту чи певних наук);

- статус дитини серед однолітків (адаптація в колективі, кількість та впливовість друзів);

– сім'я (умови життя в родині, ставлення батьків до інтересів дитини);

– мотиваційно-сміслова сфера особистості (цілі, потреби, інтереси);

– зовнішні дані (привабливість, фізичний розвиток) [4].

Провідними видами діяльності у підлітковому віці є міжособистісне спілкування з дорослими і ровесниками, суспільно корисна праця і навчання, що позитивно позначається на розвитку психіки та особистості загалом.

Н. А. Менчинська підкреслювала, що в навчальній діяльності кожного школяра самоповага відіграє велику роль. Як один з «...важливих особистісних параметрів розумової діяльності, вона виконує функцію саморегуляції поведінки, з неї визначається бажаність (або небажаність) будь-якого вчинку. Самоповага у великій мірі впливає на ступінь успішності здійснюваної діяльності [5, с. 28].

На думку Т. Докучиної, роль учителя у формуванні самооцінки, самоповаги підлітків не обмежується тільки тим, як він оцінює навчальні успіхи учнів. У підлітковому образі «ідеального вчителя» на перший план виходять його індивідуальні людські якості – здатність до «розуміння», емоційна чутливість, сердечність, тобто у вчителі старшокласники хочуть бачити старшого друга. На другому місці стоїть професійна компетентність учителя, рівень його знань і якість викладання, і тільки на третьому – вміння справедливо розпоряджатися владою [1]. Адже, особистості з високим рівнем самоповаги мають тенденції до фокусування на своїх успіхах та досягненнях, в той час, як низький рівень самоповаги призводить до зосередження на недоліках та негативних особистісних якостях, які впливають на рівень навчальних досягнень. Самоповага учня, його навчальна успішність та статус у групі ровесників взаємопов'язані і здатні взаємовпливати одні на других. Тому надзвичайно важливо з перших днів навчання формувати в учнів позитивне уявлення про себе. Велику роль в формуванні таких уявлень про себе може зіграти саме вчитель.

Великий вплив на формування самоповаги дитини має поведінка батьків: надмірна любов та увага можуть викликати патологічне самоспостереження та іпохондрію у дитини;

вседозволеність, надмірна турботливість має безпосереднє відношення до виникнення неврозів у дітей.

Основними соціальними факторами, які впливають на формування самоповаги дітей підліткового віку, є вплив вчителя, ровесників та їх ставлення до навчальної діяльності. Слід зазначити, що самоповага формується на базі оцінок оточуючих, оцінки результатів власної діяльності, а також на основі співвідношення реального та ідеального уявлення про себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дятляк Н. А. До дитячої самоповаги – з особливою увагою. *Психолог*. 2009. №3. С. 12–19
2. Крамущенко Л. В. Педагогічна майстерність. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.
3. Лисенко О. М. Виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка в позаурочний час. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua > irbis_nbuv > cgiirbis (дата звернення 21.08.2019)
4. Ліпкіна А. І. Педагогічна оцінка та її вплив на формування особистості невстигаючого школяра. Психологічні проблеми неспішності школярів. Москва. 1971. с. 312.
5. Менчинська Н. А. Вплив самооцінювання підлітка на навчання. *Психолог*. 2003. № 34(82). С. 28–30.
6. Трофанова М. Виховання молодших школярів у системі поза навчальної діяльності. *Рідна школа*. 2000. №9. С. 44–45
7. Шитова Т. Розвиток позитивної «Я-концепції». *Психолог* . 2003. № 39(67) С. 9–11.
8. Фельдштейн Д.И. Психология взросления: структурно – содержательные характеристики процесса развития личности: избранные труды. Москва : Флинт,1999.670 с.

Новодворчук О.В.
викладач української мови та літератури
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С.Макаренка
м. Кременчук

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ШЛЯХОМ ВИВЧЕННЯ ТВОРІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У ХХІ столітті актуальним є формування нового світогляду, в основі якого лежить цінність людської особистості.

Суспільству майбутнього потрібні люди з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. Важливими будуть такі якості як висока моральність, особистісна відповідальність, внутрішня свобода, налаштованість на досягнення мети раціональним шляхом [8].

Всі ці якості відіграють велику роль у формуванні гуманістичного світогляду.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») зазначено, що «ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідомою людиною, що є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення» [6].

Метою гуманістичного виховання школярів є формування гуманістичного світогляду на основі розвитку етичної культури школярів. Це відповідає базовому розумінню культури особистості як гармонії культури знань, умінь і ставлень [3, с.5].

Проблема формування гуманістичної свідомості знайшла своє відображення в працях багатьох дослідників протягом усієї інтелектуальної, культурної, цивілізаційної історії людства. Я.А.Коменський, В.О.Сухомлинський, Ш.А.Амонашвілі, В.М.Нічик, В.Д.Литвинов, Я.М.Стратій, К.І.Чорна та ін. глибоко висвітили складові, функції, форми гуманістичної свідомості.

Нові підходи до освіти викликають до життя нові методи викладання дисциплін, інтегративні курси, поліваріантність

навчальних програм, розробку і впровадження авторських спеціальних курсів.

Формування гуманістичної свідомості на уроках літератури є необхідною передумовою розвитку життєвої компетенції, бо людина є смислоутворюючим началом у складній системі взаємозв'язків «людина – світ».

Метою шкільного вивчення української літератури є «формування гуманістичного світогляду старшокласників, долучення їх засобами художньої літератури до загальнолюдських і національних цінностей» [9, с.5].

Формування гуманістичної свідомості на уроках української літератури сприяє збагаченню духовного світогляду школярів, формує усвідомлення себе особистістю, часточкою українського народу з власною національною гідністю. В наш час, коли нівелюється приналежність людини до певної нації, виховання гуманної особистості набуває особливо важливого значення. Виховуючи в учнях любов до рідного краю, толерантне ставлення до оточуючих, формуємо гідне майбутнє нашого народу.

Викладачем української мови та літератури О.В.Новодворчук розроблено цикл уроків позакласного читання (9-11 класи), який передбачає вивчення творів сучасної української літератури. Темі запропонованих уроків перегукуються з попереднім програмовим матеріалом за ідейним змістом або за жанром (Табл. 1). Такий цикл уроків дає можливість формувати гуманістичну свідомість старшокласників на ідеях високої моральності, патріотизму, духовних традиціях.

Систематична спрямованість на формування гуманістичної свідомості на уроках української літератури позитивно впливає на загальний особистісний розвиток школяра.

Отже, окреслюючи перспективи формування сучасної особистості, виправданим є використання творів сучасної української літератури як засобу формування гуманістичного світогляду. Це забезпечує можливість входження старшокласника в духовний світ свого народу і розвиток на цій основі його найкращих моральних та духовних якостей.

Моральні орієнтири, отримані учнями 9-11 класів під час вивчення творів сучасної української літератури, переносяться на усі

сфери життя, сприяючи формуванню їхньої моральної, соціальної компетентності, гуманістичного світогляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш. А. Рыцарь гуманной педагогики : Ларец чести и служения / за ред. С. О. Чикаренко. Днепропетровск, 2009. 106 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : Сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
3. Бех І. Д., Ганнусенко Н. Ї., Чорна К. І. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів. До факультативного курсу „Основи гуманістичної моралі”. *Шкільний світ*, 2005. № 45. С. 4-11.
4. Глухова Г. К. Позакласна робота як засіб підвищення ефективності уроку. Київ, 1983. 119 с.
5. Державна національна програма «Освіта» / Україна XXI століття / . Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
6. Коменский Я. А. Сочинения . Москва : Наука, 1997. 476 с.
7. Концепція літературної освіти в 11-річній загальноосвітній школі, 2010р. Електронний ресурс [Режим доступу : <https://docs.google.com/document/edit?id=1281QvUUxOZ-SJBwT1hlp-ned7OeHokmm-JRbJV14xk&hl=uk&pli=>]
8. Похило І. Д. Гуманізація освіти як основа розвитку сучасної освіти України [Режим доступу : <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/pohilo.php>]
9. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська література. 5-12 класи. / За заг. ред. Р.В.Мовчан. – К.: Перун, 2005. – 202с.
10. Чорна К. І. Гуманізація навчально-виховного процесу як механізм становлення культури гідності зростаючої особистості. Збірник наукових праць. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Випуск 16, книга 1. С.344-353.

Планування уроків позакласного читання**9 клас**

<i>№ з/п</i>	<i>Уроки позакласного читання</i>	<i>Попередній програмовий матеріал</i>
I семестр		
1.	«Строкати» твори кременчуцької письменниці Наталі Лапіної»	Творчість Г. Сковороди І.П.Котляревський. Життєвий і творчий шлях.
II семестр		
2.	Самовідданість і гармонійність буття Людини у поетичному слові Тараса Никітіна.	В. Герасим'юк. Вірші.

10 клас

<i>№ з/п</i>	<i>Уроки позакласного читання</i>	<i>Попередній програмовий матеріал</i>
I семестр		
1.	Хибне розуміння унікальності людини крізь гумор Василя Юдова.	Традиції народного побуту й моралі, цінності національної етики засобами комічного у «Кайдашевій сім'ї».
II семестр		
2.	Застереження від духовного самознищення у притчі «Приблуда» Юрія Винничука.	М.Старицький. Життя і творчість. Багатогранність діяльності. Повість «Облога Буші».

11 клас

<i>№ з/п</i>	<i>Уроки позакласного читання</i>	<i>Попередній програмовий матеріал</i>
I семестр		
1.	Совість – єдиний шлях до порятунку від духовного	Юрій Яновський. Творча біографія митця.

	армагедону (за повістю Марії Матіос «Армагедон уже відбувся»)	
II семестр		
2.	Етична Людина в українській культурі. (За збіркою поезій «Долина храмів» Оксани Пахльовської).	Історико-фольклорна основа роману у віршах «Маруся Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання. Центральні проблеми твору

Крупіна Л.В.

кандидат пед. наук

заступник директора

*Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка*

м. Кременчук

Лисенко Т.І.

викладач інформатики

*Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка*

м. Кременчук

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Гуманізм – це філософська та етична позиція, яка надає особливого значення цінності людей та сприяє людям, і в загальному віддає перевагу критичному мисленню та доказам над прийняттям догмату або забобонів.

Гуманне педагогічне мислення окреслює систему методів і прийомів виховання й навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів теорії гуманно-особистісного підходу В. О. Сухомлинський, Ш. А. Амонашвілі, І. П. Волков, В. А. Караковський, С. М. Лисенкова, В. Ф. Шаталов та інші [3]. Згідно з постулатами гуманної педагогіки, учень –

добровільний і зацікавлений соратник учителя, однодумець в учнівському колективі, рівноправний учасник освітнього процесу, зацікавлений у його результатах.

Завданням теорії гуманно-особистісного підходу є створення умов для активної спільної діяльності вчителя й учнів у різних навчальних ситуаціях. Воно може бути забезпечено за рахунок реалізації таких ідей [6]:

- ідея навчання дитини без примусу;
- ідея випередження;
- ідея великих блоків;
- ідея спільної діяльності вчителя й учня;
- ідея добровільності в освітній діяльності.

Інформаційні технології можуть надати новий інструментарій для організації роботи на засадах гуманно-особистісного підходу. Цей аспект на сьогодні недостатньо досліджений у науковій літературі. Крім того, через стрімкий розвиток ІКТ постійно з'являються нові засоби, доступні при користуванні Інтернетом зі стаціонарних комп'ютерів та мобільних пристроїв.

Як зазначають О. П. Пінчук та О. М. Соколюк [4], Інтернет-технології у навчанні мають «привабливі» для учня та учителя можливості, а саме:

- оперативність та екстериторіальність передавання інформації будь-якого обсягу та будь-якого типу модальності;
- оперативність у внесенні змін;
- легкість збереження інформації, можливість її редагування, обробки, перенесення, роздрукування тощо;
- оперативність зворотного зв'язку, можливість організувати діалог;
- доступність джерел інформації (веб-сайти, бази даних, конференції, форуми тощо).

У мережево орієнтованому освітньому середовищі зазнають змін інформаційні умови перебігу освітнього процесу. Педагоги та їх вихованці отримують широкий спектр нових можливостей, що підвищують соціальну взаємодію, забезпечують гуманістичний підхід до кожного учня. Роль учителя змінюється з джерела відомостей на координатора їх пошуку та опрацювання учнівським колективом. Можливим стає оперативний моніторинг рівня

засвоєння кожним учнем навчального матеріалу для корекції індивідуальної освітньої траєкторії, поетапне закріплення навичок та узагальнення знань, розробка спільних проєктів, взаємооцінювання учнями навчальних досягнень своїх однокласників та інші аспекти педагогічної взаємодії.

Одним із ресурсів Інтернету, що забезпечує гуманно-особистісний підхід у освітній діяльності, є сервіс інтерактивних презентацій Nearpod (<https://nearpod.com/>). На відміну від звичайних презентацій, сервіс надає не лише демонстраційні можливості, а й засоби для взаємодії та співпраці залучених осіб, керування процесом з боку вчителя, фіксації результатів моніторингу.

Презентація розміщується на сервері Nearpod та демонструється у браузері на стаціонарних комп'ютерах або мобільних пристроях учнів. Реєстрацію на сервері проходить лише учитель, учням для перегляду презентацій достатньо ввести код уроку, що надає учитель, та свої дані, які будуть відомі лише педагогу.

Переглядом презентації керує учитель. Швидкість переключення слайдів залежить від потреб навчального процесу. Крім звичайних слайдів, презентація Nearpod може містити слайди з:

- запитаннями для тестового контролю знань з можливістю автоматичної перевірки правильності відповіді,
- запитання з відкритою відповіддю,
- опитування з автоматичною побудовою діаграм для аналізу відповідей аудиторії,
- стікер-борд (дошки обговорень) для висловлення думок під час спільного обговорення питань,
- графічну дошку для рукописних позначок та інші активні елементи.

Презентація може бути використана на уроці з будь-якого предмету за умови наявності пристроїв, що мають доступ до Інтернету (рис. 1).

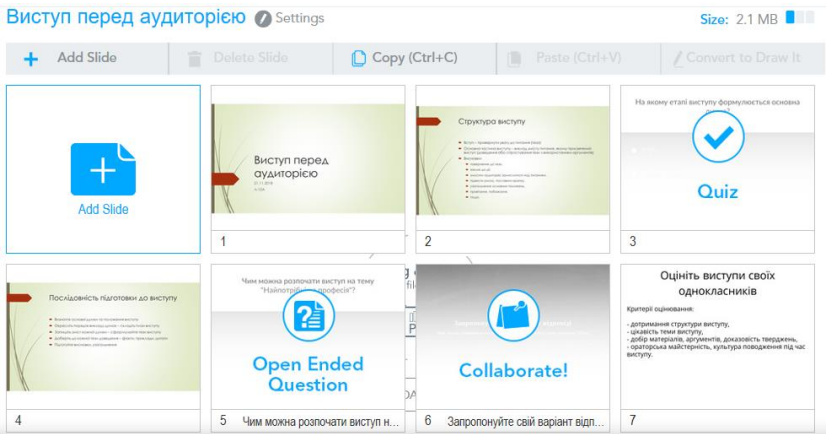

Рис. 1. Слайди презентації з української мови на тему «Виступ перед аудиторією» на сервісі Nearpod

Результати, отримані учнями під час відповіді на запитання тестів, автоматично оцінюються та відображаються на екрані учителя – поіменно по кожному учню та узагальнено у вигляді діаграми стосовно всього класу. Відповіді на запитання відкритої форми можуть відображатися не лише в учителя, а й передаватися на екрани учнів для спільного обговорення правильності відповіді або цікавої думки. Мозковий штурм може супроводжуватись розміщенням повідомлень від учнів на стікер-борді, які одночасно відображаються на екранах усіх учасників обговорення (рис. 2).

Рис. 2. Дошка обговорень «Чим можна завершити виступ на тему “Людині бійся душу ошукать”?»

Для отримання узагальненої думки аудиторії з певного питання можна використати опитування та проаналізувати побудовану на

основі відповідей діаграму, а для врахування окремої думки кожного з учасників – графічну дошку з рукописними позначками. У такий спосіб може здійснюватися взаємооцінювання відповідей учнів або позначення настрою смайлами, вибір місця походу або екскурсії на зображенні карти місцевості та ін.

У той же час, учитель звільняється від необхідності фіксації правильності відповідей учнів, оскільки всі результати зберігаються у звіті, який сервіс Nearpod надсилає на електронну пошту педагога.

Таким чином, конструюючи сучасний урок з використанням інтерактивної презентації Nearpod, можна забезпечити дотримання ідей гуманно-особистісного підходу: ефективну взаємодію та співпрацю учасників освітнього процесу, створення позитивного емоційного фону, досягнення ситуації успіху кожним учнем, здійснення оперативного моніторингу рівня засвоєння навчального матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвілі Ш.О. Школа життя / Пер. з рос. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К. Реріха, 2002. – 170 с.
2. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська // Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 квітня 2017 року. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. – С. 85–88, Режим доступу : http://conf-hano.at.ua/load/zbirniki/elektronnij_zbirnik_materialiv/4-1-0-680 (дата звернення 28.11.2018).
3. Крупіна Л. В., Лисенко Т. І. Забезпечення співпраці учасників навчально-виховного процесу засобами хмарних технологій / Л.В. Крупіна, Т.І. Лисенко // Початкова освіта: сучасні перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції – Кременчук: Методичний кабінет, 2018. – 256 с. – С. 19–24.
4. Пінчук О. П. Індивідуалізація навчального середовища учня засобами Інтернет / О. П. Пінчук, О. М. Соколюк // Збірник наукових

праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер. : Педагогічна. – 2013. – Вип. 19. – С. 35-37. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_ped_2013_19_14.

5. Смирнова М.Є. Організація навчально-виховного процесу на засадах педагогіки партнерства в умовах реалізації Концепції нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://dniokh.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/СМИРНОВА.ppt> (дата звернення 28.11.2018).

6. Юрченко М.М. Гуманна педагогіка Амонашвілі (практична частина педагогічних читань). [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://super.urok-ua.com/gumanna-pedagogika-amonashvili-praktichna-chastina-pedagogichnih-chitan/> (дата звернення 07.08.2019).

Верещака В.В.

викладач іноземної мови

методист

Кременчуцький педагогічний

коледж імені А.С.Макаренка

м. Кременчук

Мороз О.М.

викладач іноземної мови

Кременчуцький педагогічний

коледж імені А.С.Макаренка

м. Кременчук

ГУМАНІЗАЦІЯ В ГУРТКОВІЙ РОБОТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ТА СТАРШІЙ ШКОЛІ

Молодь у наш час прагне відповідати усім вимогам сучасного світу, які передбачають вміння швидко перебудовуватися відповідно до реалій життя та вміння інтегрувати у світову спільноту, а це неможливо без знань іноземної мови. Наразі досить активно впроваджуються ті напрями й галузі гуманітарного знання й освіти, які мають прикладне значення. Це напрями, які безпосередньо пов'язані з вирішенням поточних завдань (іноземні мови, прикладна соціологія, практична психологія тощо); напрями, що ефективно

використовуються в технологіях маніпулювання свідомістю людей (психологія, мистецтвознавство, зв'язок із громадськістю тощо). Тому все більше учнів обирають поглиблене вивчення англійської мови, а в період гуманізації освітнього процесу доцільним є використання можливостей іноземної мови для формування особистості учня. Гуманізація освітнього процесу має різні напрями, різноманітні форми і способи його реалізації в освіті: демократизація відносин; педагогіка співробітництва; зміна форм і стилю викладання й учіння; формування гуманістичних орієнтацій; утвердження цінностей гуманістичної культури; залучення до загальнолюдських цінностей; індивідуалізація освіти; створення умов для розвитку духовності особистості в позанавчальній сфері; участь у діяльності громадських організацій гуманістичного спрямування; досягнення відкритості індивідуально- особистісного розвитку і цілісності особистості, «...сутність якої розкривається в процесі опанування й виконання об'єктивних соціальних ролей» [6, с. 15].

Досвід показує, що невимушена атмосфера англійського клубу, який був створений 12 жовтня 2004 у Полтавському обласному нуковому ліцеї-інтернаті II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С.Макаренка, не лише сприяє кращому засвоєнню англійської мови в умовах самореалізації, а також орієнтує на загальносоціальні, моральні, пізнавальні, естетичні цінності, а в освітньому процесі необхідно формувати екзистенційні цінності, які безпосередньо пов'язані з життям особистості та моральні цінності – ядра гуманістичного світогляду особистості, яка відрізняється такими якостями, як справедливість, чесність, вірність, доброзичливість, спроможність до конструктивної взаємодії, щирість, надійність, обов'язковість, високоморальна свідомість, відповідальність, терпимість, вдячність, благодійність, порядність тощо.

За умов переходу від традиційного підходу вивчення іноземної мови до особистісно орієнтованого учень стає суб'єктом власного особистісного та професійного розвитку. Для цього треба навчити збирати інформацію, свідомо аналізувати її, узагальнювати, робити висновки, коректувати свої дії та контролювати емоції, а також прогнозувати свою поведінку в майбутньому. Саме інтерактивна

навчальна взаємодія успішно втілюється через роботу англomовного клубу «S.E.A.» (“Students English Association”).

Метою і головними завданнями англomовного клубу «S.E.A.» (“Students English Association”) є наступні: забезпечувати зростаючу потребу учнівської молоді в оволодінні англійською мовою як засобом спілкування шляхом створення сприятливою атмосфери для розвитку мовлення, мислення та творчих здібностей учнів; розширити коло спілкування з метою вдосконалення розмовної англійської мови; сприяти формуванню пізнавального інтересу до культури англomовних країн; виховувати бажання шанувати традиції різних народних культур.

Англomовний клуб «S.E.A.» проводить засідання кожного тижня. Як правило, раз на місяць йому передує засідання активу клубу. Атмосфера засідань клубу передбачає виховання особистості, здатної до само-актуалізації, самореалізації та соціалізації. Тому відповідальними за організацію та проведення цих засідань є самі ліцеїсти (9-11 класи) на чолі з Президентом клубу. Не дивно, що теми, які обираються учнями для обговорення, впливають з їх потреб, сфери інтересів та реакції на події у навколишньому світі. Від моменту започаткування клубу було вирішено проводити засідання у невимушеній товариській атмосфері чаювання.

Особливо цікавими є такі види роботи, як драматизація, робота в групах над різними завданнями, колективне виконання пісень, рольові ігри, підготовка та перегляд учнівських комп'ютерних презентацій за темами, спілкування з носіями мови, перегляд фільмів, екскурсії, в яких учні виступають в ролі гідів-перекладачів, вікторини, круглі столи.

Пріоритетним завданням клубу є розвиток у студентів розуміння того, як англійська мова використовується для спілкування. Формальні аспекти мови – граматики, лексики, фонетики подаються в комунікативних завданнях для того, щоб в учнів формувалося безпосереднє розуміння того, як ці форми вживаються у мовленні. Окрім того, навички учнів в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі систематично розвиваються за допомогою широкого набору реалістичних видів навчальних завдань. Реалізація цього підходу сприяє розумінню студентами важливості знань, необхідності постійного їх оновлення [3]. Цей

підхід вимагає відкритої атмосфери співпраці й активної участі членів клубу у процесі спілкування на заняттях. Це означає, що від них очікують, щоб вони використовували свої розумові здібності для виконання проблемних завдань, активно спілкуючись англійською мовою на засіданнях гуртка. Цьому сприятимуть практичні заняття з англійської мови, побудовані за особистісною технологією. Вона передбачає створення таких навчальних ситуацій, які спонукають учнів до усвідомлення свого образу, вільного спілкування з викладачем. Лише особистісно орієнтований підхід дає учням право вибору способів навчальної роботи, створює ситуацію успіху, що сприяє формуванню позитивного образу та адекватної самооцінки студента, без чого неможливе повноцінне життя особистості.

Особистісно-орієнтоване навчання, на думку вітчизняних і зарубіжних дослідників, є перспективним з низки причин. „Особистісно-зорієнтоване виховання – це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети”, – вважає І. Д. Бех. Особистісно-орієнтоване навчання – це навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність [4].

Отже, гуманізація у гуртковій роботі з англійської мови спрямована на збагачення й розширення знань учнів, набутих на уроках; розвиток умінь і навичок усного мовлення; виховання ініціативи, самостійності, творчих здібностей учнів, їх пізнавальних інтересів; забезпечення виховної спрямованості предмета, що вивчається; формування почуття патріотизму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Освіта / С. У. Гончаренко // Енциклопедія освіти. – К. : Юрінком Інтер, 2008. –С. 614–616.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. –376 с.
3. Гришкова Р. О. Особистісно орієнтоване навчання іноземної мови// Педагогіка і психологія професійної освіти. Львів— 1999 – №2.—С. 180—183.
4. Державна національна програма "Освіта. Україна 21 століття"— К.: Райдуга. 1994.—61с.

5. Зязюн І. А. Структурні компоненти свободи особистості в умовах динаміки її освіченості та вихованості / І. А. Зязюн // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології : зб. наук. праць / за заг. ред. Н. Г. Ничкало. – Харків : НТУ «ХП», 2007. – 644 с.
6. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез / В. Кремень // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 3. – С. 11–12.
7. Савченко О. З початкової школи виростає вся освіта / О. Савченко // Освіта України. – 2005. – № 85. – С. 4.
8. Слостенин В. А. Педагогика: учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 2000. – 177 с.
9. Сущенко Л. П. Професійна підготовка фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико- методологічний аспект) : монографія / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя : Запорізький держ. Ун-т, 2003. – 442.

Падалка Н.Л.

*викладач фізико-математичних дисциплін
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

ГУМАННА ПЕДАГОГІКА – ШЛЯХ У МАЙБУТНЄ

В умовах становлення сучасної школи шлях до демократичної, цивілізованої держави обумовлений не стільки економічними та політичними пріоритетами, скільки формуванням соціально-комунікативної активності, загальним рівнем розвитку кожної особистості, її свідомості й самосвідомості та їх реалізаціями творчого потенціалу. І завдання кожного учителя допомогти кожному школяру навчитися жити в цьому великому і такому неосяжному світі.

Гуманне педагогічне мислення, як вічний пошук істини і як стрижень будь-якого вищого педагогічного досягнення, приховує в

собі можливість для постійного оновлення життя школи, для багатогранної творчої діяльності вчителя та цілих учительських колективів. Своїми основними постулатами гуманне педагогічне мислення запалює іскри для народження нових педагогічних систем залежно від конкретних історичних, соціальних, національних та економічних умов, сприяє виникненню особистого творчого педагогічного досвіду, «своїх методів і форм».

Суть теорії гуманно-особистісного підходу укладена в групі основних понять: Школа, Життя, Школа Життя, Освіта, Виховання, Дитина, Місія, Духовність, Розвиток, Дорослішання, Свобода, Співпраця, Спілкування, Учитель, Учень, Урок. Сенс цих понять розкривається через духовний аспект. Педагогічна Любов – центральна категорія гуманної педагогіки. Все починається з неї. Але чомусь про це не часто замислюються вчителі, а педагогічна наука, здається, взагалі її не розглядає, адже в жодному педагогічному університеті не викладається спеціальний курс про Педагогічну Любов; в жодному вищому навчальному закладі майбутнім педагогам не говорять про силу Любові, про те, що саме Любов змінює дітей, виховує їх, робить кращими.

Дитину треба розглядати як явище в нашому житті, вона несе конкретну особисту місію, в ній укладена найбільша енергія духу.

Зміст поняття Школа розкривається з початкового семантичного значенням цього слова. Школа (*лат. скелі*) означає сходи, сходинки, які ведуть вгору. Це поняття має духовно-релігійне походження і мислиться як процес вдосконалення, сходження душі і становлення духовності людини: Школа (сходинки) є скелясті-важкі, що вимагають сили волі, старанності, відданості – сходинки сходів сходження, піднесення душі, школа «вчить кувати порядок з хаосу». А носієм скелі є вчитель, тобто вчитель і є школа, школа в ньому самому, а не десь осторонь. Школа трактується також як будинок радості (*грец.*), але це не спростовує складності сходження по скелі, бо справжню радість можна пережити лише в процесі подолання труднощів, у процесі сходження.

Життя є первісною силою виникнення й розвитку всього сущого, включаючи природу, людину і людські спільноти. У нескінченному ланцюжку розвитку життя на планеті існують і конкретні історичні епохи, що характеризуються певними якостями.

У розвитку людських спільнот (держав, націй, народів) виникають історично сформовані умови, які спричиняють якості сьогодення й майбутнього. Життя є явищем Духу. Носієм початкового імпульсу життя є вся Природа, Всесвіт у цілому, кожен їх конкретний прояв, у тому числі й сама людина. Живий той, хто хоче жити. Людина є носієм свідомого, усвідомленого ним імпульсу життя.

Отже, гуманно-особистісна педагогіка основана на класичній формулі: дитина не тільки готується до життя, вона вже живе...

Система гуманно-особистісного підходу надихає вчителя на створення такого освітнього процесу, в якому Дитина, живучи, навчається змінювати, покращувати, вдосконалювати умови цього життя, підвищувати його якість, а не пристосовуватися до вже сформованих умов. Вона вчиться упорядковувати світ навколо себе й змінювати себе для Всесвіту. Джерелом такого прагнення має стати висока духовність.

Поняття Школа Життя, що виноситься в якості назви школи гуманно-особистісної спрямованості, вбирає в себе саме цей зміст. Звідси і принцип, який є основою освітнього процесу в Школі Життя: розвивати і виховувати в дитині життя за допомогою самого життя.

Початковий сенс слова Виховання – за версією авторів гуманної педагогіки – укладений із складових «вісь» і «харчування»: харчування духовної осі, харчуванні душі. Ми з свого боку бачимо семантичний зміст слова Виховання, як висвітлення та примноження певного схованку в дитині, який вже є, він закладений природою, генами, родом – «витягнення» того, що «сховано». Ми, дорослі – батьки, родичі, вчителі, викладачі, наставники, із цього сховку виносимо на поверхню внутрішній світ дитини й наповнюємо його життєвою вартістю, допомагаємо обрати напрямок збагачення духовного світу дитини.

Як можна осмислити поняття Освіта? Виховання, як процес наповнення духовного світу дитини, вимагає певних духовних ферментів. Такими можуть стати: образи любові, краси, доброти, відданості, творчості, моральності; знання, осяяні серцем і духом; прагнення до блага за допомогою знань, прагнення до поглиблення в знаннях; знання у вигляді вищих законів природи, Всесвіту, речовин, Гармонії; вищі творіння різних мистецтв; образи людського

спілкування, добрих думок, відповідальності за свої бажання, народжені в процесі саморозвитку, самопізнання, самовдосконалення тощо. А носієм цих цінностей є знову-таки вчитель; спілкуючись з дітьми, він постійно випромінює вищі духовно-моральні та пізнавальні образи, дає уявлення про світ у цілому, про дитину як частину Всесвіту.

Поняття Учитель і учень містять найвищий духовний зміст – є головними узагальнюючими поняттями, всі інші групуються навколо них і служать їм. Суть сенсу понять Учитель і учень укладена в їх єдиному ядрі – УЧ, яке, зі свого боку, несе в собі два початки: У і Ч. Перший початок У, як і в слові Урок, означає: Ура, Світло, Логос, Слово (яке було на початку), Життя, Любов, Бог. Другий початок Ч слід розуміти, як Чоло, тобто Дух, який приходить Століттями.

Урок – це основа життя, своєрідна модель життя. Слово складається із У – Ура, Світло, а Рок – удар долі. Основна мета як стрижень усього освітнього процесу в системі завдань Школи Життя відповідає на питання: до освіти й виховання якої людини прагне школа? Виходячи з вищесказаного, особистісно-гуманна педагогіка прагне до виховання Благородної Людини, Благородної Особистості, Благородного Громадянина. Немає необхідності давати тлумачення суті Благородної Людини, бо вікові ідеали суспільства в свідомості людей мають багатогранну картину благородних громадян. Які б якості Благородної Людини не вкладав учитель у це поняття, він не помилиться. І батькам зрозумілий сенс Благородної Людини, бо в ньому батьківський ідеал простежується більш яскраво, ніж у таких поняттях, як «Хороша людина», «Вихована людина», «Освічена людина».

Гуманно-особистісний освітній процес приймає дитину такою, якою вона є, наповнюючи творчою любов'ю, бо кожен предмет пізнається в повній мірі тільки при любові, кожна трудність перемагається силою любові. Тим самим освітній процес створює кращі умови для виявлення майбутньої особистості, спрямовуючи на пошук своєї місії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуславский М. Манифест гуманной педагогики– путь в будущее/ Богуславский М. – Гуманная педагогика. – 2012. – № 1(13). – С.1-2.
2. Амонашвили Ш. Приветствие участникам Второго Международного конгресса «Миссия учителя в современном мире» / Амонашвили Ш.О. – Гуманная педагогика. – 2012. – № 1(13). – С.1
3. Святченко І. Самоосвіта як підвищення компетентності педагога // Інформаційний ресурс. Джерело доступу: <http://osvita.ua/school/manage/cadre>
4. Маніфест гуманної педагогіки // Інформаційний ресурс. Джерело доступу: <http://gumanpedagog.org.ua>
5. Амонашвілі Ш. Духовна основа освіти. Інформаційний ресурс. Джерело доступу: <http://gumanpedagog.org.ua>
6. Нова школа. Простір освітніх можливостей (електронний ресурс). – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>
7. Соловейчик С.Л. Педагогіка для всіх./ [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://1001.ru/books/pdv/issue18/>
8. Леонова О.В. Гуманна педагогіка у процесі особистісного розвитку дитини. Інформаційний ресурс. Джерело доступу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/32401/
9. Гуманна педагогіка — педагогіка майбутнього. Інформаційний ресурс. Джерело доступу: <https://mihrc.org.ua/gumanna-pedagogika-pedagogika-majbu/>
10. Романенко Р.І. Принципи гуманної педагогіки в новій українській школі. Інформаційний ресурс. Джерело доступу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/administration/58482/
11. Портяннікова В.В. Педагогічна Любов - центральна категорія гуманної педагогіки. Інформаційний ресурс. Джерело доступу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/49614/

Яненко С.М.
викладач філологічних дисциплін,
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка
м. Кременчук

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАД ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Проблема активізації пізнавальної діяльності отримала новий імпульс в умовах реалізації засад гуманної педагогіки, що передбачає вдосконалення методів і організаційних форм роботи з учнями Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А.С. Макаренка. Пізнавальні процеси, способи їх організації є фундаментом навчальної діяльності. У системі сучасної освіти вони є менш використовуваним резервом, а їх облік в освітньому процесі – можливою відповіддю на складнощі, пов'язані зі стрімким прогресом науки. Тому в умовах реалізації засад гуманної педагогіки велику увагу слід приділяти потенціалу особистості школяра як системі внутрішніх ресурсів, спрямованих на результативність.

Пильна увага вчених, методистів до проблеми пізнавальної активності характерна для всіх періодів створення школи. Виникнення її відносять до «сократівських дискусій» [1]. Дидактичні теорії І.Г. Песталоцці, А.Ф. Дістервега, А.Я. Коменського, Ж.-Ж. Руссо вже містили про активізацію пізнавальної діяльності в процесі навчання. Тож поняття пізнавальної активності багатоаспектне і багатогранне, чому свідчить аналіз робіт В.А. Аверіна, В.І. Дружиніна, Є.В. Коротаєвої, М.П. Осипової, І.Ф. Харламова.

Цілісне уявлення про пізнавальну діяльність учнів забезпечувалося її розглядом в чотирьох аспектах: пізнавальна діяльність як процес, пізнавальна діяльність як система, пізнавальна діяльність як цінність і пізнавальна діяльність як результат. Кожен з них акцентує увагу на мотивації, завданнях, контролі, оцінці навчальних досягнень.

Потенціал особистості тісно пов'язаний з такими поняттями, як самоствердження, самоактуалізація, самовираження, успіх. Створення ситуації успіху в навчальній діяльності є дуже актуальним явищем в умовах реалізації засад гуманної педагогіки. Ситуація успіху стає дієвим засобом активізації пізнавальної діяльності учнів, коли вона створюється на всіх етапах навчального процесу. Ще К.Д. Ушинський у своїй роботі «Праця в його психологічному та виховному значенні» зробив висновок: активізація пізнавальної діяльності починається тільки тоді, коли є натхнення й насолода від подоланих труднощів. А В.О. Сухомлинський, зазначаючи, що «успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил, яке народжує енергію для подолання труднощів, бажання вчитися», стверджував: методи, які використовують у навчальній діяльності, повинні викликати інтерес до пізнання навколишнього світу, а навчальний заклад має бути школою радості. Тож головний зміст діяльності вчителя: створити кожному учню ситуацію успіху.

В.О. Сластенін зазначав, що успіх – найважливіший стимул активності пізнавального потенціалу [3]. Невстигаюча дитина швидко втрачає інтерес до навчання. Тож успіх, на думку науковця, супроводжується прагненням до пізнання, усвідомленим і самостійним надбанням знань, умінь, навичок.

Педагогічна технологія Лінди Ллойд заснована на циклі сучасних психолого-педагогічних досліджень, в основі яких лежить принцип: цікаво – знаю – вмію – успіх. Лінда Ллойд зазначала, що «успіх породжує успіх» [4]. Особистість не зможе оцінювати свій рівень розвитку, не буде займати активну позицію в навчально-виховному процесі, якщо не відчуватиме насолоди від власного успіху. Тож важливим фактором успішності в педагогічній системі Лінди Ллойд є створення стійкої мотивації, практичне втілення та подолання бар'єру неуспішності.

Велику увагу створенню ситуації успіху приділяє О.С. Белкін, доктор педагогічних наук, у своєму дослідженні «Ситуація успіху. Як її створити?» [2]. Учений визначив основні типи ситуації успіху:

- неочікувана радість;
- загальна радість;
- радість пізнання.

О.С. Белкін справедливо зазначає: «Можна сміливо стверджувати, що того дня, коли дитина вперше скаже собі пушкінське «Ай та я, молодець!» - відбудеться найпотрібніший педагогічний акт, у якому творець – дитина, натхненник і організатор – Вчитель» [2]. Проживаючи ситуацію успіху, дитина набуває відчуття власної гідності, успіх приводить до усвідомлення власної компетенції. Тож у своїй педагогічній технології «Створення ситуації успіху» О.С. Белкін особливе значення приділяв вербальній інструментовці. Прийоми: холодний душ, емоційне заохочення, сходження до успіху, даю шанс, обмін ролями, сповідь, стеж за нами, невтручання, еврика, навмисна помилка, допомога друга – створюють ситуацію успіху, коли у дітей розвивається творчість, ініціативність, лідерство, бажання до перемоги.

Власні надбання учнів, творчі проекти... Маючи такий досвід навчальної діяльності, в учнів з'являється зацікавленість, мотивація щодо подальшої роботи, а подолання труднощів під час вивчення матеріалу створює ситуацію успіху й активізує пізнавальний потенціал. Наступний етап діяльності учня – це написання роботи в МАН.

Методи активізації пізнавальної діяльності на уроках мови та літератури дозволяють на уроках досягати високої результативності. Час не стоїть на місці.. На зміну традиційним методам навчання приходять інтерактивні, а з ними більше творчих можливостей на уроках. Такі методи, як «Мікрофон», «Два – чотири», «Знайди пару» уже використовуються на кожному уроці. Але є ще нові, зовсім не апробовані методи, які є цікаві. Наприклад, «Таблиця Донни Огл» або «Приєм ФШБОУН», «Шість капелюшків» Едварда де Боно. Апробуючи ці методи, ми доходимо висновку, наскільки дієвими активізується пізнавальна активність учнів.

З метою розповсюдження передового педагогічного досвіду створено сайт «Скарбничка вчителя-філолога» (адреса сайту: <https://filologkr.ucoz.ru/>).

Виходячи з вищесказаного, слід зауважити, що для створення ситуації успіху важлива не тільки професійна обізнаність учителя, але й емоційна культура, психологічна компетентність, вербальна інструментовка, що допомагає учню, стимулює, заохочує, підтримує й активізує його. Педагог повинен створити оптимістичну установку

дитини, забути на деякий час про її недоліки, побачити тільки перспективні лінії її розвитку. Тільки в такому разі дитина повірить в свої сили, а активізація пізнавальної діяльності стане результатом створення ситуації успіху в навчально-виховному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко Н.Є. Школа успіху/Н.Є. Адаменко//Початкова школа ХХІ сторіччя. – 2009. – №21. – С.16-18.
2. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как её создать? Книга для учителя/ А.С. Белкин//Москва: Просвещение. – 1991.
3. Дьяченко Л.В. Від навчального проекту – до проектування особистості/Л.В. Дьяченко//Педагогічна майстерня. – 2011. – №1. – С. 11- 12.
4. Рідкоус О.В. Сучасні педагогічні технології створення ситуації успіху/О.В. Рідкоус//Педагогічний альманах. – 2011. – №9. – С. 62-68
5. Шапарь В.Б. Сучасний курс практичної психології, або як досягти успіху/В.Б. Шапарь// Харків: «Клуб сімейного дозвілля». – 2011.

***Богомаз О.А.**
викладач природничих дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С.Макаренка
М.Кременчук*

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З БІОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА

Гуманізація освіти та орієнтація на потреби та інтереси учнів старшої школи є необхідною умовою організації навчального процесу в сучасних закладах середньої освіти України. Дійсно ефективну модель навчання можна побудувати тільки під час плідної співпраці, взаємоповаги, прийняття цілей, запитів та інтересів особистості та відносин, які будуються на довірі суб'єктів освітнього процесу.

Учитель має спрямувати зусилля не тільки на формування в учнів знань з предмету, але й на розвиток творчих здібностей. Вважаємо, що досягненню цієї мети сприяє впровадження в освітній процес ідей педагогіки співробітництва, які дають змогу виявити себе та розкритися в навчальній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що до теоретичних і практичних питань організації педагогіки співробітництва неодноразово зверталися науковці. Предметом дослідження цієї проблеми стали праці А. Алексюка, В. Бондаря, Я. Бурлаки, І. Зязюна, І. Підласого тощо. На технологічних аспектах педагогіки співробітництва зосереджували свою увагу І. Бех, С. Гончаренко, В. Онищук, О. Пехота, О. Падалка, О. Сухомлинська та інші. Слід зазначити, що засновником педагогіки співробітництва вважають доктора психологічних наук, академіка Ш. Амонашвілі, який підкреслював, що основна ідея навчання має бути спрямована проти авторитарності в освіті та вихованні. Такі педагоги-новатори як С. Лисенкова, В. Шаталов, С. Соловейчик підтримали його ідею.

Науковці вбачають сутність педагогіки співробітництва у створенні та організації педагогом міжособистісної взаємодії, яка має проходити у доброзичливій і приємній атмосфері. Так, І. Дичківська характеризує її як «новаторський напрям у педагогіці, що розглядає дитину як активного суб'єкта спільної з педагогом діяльності, заснованої на реальному співробітництві, демократичних і творчих засадах» [2, 343]. Н. Бурбан у своєму дослідженні доводить, що «педагогіці співробітництва притаманна педагогічна імпровізація, тобто активне намагання педагогів та учнів знаходити несподіване, оригінальне, доцільне, адекватне меті та завданням, результативне вирішення педагогічної задачі» [1,156].

Розглянемо шляхи впровадження ідей співробітництва під час вивчення біології у старших класах. Згідно психологічних досліджень – 80% сучасних школярів візуали і тільки 20% аудіали та кінестетики. Напевно, це закономірно, враховуючи пріоритетність кліпової культури в століття глобальної комп'ютеризації, тому школі важливо своєчасно коригувати викладання згідно запитам суспільства, адаптувати методичні прийоми і засоби до сучасного освітнього процесу. Ключовим чинником реалізації ідей педагогіки співробітництва, створення позитивних установ навчання, надання

можливості проявити учням творчі здібності, підвищення ефективності навчального процесу з біології у старших класах виступає використання візуалізації.

Особливості застосування візуалізації у навчальному процесі розглянуто в психолого-педагогічних дослідженнях О. Асмолова, С. Арюткіна, Г. Брянцевої, Ф. Бартлетта, А. Вербицького, В. Кобійчук, Є. Полякової та інших. Поняття «візуалізація» вчені тлумачать дещо по-різному. Так, в енциклопедичному словнику авторів Б. Душкова, О. Корольова, Б. Смірнова «візуалізація – це подання на присторі відображення (дисплеї, графопобудовувачі тощо) об'єктів у реальних або умовних зорових образах» [3, 38]. По-іншому розглядає дане поняття Е. О. Макарова, яка наголошує, що візуалізація – це спосіб фіксації і трансляції інформації, який не тільки доповнює, але й слугує альтернативою вербально-письмової комунікації [4, 46].

В контексті педагогіки співробітництва цікавою є думка науковця О. Поіс [5, 7], який вважає, що візуалізація – це процес подання даних у вигляді зображення з метою максимальної зручності їх розуміння; надання зримої форми будь-якому мислимому об'єкту, суб'єкту, процесу тощо; механічне викликання образу; створення чітких, стійких та яскравих образів будь-якої складності і специфіки (як реально існуючих, так і створених у свідомості автора) за допомогою технічних пристроїв або мислеобразів безпосередньо у власній уяві. Таким чином, візуалізація навчальної інформації дозволяє вирішити цілий ряд педагогічних завдань: забезпечення інтенсифікації навчання; активізація навчальної та пізнавальної діяльності; формування і розвиток критичного й візуального мислення; зорового сприйняття; образного представлення знань і навчальних дій; передачі знань та розпізнавання образів; підвищення візуальної грамотності та візуальної культури тощо.

Реалізуючи ідею створення сприятливих умов на уроці біології, мотивації навчання, доцільно використовувати такі засоби, як інфографіки, скрайб-презентації, хмари слів, інтелект-карти тощо. З метою надання можливості учням виявити свої творчі здібності, проявити себе, слід подавати не готовий візуальний засіб, а залучати до його створення учнів.

Універсальним засобом організації інформації, адаптованим для максимально продуктивного сприйняття мозком, є інтелек-карти, або ментальні карти. Технологія вчить мислити у новій площині, залучаючи до активної роботи обидві півкулі мозку. Думки та висновки викладаються у зручному форматі, з довільним додаванням малюнків та інших допоміжних елементів. Цей спосіб візуалізації відповідає ідеям педагогіки співробітництва, надає можливості учням виявити творчі здібності.

Скрайбінг – метод розповіді чи пояснення, що супроводжується паралельним створення схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного. Завдяки залученню цього прийому можна, розповідаючи про будь-що, підкріплювати сказане графічно у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі.

Хмара слів – це візуальне відтворення списку слів, категорій чи міток на єдиному спільному зображенні. За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми. Це сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації. Хмару слів можна легко згенерувати власноруч, використавши спеціальні програми.

Насамкінець, варто зазначити, що окреслені нами питання не охоплюють усіх аспектів багатогранних можливостей використання візуалізації як можливості реалізації ідей педагогіки співробітництва. Перспективним напрямком дослідження може стати розроблення технології проведення уроків біології з використанням засобів візуалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурбан Н. Місце педагогіки співробітництва в інноваційних освітніх процесах другої половини ХХ століття / Бурбан Н. // Молодь і ринок. – 2012. – №12.(95) – С. 156.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. Дичківська. – К.: Академвидав, 2014. – 352с.
3. Душков Б.А. Энциклопедический словарь: Психология труда, управления, инженерная психология и эргономика [Електронний ресурс] / Б.А. Душков, А.В. Королев, Б.А. Смирнов. – Режим доступу до сайту: <http://vocabulary.ru/dictionary/896/word/vizualizacija>.]

4. Минский М. Фреймы для представления знаний [Электронный ресурс] / М. Минский. – Режим доступа: <http://www.myai.narod.ru/Minsky/ch1.htm>.]

5. Рапуто А.Г. Визуализация как неотъемлемая составляющая процесса обучения преподавателей [Электронный ресурс] / А.Г. Рапуто. – Режим доступа: http://www.rae.ru/meo/pdf/2010/05/2010_05_77.pdf.

Матюха Ю.О.

викладач української філології

Кременчуцький педагогічний

коледж імені А.С. Макаренка

м. Кременчук

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Сучасні тенденції в освіті та інновації висувають проблему гуманістичного виховання молоді та формування активного й відповідального ставлення до життя, формування індивіда зокрема.

Відомий педагог А.С. Макаренко зазначав, що гуманістична спрямованість учня ґрунтується на реалізації творчого потенціалу особистості вчителя. Розвиток гуманістичної особистості учня повинен здійснюватися в активній взаємодії з середовищем. А.С. Макаренко вбачає у вихованцеві особистість, суб'єкта, поважає його. Вплив учителя опосередковується стосунками в колективі, де кожен учень, потрапляючи в ситуацію, обирає рішення з погляду особистої значущості й суспільної цінності. Педагог має володіти професійними здібностями, готовності діяти нестандартно, творчо, враховуючи ситуацію й можливості учня [1, с.5-7].

Аналізуючи праці Ш.Амонашвілі, можна зробити висновок, що гуманна педагогіка залучає дитину до процесу її становлення.

Якщо ж аналізувати погляди Г.Сковороди, то кожна особистість має свою індивідуальність. Відповідно до переконань В.О. Сухомлинського, який визнає неповторність кожної дитини, її індивідуальність, педагог має визнавати нахили до того чи іншого виду діяльності кожної особистості. Особливу увагу слід приділяти вихованню здібностей тих учнів, у яких немає яскраво виражених

здатків. Педагог вважав, що обдарованість може проявитися не одразу і не залишатиметься незмінною, тому особистість має пізнавати себе в різних видах діяльності.

Видатні українські педагоги вбачали в кожній особистості неповторну індивідуальність, яка має розвиватися відповідно до власних здібностей, і розуміли розвиток особистості як єдиний процес, основою якого є моральність і духовність [4, с. 77-82].

Організуючи навчально-виховний процес, педагогам слід враховувати можливості й природні задатки учнів. Впроваджувати активні форми навчальної діяльності, що мають відповідати сучасним тенденціям таким чином, щоб сформувати в учнів почуття доброти, чуйності, милосердя, взаємоповаги, співпереживання, толерантності тощо.

Розвиваючи гуманістичні риси і моральні якості учнів, допоможуть само реалізуватися дітям як особистостям, навчитися формувати свою життєву позицію, розуміти себе й оточуючих. Свою діяльність вчителям варто будувати, виходячи з гуманістичних засад і принципів, застосовувати оптимальні й ефективні форми роботи. У центр уваги ставити учня, який є суб'єктом виховання і його діяльність спрямовувати на задоволення його ж інтересів, запитів, потреб. Орієнтувати учнів на встановлення гуманних відносин з однолітками, вчителями, батьками, старшими. Формувати культуру спілкування, шанобливе ставлення до людей слід не лише на уроках української філології, висловлюючи та аналізуючи свою думку щодо прочитаного, прикладу з суспільно-політичного життя. Такі форми роботи не лише сприяють розвитку гуманності, але й розвивають критичне мислення, спонукають учнів до участі в обговоренні найбільш хвилюючих проблем, оскільки сьогоденна інформатизація життєвого простору поступово витісняє «живе спілкування» [2, с.28-34]. Спілкування на уроці – основа стимулювання навчальної праці, воно не може орієнтуватися на абстрактного учня і має враховувати не тільки актуальні потреби даного віку, але і якнайповніше відповідати розмаїттю індивідуальностей. Гуманні стосунки на будь-якому уроці мають утверджувати людську гідність кожного учня здібного і нездібного [3, с.137-139].

Гуманістично спрямовувати особистість учня варто в процесі систематичного й спрямованого стимулювання їхніх гуманістичних рис завдяки залученню в активну творчу діяльність на основі тісного співробітництва з вчителями. Реалізовувати гуманність слід на основі інтересів учнів, практичного навчання та утвердження гуманних ідеалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зязюн І. Гуманістична спрямованість – наголовніша характеристика майстерності А.С. Макаренка. Імідж сучасного педагога. 2008, №1-2, с.5-7.
2. Пархоменко О.М. До питання оновлення парадигми виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка. Педагогіка і психологія. Вісник АПН України. Київ: Педагогічна преса, 2007, с.28-34.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. Київ, 1999, 368с.
4. Ткаченко Л.І. Г.С. Сковорода і В.О. Сухомлинський про розвиток особистості: традиція гума стичної педагогічної думки. Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. Київ, 2012, №2, с. 77-82].

СЕКЦІЯ 5. ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

Павлова Т. В.

*вчитель початкових класів
Кременчуцький ліцей № 25
«Гуманітарний колегіум»
Кременчуцької міської ради
Полтавської області
м. Кременчук*

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ПОШУКИ СЕБЕ АБО ШЛЯХИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ РЕФОРМИ

Мій педагогічний стаж роботи – 25 років. Я маю вищу категорію, звання «вчитель – методист», я - заступник директора з НВР, тренер НУШ та найголовніше, як би хотіла відрекомендувати себе, я - вчитель для 30 учнів уже 2- А класу нової української школи.

Основною ідеєю, лейтмотивом моєї педагогічної діяльності завжди були слова: «Школа має не готувати дитину до життя, а виховувати в ній саме життя». Тому завжди в пошуку. Працювала над проблемами : «Застосування диференційованого навчання в початковій школі», «Використання інтерактивних методів навчання на уроках початкової ланки», упроваджувала елементи критичного мислення. Основою моєї педагогічної діяльності була, є і , навіть не сумніваюся, буде - гуманна педагогіка Ш.О. Амонашвілі.

Тема моїх роздумів « Як я стала вчителем Нової Української Школи», або можливо, краще було б сказати, « Чому так важко стати справжнім учителем нової української школи». Ніби нічого дивного й складного: учитель, який працює на засадах гуманної педагогіки, повинен з легкістю сприйняти ідеї НУШ, бо це єдині поняття, це неподільне ціле: абсолютна любов і повага до дітей, розуміння пріоритетності природовідповідності процесу навчання. Але це стало для мене одночасно зрозумілим та непростим завданням. Я впевнена, такий шлях проходить кожен, хто вирішив змінитися, єдине, що хтось на цьому шляху стає «окрилений», а хтось,

невпевнений у своїй правоті, лякається своїх емоцій, відчуттів та ховається за «мішурую» яскравих малюночків, дитячих робіт, вказівників «зон» у навчальному середовищі, що шпалерами вкривають стіни класів та є «наочними показниками» впровадження НУШ.

Чому вчитель, пріоритетом, якого є «навчити вчитися» сприймає реформу освіти, як щось неприйнятне й не життєве? Чому ми так хапаємося за оцінки (Шалва Олександрович багато разів писав і завжди говорить про те, яка шкода від бального оцінювання, що пріоритетним має бути спілкування учителя й учнів, вербальна підтримка), за необхідне традиційне (т.т. шаблонне) домашнє завдання, контрольні роботи? Нова Українська Школа дала вчителю АКАДЕМІЧНУ свободу, можливість керувати процесом. Та чому ж це так не просто? Можливо, тому, що нас вчать багатьом речам з математики, мови, фізики й хімії, астрономії, інформатики, але не вчать розуміти себе, бути впевненим у собі, розуміти, що помилятися - це нормально, знати Все на відмінно – нереально, а в сучасному швидкоплинному світі й не дуже потрібно. Ми завжди вимірювали IQ (напевне, тому, що його можна конвертувати в певні цифри), але не звертали увагу на свій емоційний інтелект (бо він конвертується не у цифровий показник, який можна побачити, виміряти, а у доброзичливі відносини, повагу до себе й до людей). І про це також мої роздуми.

Хочу нагадати, а можливо, і відкрити для вас ім'я відомої лікарки, психологині Елізабет Кюблер-Росс, яка у 1969 р після тривалих досліджень у клініках онкохворих, у своїй книзі «Про смерть і вмирання» (до речі, вона і зробила її відомою не тільки у фахових колах) описала п'ять стадій горя, які відповідають нормальним почуттям людини, коли вона має справу зі змінами як в особистому житті, так і на роботі. Спочатку дослідження стосувалися саме хвороби, але згодом було зроблено висновок, що всі зміни, що зазнають втрат, у будь-якій мірі проходять за цими стадіями. Тому п'ятисходинову модель дуже корисно використовувати, щоб зрозуміти реакцію людей, власну реакцію на зміни. Ось ці п'ять сходинок:

- заперечення,
- злість,

- торг,
- депресія;
- схвалення [2].

Коли Кюблер-Росс описувала ці стадії, вона дуже точно пояснила, що все це абсолютно нормальні реакції людини на трагічні новини. Вона назвала їх захисним механізмом. І саме їх ми переживаємо, коли намагаємося впоратися зі змінами. Ми не переживаємо ці стадії відповідно до черги, точно, лінійно, крок за кроком. Це було б занадто просто! Відбувається так, що ми занурюємося в різні стадії в різний час і навіть можемо повертатися назад до тих стадій, які вже переживали.

Тепер власне моя історія. Коли три роки тому я вперше почула про реформу освіти, прочитала «Концептуальні засади реформування середньої школи» то відбулося це, як в українській казці про Нехайла : «Поговорять і забудуть, змінять підручники та й годі. Як завжди» (стадія заперечення). А коли в 2017 ознайомила з проектом «Держстандарту», то тут я ввійшла у другу стадію «обурення» : «Освіта зазнає нищівних змін. Діти не будуть мати знань...». Стадія «обурення» тривала не так і довго, бо коли запропонували стати тренером – погодилася , адже конкретної, детальної інформації, точніше сказати алгоритмів запровадження реформи не було, а процес уже ставав невідворотним, слід уже було щось починати робити» (торг). І те, що я побачила, почула, а головне, відчула на собі, мені не просто сподобалося, я відчула «окрилення», «піднесення»- це була ГУМАННА ПЕДАГОГІКА в дії: були змінені освітні пріоритети, вектори руху (рухатися до дитини, пріоритетними стали особиста відповідальність, почуття. Життя входило в освітній процес).

Тоді мені здавалося, що для мене вже все буде легко та просто, але я повернулась знову до стадії роздратування та глибокої депресії, коли набрала перший клас, почала проводити уроки. Усе виявилось не так і легко, бо 25 років педагогічного стажу далися взнаки, не відпускало відчуття, що я вже бачила це і воно виглядало по - іншому: до кінця вересня діти вже тихенько сиділи за партами, виконували вказівки вчительки (це робилося лагідно з повагою, але вони вже «сиділи», піднімали ручку). Я зрозуміла, що, сидячи на килимочку у «Ранковому колі» або в групах по чотири (обличчям один до

одного), втримати та лагідно «насадити» «вчительську диктатуру» нереально.

Для мене у внутрішній боротьбі проходило моє професійне зростання, розуміння власної відповідальності, бо, як пояснили мої учні, «відповідальність» - це коли, починаючи справу, ти вже маєш розуміти, чим вона закінчиться (принаймні хоча б уявляти це). Відкриття цієї «істини» подарувало відчуття впевненості у собі, впевненості у тому, що робиш щодня, дозволило подивитися на процес навчання з іншого боку, з розумінням того, що «школа не готує дитину до життя, а проживає його разом із своїми учнями».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш.А. Основы гуманной педагогики. Книга 4. Об оценках. Москва: Амрита – Русь, 2015, 368 с.
2. Элизабет Кюблер-Росс . Про смерть и умирание . Киев : София. 2001, 276 с.

*Гривачевська А. А.
практичний психолог та заступник
директора із виховної роботи
СЗОШ I-III ступенів №4 з поглибленим
вивченням англійської мови
Горішньоплавнівської міської ради
Полтавської області
м. Горішні Плавні*

ПОЗИТИВНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ГУМАННОГО ПЕДАГОГА

Коли ми виокремлюємо таку собі гуманну педагогіку, попередньо домовившись чим саме вона відрізняється від «звичайної» педагогіки, то маємо собі уявляти і такого собі «гуманного педагога». Хто він? Які особливі якості чи риси характеру формують таку особистість.

Мабуть, він любить дітей. Вірить у них, підтримує, розуміє. Тоді в цілому він любить і людей – батьків своїх вихованців, колег, знайомих. Завжди усміхнений, привітний, оптимістичний, позитивно налаштований. Але чи може людина постійно бути позитивною та оптимістичною. Невже у житті мало складних ситуацій, подекуди трагічних і досить мінорних? Відповідь – багато. Але дуже важливе значення має наше відношення до подій, що відбуваються. Це ставлення ми висловлюємо не тільки словами, які промовляємо, але й думками – мисленням. А саме – позитивним мисленням.

Часто говорять у широких суспільних колах, що слово – матеріальне. Шалва Амонашвілі зазначає: «Думка – не просто продукт розуму, а ще й дуже сильна енергія, яка здатна втілюватись у життя». Що говориш – те й стається. Навіть у народі є купа приказок на цю тему. Згадаймо, хоча б, «У лихий час було сказано». Але не лише слово має енергію втілення у дійсності, а й глибше – наша думка. Вікіпедія дає кілька визначень поняття «думка», зокрема, думка – це припущення, передбачення, намір, задум, наслідок міркування [2]. Але з точки зору енергії, думка являє собою струмінь, промінь, пучок, який має певний напрям. Езотерики визначають цей напрям – всі думки рухаються у космос, до вселенського розуму, до живого океану думок людства. Там вони взаємодіють між собою, набувають сили для втілення. Людина – це єдність речовини, енергії та інформації (духовного). Східна мудрість стверджує: «Думка не є явище моменту, її тяглість з минулого в майбутнє має свої наслідки». Думка – це найвищий прояв любові, саме любов породжує думки, а не навпаки [4].

Думки – це такі ж наші творіння, як слова і вчинки, і ми маємо нести за них таку ж відповідальність. Тому думайте правильно!

Нам часто проводять мотивацій тренінги, намагаючись вселити в нас позитивний заряд. Ми прокинулись зранку – чудово! У нас є дві руки і дві ноги – ми вже щасливчики! Всі близькі здорові і поруч з нами – так ми обранці долі! Нас чекають 30 улюблених учнів у школі – поспішайте до них. З чим ви приходите щоранку у клас? Яку ДУМКУ ви приносите дітям? Те що у нас в країні все погано і жити тут неможливо їм і без вас розкажуть з телеекранів, з новин, вдома за столом... А ви маєте протистояти цим приступам суспільної депресії своїм запалом в очах, своєю вірою в краще. Станьте тим

промінчиком світла, який пробивається через пільму. Позитивне мислення – це важіль, рушійна сила не лише освітньої діяльності, а й життя в цілому.

Широко тематика необхідності позитивного мислення розглядається у книзі Конкордії Антарової «Два життя» [2]. Це та рідкісна художня література, що може назавжди змінити наше ставлення до життя. Головний герой Льовушка – молодий розумний хлопець, який отримує освіту в університеті, вже відомий в літературних колах і має успіх, але попри свої знання він вчиться іншого – контролювати свої думки. Тільки через позитивне мислення ми можемо увійти до іншого духовного світу – самопізнання та самозростання. Автор, описуючи сходинки духовного зростання Льовушки, і читача змушує працювати над собою. Адже у світі високої матерії – добра, гуманності і справжньої любові, кожна «погана» думка руйнує всю складну структуру. Кожна наша заздрість відтягує нас назад, до тваринного, а не людського рівня, кожна наша грубість, ревність, повертає нас в ряди темних сил. Якщо ми не лукавимо, коли називаємо себе гуманними педагогами, ми маємо відповідати за ті думки, які сіємо у дитячих голівках. Адже всі ми хочемо, щоб діти зростали радісними, щасливими, добрими, ввічливими та толерантними, мрійливими і креативними. А виховати радісну особистість можна лише радістю, щасливу дитину формують щасливі батьки та педагоги. Особистість виховується особистістю, якості – лише якостями. Коли квітка не цвіте ми виправляємо середовище, а не квітку. І ми по колу повертаємося до питання: який він – гуманний педагог?.. Наполегливо вивчаємо у школі образне мислення, критичне, логічне, стратегії мислення. Та чи встигаємо ми за навчальним змістом сформувати у дітей добромислення? Адже воно є основою світосприйняття. Урок – це простір чистих думок, адже на уроці живуть високі почуття вчителя. Розуміння етики і моралі – це розуміння вищих думок, до яких прагне будь-яка людина. Урок гуманної педагогіки відрізняється не змістом чи методами, а високими почуттями вчителя, які не є штучними. «У школі є програма, є урок, є учні, є педагог з його знаннями, є шкільний режим, але є така річ, як серце педагога». (В.О. Сухомлинський) Гуманна педагогіка – це зміна свідомості вчителя. Головна проблема навчання – закритість духовних світів учня і вчителя один для

одного. Актуальні проблеми не збігаються. Духовну спільність можна побудувати лише на вмінні любити. Від розвитку почуття любові народжуються чисті думки. Справжня любов поєднує в собі відповідальність і бажання добра для дитини [4].

Як ми мислимо – так і живемо. А звичка позитивно мислити і творити – запорука успішної людини. Відомий американський лайф-коуч Томас Леонард виводить формулу успіху:

Знання, уміння, навички = 10%

Оточення = 50%

Спосіб мислення та переконання = 40% [1].

Хтось скаже, якщо думка має таку силу, чому я ще й досі не на Мальдівах, адже я про це думала на минулому тижні? Виявляється, щоб втілитись, думка має бути сильною, перетворитись на бажання, конкретний намір, підкріплюватись енергетично. З іншого боку, наші страхи – дуже енергетично сильні бажання. Батьки бояться за своїх дітей, і мимоволі притягують ці страхи. Енергія може бути руйнівною чи такою, що творить, і кожен з нас персонально відповідає за свої думки – усі ДУМКИ.

Тематиці позитивного мислення були присвячені XIII Всеукраїнські читання з Гуманної педагогіки «Чисті думки творять дива» (Київ, 2018). Під час проведення піднімалося питання – що формує школа? Фізично розвинену особистість, всебічно розвинену особистість? Висновок: планетарну особистість – де найбільшу увагу приділяємо саме духовній складовій. Згадаємо незгасні слова В.О. Сухомлинського: «Виховуй у собі Людину — ось що найголовніше, інженером можна стати за п'ять років, учитись на людину треба все життя» [5].

Завершую рядками великої поетеси Ліни Костенко:

А буває, ідеш по світу,
і проходить повз тебе людина
так, неначе проносить квіти
і тобі віддає половину.
Ще і стебла від рук гарячі.
Озирнешся на неї здаля
і збагнеш – на промінь багатша
стала раптом твоя земля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://5sfer.com/20794-formula-uspekha-tomasa-leonarda.html>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Антарова К. Две жизни / М.: Эксмо, 2018. Ел.
4. Особисті записи з XIII Всеукраїнських читань з Гуманної педагогіки / Київ, 2018. (академік Амонашвілі Ш.О., Амонашвілі П.Ш., проф. Бех В.П., канд. іст. наук Матяшук В.П., канд. пед. наук Бак В.Ф.)
5. Сухомлинский В.О. Разговор с молодым директором школы / М.: Просвещение, 1973. 208 с.

Олійник І. О.

*старший викладач кафедри
педагогіки та психології
початкової освіти
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

Тесля К. С.

*здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

СУЧАСНИЙ ВЧИТЕЛЬ У ВИМІРАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

За новими Державними стандартами освіти ключовою фігурою Нової школи є вчитель.

На думку багатьох людей, для реалізації нового стандарту освіти державі потрібен Новий учитель – вмотивований, творчий, конкурентоспроможний, морально і духовно розвинений, особистість, яка знає та любить свою роботу і своїх вихованців.

Учитель – це людина, яка здійснює реформу. Без учителя зміни в освіті будуть неможливими.

«Сучасній освіті потрібні агенти змін — учителі, які готові змінюватися, готові застосовувати нові методи навчання. Освітняни мають добре знати свій предмет, володіти арсеналом педагогічних секретів та методичних прийомів, знайти підхід до кожної дитини». (Л. Гриневич)

Типовою освітньою програмою для підвищення кваліфікації педагогічних працівників, затвердженою наказом МОН України від 15.01.2018 № 36 означено профіль учителя початкової школи. Профіль, або опис компетентностей, відповідає Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням КМУ від 14.12.2016 № 988.

У Програмі виокремлено основні індивідуально-особистісні та професійно-діяльнісні якості вчителя, яких він має набути для успішного виконання стратегічної мети й завдань реформування початкової освіти.

Базові компетентності вчителя початкових класів:

1) професійно-педагогічна компетентність – обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню дітей молодшого шкільного віку; – здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів початкової школи.

2) соціально-громадянська компетентність: розуміння сутності громадянського суспільства; володіння знаннями про права і свободи людини; усвідомлення глобальних (зокрема й екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні; усвідомлення громадянського обов'язку та почуття власної гідності; вміння визначати проблемні питання у соціокультурній, професійній сферах життєдіяльності людини та віднаходити шляхи їх розв'язання; навички ефективної та конструктивної участі в цивілізаційному суспільному розвитку; здатність до ефективної командної роботи; вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягаючи компромісів.

3) загальнокультурна компетентність: здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва; усвідомлення власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

4) мовно-комунікативна компетентність: володіння системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальної діяльності; вміння вислуховувати, обстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркувань та аргументації; розвиненість культури професійного спілкування; здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії (відповідних знань, вербальних і невербальних умінь і навичок залежно від комунікативно-діяльнісних ситуацій).

5) психологічно-фасилітативна компетентність: усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини; здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації.

6) підприємницька компетентність: вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя задля підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави.

7) інформаційно-цифрова компетентність: здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Отже, сучасний вчитель повинен досконало володіти такими компетентностями: професійно-педагогічна, соціально-громадянська, загальнокультурна, мовно-комунікативна, психологічно-фасилітативна, підприємницька, інформаційно-цифрова [2].

Спеціальні вимоги до вчителя початкової школи закладено в зміст освітньо-професійної програми напряму підготовки «Початкова освіта» як складової галузевого стандарту вищої освіти. Цей процес включає оволодіння: змістовим і процесуальним компонентами педагогічної діяльності, знаннями логіки навчальних дисциплін; вміннями оперувати категоріями діалектики та основними поняттями, які утворюють концептуальний каркас

педагогічної науки, перетворювати педагогічні теорії в метод пізнавальної діяльності; навичками самоосвіти та підвищення рівня кваліфікації, ділового, міжособистісного та педагогічного спілкування; рефлексивними вміннями [3, С. 3-7].

Ш. Амонашвілі розглядає педагогічну діяльність як творчий процес.

На основі Маніфесту ГП був створений Кодекс честі та служіння вчителя, який є дороговказом для сучасної педагогічної громади.

Кодекс вказує, що Учитель:

Розуміє: він є носієм Світла, є утворюючою силою нової свідомості і нового життя суспільства; вважає свою професію служінням вищим ідеалам людства; сповнений відповідальності перед Творцем, перед майбутнім, перед долею кожного свого учня;

Слідує завіту класика: «Будь-яка школа, перш за все, повинна показати людині те, що в ній є найдорожчого, змусивши її визнати себе часткою безсмертного і живим органом світового духовного розвитку людства» (К. Д. Ушинський);

Визнає, що духовний гуманізм, що синтезує в собі духовне і матеріальне, є основою оновлення світу освіти, і відповідно до нього вибудовує своє педагогічне мислення і творчу освітню практику;

Вірить в безмежні можливості кожного учня; вірить, що кожна дитина несе в собі свій шлях, свою місію; ця віра є джерелом для його оптимістичної і творчої професійної діяльності;

Любить дітей щиро, віддано, без умовностей; мудра любов до кожного учня супроводжує всі його педагогічні дії;

Прагне до мети виховання в кожному учневі особистості Благородної і великодушної, людини культури, героя духу, громадянина Землі, патріота своєї Батьківщини;

Допомагає учням плекати в собі сенс життя, заглибитися в самопізнання, спрямуватися до самовдосконалення;

Виявляє особливу турботу про розвиток і збагачення духовно-морального світу своїх учнів, вчить жити, дорослішати і розвиватися в своєму духовному світі, мріяти, створювати красу, чинить благо; допомагає стверджувати уявне в зовнішньому світі;

Будує свою діяльність і відносини з учнями і кожним окремим вихованцем в згоді з їх природною спрямованістю до розвитку,

дорослішання, пізнання і свободи, допомагає кожному досягти успіху і розкрити в собі здібності і таланти

Усвідомлює виняткове значення своєї суб'єктивної волі у творенні освітнього процесу, тому постійно зайнятий вдосконаленням свого характеру, поглядів, педагогічного мистецтва, духовно-морального світу; шукає і творить в собі педагога Світла для дітей Світла;

У своєму пошуку гуманного підходу до учнів керується принципами: виховання в учнів життя за допомогою самого життя; облагороджування середовища навколо кожного учня; пізнання у співпраці та співтворчості; творить терпіння.

Старанно слідує закону творити, поглиблювати і зміцнювати духовну спільність, єднання і взаєморозуміння зі своїми учнями і з кожним з них;

Допомагає учням зрозуміти, що думка є початковою енергією; вирощує в них почуття відповідальності за свої думки; створює умови, щоб вони полюбили своє мислення; виховує в них Добромислення і ясномислення, добромовлення і ясномовлення;

Веде своїх учнів і кожного окремо від успіху до успіху, від труднощів до труднощів; вселяє в них віру в свої здібності, дає пережити радість пізнання; робить їх шукачами і відкривачами знань;

Досягає успішного освоєння учнями державних освітніх стандартів і знаходить можливість розширити їх зміст теоріями, проблемами, гіпотезами, пошуками і відкриттями, що народжуються на горизонті наук;

Залучає батьків до участі в організації шкільного життя їх дітей; робить свій педагогічний процес відкритим для них; спілкується з ними дружелюбно, з розумінням, допомагає їм розібратися в складних питаннях сімейного виховання;

Черпає натхнення для творчості і піднесеного професійного життя в працях класиків світової педагогіки, в любові до учнів і постійній турботі про них, в пошуках розгадки складних виховних та освітніх завдань, в думці про те, що він «співробітник у Бога»;

Творить і удосконалює в собі образ духовно-моральної особистості: є прикладом культури і моральності, ввічливості і співчуття; справедливий; живе по совісті; усміхнений, любить

добрий гумор; простий у спілкуванні; володіє добромовленням; спрямований до блага;

Далекий від авторитаризму, від силових підходів до учнів. Не рветься до гніву, не втрачає самовладання, не підвищує голос, не скаржиться батькам про проступки дитини, не налаштовує їх проти неї, не обзиває і не принижує учня, не вдається до покарань;

Несе учням уроки як дари свого духу, завжди готовий допомогти їм в складнощах, радіє їх успіхами, захищає і оберігає їх від усього лихого, відданий їм, вчиться у них тому, який їм потрібен учитель [1].

Отже, сучасний вчитель початкових школи повинен бути компетентним фахівцем, тобто володіти фаховою, педагогічною, соціально-економічною, комунікативною компетентностями, має високий рівень професійної та загальної культури та успішно розв'язує завдання навчання й виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Манифест гуманної педагогіки / [Всеукраїнська культурно – освітня асоціація Гуманної педагогіки; Артемівський Центр Гуманної педагогіки]. – Донецьк: Ноулінж, 2011. – 43 с.
2. Нова українська школа. Порадник для вчителя. Джерело: <https://www.pedrada.com.ua/article/1973-yakim-ma-buti-vchitel-novo-ukrainsko-shkoli?error=1>
3. Савченко О.Я. Інваріантна компонента у підготовці вчителя початкових класів: матеріали Міжнародної науково-методичної конференції (Київ, 1-2 квітня 2004 р.) / О.Я. Савченко; укл. Л.Л. Макаренко, М.С. Севастюк, О.П. Симоненко. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – С. 3-7.

Московець Л. П.

*асистент кафедри педагогіки та
психології початкової освіти*

*Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С.Макаренка*

м. Кременчук

Лазоренко А. О.

*здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня
«молодший спеціаліст» відділення початкової освіти*

Кременчуцький педагогічний коледж

імені А.С.Макаренка

м. Кременчук

ФЕНОМЕН ПЕДАГОГІЧНОГО ЩАСТЯ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства та реформування освітньої системи все частіше піднімається питання про необхідність створення таких умов, в яких кожний учасник освітнього процесу почувався комфортно і отримував задоволення від співпраці з іншими. Все частіше у засобах масової інформації з'являються інформація про створення «Школи мрій», «Школи щасливих дітей», «Міста щасливого дитинства». Але мова йде не лише про школярів, але і про педагогічних працівників.

У психолого-педагогічній літературі увага приділяється дослідженню якостей, функцій учителя, мотивів його діяльності, стилю педагогічного спілкування, а питання формування особистості щасливого учителя висвітлено недостатньо.

В англійській мові слово happiness походить від happ, що означає «удача», «шанс», «щасливий випадок» [2, с. 23]. У тлумачному словнику сучасної української мови щастя розглядається як стан цілковитого задоволення життям, відчуття глибокого вдоволення та безмежної радості, яких зазнає хто-небудь [3, с. 1412].

Учитель, який поспішає в заклад освіти з радістю, а не примушує себе переступати поріг школи, є щасливим учителем. На його вустах завжди є радісна, а не зловтішна посмішка. Його слова, дії, вчинки надихають і окриляють його учнів. Щасливий педагог

усвідомлює сенс своєї професійної діяльності і отримує від неї задоволення.

Переживання щастя у процесі педагогічної діяльності залежить від мотивації, яка спонукає учителя кожного дня поспішати до освітнього закладу і реалізовувати покладені на нього функції.

Учитель може керуватися як внутрішніми, так і зовнішніми мотивами. Внутрішні мотиви пов'язані з орієнтацією вчителя на процес і результат своєї діяльності. Серед зовнішніх мотивів у психолого-педагогічній літературі виділяють:

- мотив престижності роботи в певному закладі освіти;
- мотив адекватної оплати праці;
- мотив обов'язку;
- мотив досягнення;
- мотив самоствердження;
- мотив особистісного і професійного росту;
- мотив самоактуалізації;
- мотив домінування або влади [4, с. 265].

Учитель, який у професійній діяльності спонукається мотивом домінування прагне таким чином самоствердитися, а не отримати задоволення. Г. Мюррей виділив ознаки потреби у владі:

- бажання контролювати своє соціальне оточення;
- бажання впливати на поведінку інших людей і направляти її за допомогою порад, переконань, наказів;
- бажання спонукати інших діяти відповідно до своїх потреб і почуттів;
- бажання переконувати інших у своїй правоті;
- бажання схилити до співробітництва [4, с. 266].

Принижуючи школярів, примушуючи чітко виконувати вказівки без врахування їх потреб педагог не може бути щасливим. І учні, і вчитель мають переживати позитивні емоції від взаємодії під час навчання, а також реагувати на емоції один одного.

Питання важливості переживання позитивних емоцій учителем цікавило педагогів-гуманістів. Серед них варто згадати В. Сухомлинського, О. Захаренка, Ш. Амонашвілі.

Учительська професія, зауважує В. Сухомлинський, є людинознавством, постійним проникненням у складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється [7, с. 7].

За О. Захаренком, щасливий учитель – це людина, яка обрала свою професію за покликанням, любить дітей, прагне до спілкування з ними. Це працелюбна, здорова, життєрадісна, творча, толерантна особистість [5, с. 306].

Про покликання до педагогічної діяльності говорив і В. Сухомлинський. «Прекрасна риса – повсякчас відкривати в людині нове, дивуватися новому, бачити людину в процесі її становлення – один із коренів, які живлять покликання до педагогічної праці» [7, с. 7]. «Наріжний камінь педагогічного покликання – це глибока віра в можливість успішного виховання кожної дитини. Кожний, хто вирішує присвятити своє життя вихованню людини, має бути терплячим до дитячих слабкостей» [7, с. 8]. Також педагог-гуманіст пов'язує педагогічне покликання із гармонією серця та розуму. Лише сердечний учитель здатний зрозуміти своїх учнів. В його серці завжди є місце для кожного вихованця. Саме з таким девізом жив і працював видатний педагог. Він жив для дітей, він віддавав серце дітям.

Для того, щоб педагогічна діяльність була покликанням, з точки зору О. Захаренка, важливо розуміти її необхідність і важливість, що успішно поєднується з особливим задоволенням, натхненням, піднесенням, коли вихователь знаходить в ній втіху і радість. Мова йде про те, щоб педагогічна діяльність була улюбленою справою вчителя, щастям. За таких обставин його вихованці зростатимуть щасливими людьми [4, с. 305].

Тал Бен Шахер зазначає, що психологиня Е. Вжесневські та її колеги досліджуючи ставлення людини до професійної діяльності виявили, що працівники можуть сприймати роботу трьома способами: як роботу, як кар'єру, як покликання [2, с. 121]. Зрозуміло, що учитель, який ставиться до педагогічної діяльності лише як можливості заробити на проживання нічого від роботи не очікує і не отримує задоволення. У випадку орієнтації на кар'єру учитель зосереджений на просуванні по службі: заступник директора, директор, очільник відділу освіти тощо. Той педагог, який сприймає організацію освітнього процесу як покликання переживає внутрішнє задоволення і від процесу, і від результату педагогічної діяльності. Якщо учитель розглядає педагогічну діяльність як

роботу, чи кар'єру, то він керується зовнішніми мотивами. Покликання є внутрішнім спонукальним фактором.

Щасливий учитель любить свою професію, любить своїх учнів. В. Сухомлинський дає характеристику справжньої педагогічної любові. Любов учителя повинна бути мудрою людською любов'ю, одухотвореною, це «любов, у якій поєднується сердечна ласка з мудрою вимогливістю батька, матері» [6, с. 15]. Ш. Амонашвілі закликає педагогічну спільноту любити дітей. «Педагогічна любов до дітей є всемогутньою енергією творіння освітнього простору, який без цієї любові не стане освітнім. В школі повинен бути хоча б один учитель, який любить дітей і якого люблять діти...» [1, с. 121].

Педагог, який любить дітей, намагається створити такі умови під час організації освітнього процесу, які б допомогли розкритися кожному вихованцеві. Школярі чутливо реагують на все, що відбувається навколо них. Якщо учитель дарує учням любов, то натомість також отримує любов своїх вихованців, яка надихатиме його творчість. Якщо учні на уроці переживають радість від пізнання нового, задоволення від нових відкриттів, тоді вони щасливі. Щасливі учні – щасливий учитель. Такий педагог буде намагатися віддаватися своїй роботі, з натхненням готуватиметься до кожного уроку, оптимістично буде дивитися у майбутнє, уникатиме авторитаризму у педагогічній діяльності, прагнутиме запалити іскорку любові, добра, чуйності у серцях вихованців. Щасливий учитель будує свою педагогічну діяльність на засадах гуманістичної централії. Термін «центрація» був введений А. Орловим і розглядається як «особливим чином побудована проста взаємодія учителя і учнів, яка ґрунтується на емпатії, безоціночному прийнятті іншої людини та конгруентності переживань і поведінки. Це одночасно і результат особистісного росту вчителя та учнів, розвиток їх спілкування, творчості, особистісного росту в цілому» [4, с. 268].

Отже, важливим моментом у професійній діяльності учителя є його здатність бути щасливим та створювати умови для щасливого дитинства школярів, а для цього потрібно любити дітей, сприймати педагогічну діяльність як покликання, розуміти сенс своєї роботи та отримувати насолоду від процесу та результатів діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш. А. Как любить детей (опыт самоанализа). Донецк : Изд-во «Ноулидж», 2010. 128 с.
2. Бен-Шахар Тал. Бути щасливіше. Сьогодні. Зараз. Завжди. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 192 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
4. Зимняя И. А. Педагогическая психология : Учебник для вузов. Москва : Логос, 2001. 384 с.
5. Мотрич В. О. Захаренко про важливий аспект формування професійної майстерності майбутніх учителів // Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2012. № 6 (Ч. 1). С. 304–308. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppsv_2012_6%281%29_47 / (дата звернення: 04.09.2019).
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т. Т. 3: Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Київ : Рад. шк., 1977. 670 с.
7. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ : Рад. шк., 1988. 310 с.

Діброва О. В.
кандидат філологічних наук
завідувач кафедри
педагогіки та психології
початкової освіти
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук
Гольченко К. В
здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня
«молодший спеціаліст» відділення початкової освіти
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИЙОМІВ ГУМАННОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ПРАКТИЦІ

У наш час, коли все більше у практику повсякдення впроваджуються засади демократизації суспільства, втілення ідей гуманізму на рівні педагогічної системи є необхідною справою. Саме завдяки гуманному підходу в освітньому процесі створюються умови для облагородження душі і серця кожної дитини, а відтак і формування духовно розвиненої особистості, що є дуже важливим для майбутнього нашої держави.

Актуальність обумовлена об'єктивною необхідністю гуманізації освіти, а також недостатньою розробленістю теоретичних основ означеної проблеми, також набуває проблема створення умов для формування особистості, яка має високий рівень самосвідомості, творчої активності, відповідальності, керується у своїй суспільно корисній діяльності та поведінці гуманістичними цінностями.

У зв'язку з цим, соціальні та педагогічні проблеми гуманізації освітнього процесу загальноосвітньої школи стають пріоритетними в українському суспільстві.

Запроваджувати гуманний підхід у навчанні і вихованні дітей потрібно починаючи з дошкільного віку на рівні дошкільних

навчальних закладів, а в початковій школі здійснювати наступність і продовжувати гуманізацію освітнього процесу

За основу своєї діяльності педагоги початкових класів можуть взяти ідеї гуманізації педагогічного процесу, обговорення яких нині знаходять широке відображення в педагогіці. Ці ідеї пронизують праці педагогів минулого – Я.А. Коменського, Ж.Ж. Руссо. К.Д. Ушинського, Л.М. Толстого, у працях Я. Корчака, В.О. Сухомлинського, А.С. Макаренка домінують ідеї поваги до дитини, глибокого розуміння її потреб і вікових особливостей., неповторності особистості кожної дитини.

У педагогічній літературі зазначається, що гуманізація педагогічного процесу (від лат. людяний, людський) – це його олюднення, забезпечення з боку тих, хто виховує, любові і уваги до дітей, поваги до їхньої гідності. При цьому слід враховувати стан здоров'я вік, потреби, інтереси, рівень розвитку, стать, індивідуальність, створювати умови для різнобічного і повноцінного розвитку [1].

Однією з провідних умов реалізації гуманної педагогіки вважається використання прийомів колективно-групового та кооперативного навчання.

Атмосферу довіри, готовності до співробітництва в класі дозволяють створити прийоми, розроблені Ш. Амонашвілі. Наприклад: придумування завдань для вчителя, листування з учителем, листи до батьків, рукописання, усний рахунок із заплученими очима, знаходження помилок на дошці, прохання дітей про допомогу: підібрати цікаві завдання, допомогти розв'язати задачу тощо. Іноді можна залучати учнів до проведення уроків. Спочатку учні сумісно з учителем планують урок. Потім учень проводить урок самостійно. Така форма роботи формує відповідальність, виховує доброзичливе, толерантне ставлення до однолітків.

Існують також інші прийоми, спрямовані на формування та розвиток у стосунках між вчителем та учнями гуманістичних засад: любові до людини, глибокої поваги до людської гідності, позитивного сприйняття індивідуальних особливостей іншої людини, визнання її прав і свобод, бажання співчувати та допомагати іншим.

Прийом нашіптування. Якщо один учень сказав вголос відповідь, то завдання вже перестало існувати для інших. Тому кожному треба дати можливість розв'язати його. Нашіптування «тримає» завдання для всіх. Воно дає змогу бути вчителем не для всіх, а для кожного.

Підмічати зміни настрою дитини, бути не байдужим до її думок, почуттів, бажань. Формувати найкращі психологічні сторони дитини: - У тебе бабуся захворіла? Давайте діти намалюємо малюнки для бабусі і передамо їй.

Формування довіри дитини до вчителя. Завжди слід бути уважним до дитини. Не скупитися на компліменти дитині: – Як тебе красиво підстригли сьогодні!

Оціночні судження. Емоції вчителя. Радіти тому, що виконала дитина, не бути байдужим: дивуватися, сміятися, роздивлятися, захоплюватися, а можливо обурюватися, хмуриться, сумувати... (дитина це ж все буде бачити, чути...) - Якщо ти виконаєш завдання я буду так радіти. А якщо ні - я буду дуже засмучуватися.

Присідати до дитини. Вчителю необхідно, щоб дитина була на рівні з ним, а не нище.

Години прийому з особистих питань. Дати можливість дитині поділитися своїми думками, переживаннями, почуттями...

Фізкультхвилинки. Коли ви відчуваєте, що діти втомилися, попросіть їх опустити голови на парти. Можна щось розповідати, або давати цікаві завдання. Хто знає, хай підніме руку. А ви легенько торкніться її (це свого роду оцінка вчителя).

Упровадження названих вище прийомів та методів роботи дозволяє створити ситуацію успіху у навчанні для кожної дитини; виховувати почуття відповідальності за свої думки, уміння керувати своїм внутрішнім станом; стимулювати почуття віри у власні сили, радості від здолання труднощів. Ці якості зумовлюють три складові розвитку особистості, визначених Амонашвілі: жадобу розвитку, жадобу дорослішання, жадобу свободи.

При проходженні практики «Спостереження за навчальною роботою вчителя в перші дні дитини в школі», ми спостерігали за тим, які методи і прийоми використовував вчитель, щоб діти себе почували комфортно. Було помічено те, що він активно підтримував учнів при виконанні завдань, хвалив їх, мотивував. Він просив дітей

про допомогу, на що вони йому не відмовляли і таким чином, вони виконували завдання. Працювали першокласники в групах та парах, говорили один одному ввічливі слова при спілкуванні між собою. Педагог був небайдужий до настрою учнів. В класі був присутній куточок настрою, де були малюнки із сонечком. Воно було: веселе, серйозне, сумне. Діти прикріплювали своє ім'я до відповідного настрою. Звичайно, окрім цього – вчитель дізнався про настрій на ранковій зустрічі, де діти з великою активністю ділилися новинами.

Таким чином, практичне впровадження інтерактивних методів та спеціальних прийомів, дозволяють реалізувати ідеї гуманної педагогіки у практиці навчання початкової школи та підтверджують їх позитивний вплив на розвиток особистості в цілому.

Отже, орієнтуючись на гуманну педагогіку, що пропонує творчий пошук, співробітництво, педагоги відкривають нові перспективи для виховання творчої, мислячої, гуманної особистості учня з розвинутою особистою гідністю і повагою до інших людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоусова В.О Теорія і методика гуманізації старшокласників у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи. К.: ІЗМН, 1907. – 191с.
2. Захаренко О.А. Слово до нащадків. – К.: СПД, 2006 – 216 с.
3. Мостова Т. Світ на ім'я Амонашвілі // Освіта України. – 2002. – № 79. – с.8
4. Подготовка студентов к работе с учащимися 6-летнего возраста / Под ред. А.Я. Савченко. - К.: Вища школа, 1990.
5. Подласый И.П. Курс лекций по коррекционной педагогике. – М. , 2002
6. Проскура О.В. Психологічна культура праці завідуючої дошкільним закладом. КМІУВ ім.. Б.Грінченка, 1994.-123 с.
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.

Діброва О. В.
кандидат філологічних наук
завідувач кафедри
педагогіки та психології
початкової освіти
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук
Левчун В. І.

здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня
«молодший спеціаліст» відділення початкової освіти
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук

ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Загальною проблемою сьогодення є здійснення завдань нової освітньої філософії, а саме: спрямувати освітній процес на формування становлення людини, її духовності, індивідуальності, її самотворення та самоформування в особистість. Також можна спостерігати за тим, що в пріоритет стає особистісно-орієнтований підхід, який забезпечує найсприятливіші умови для розвитку й самореалізації особистості, що передбачає наявність педагогічної взаємодії, діалогічного спілкування.

Взагалі, сутністю спільної діяльності в освітньому процесі є взаємодія його учасників. Саме під час співпраці здійснюється зміна відносин між вчителем й учнями в рівноправні. Поняття співробітництва, комунікації, партнерства у взаємовідносинах учасників навчальної діяльності є однією з основних переконань у педагогіці останніх років. Але втілення в практичній діяльності відбувається з великими труднощами. Вчителі, зазвичай, не можуть змінити свою діяльність, через те, що не розуміють як саме це зробити. Все це відбувається, по-перше, через те, що викладачеві не відомий процес взаємодії з дітьми на основі діалогу, не знає що поглиблення змісту спільної діяльності, якості і ефективності освіти

досягається розвитком творчого характеру спілкування, підвищенням його культури. Ось чому ця тема вважається актуальною на сучасному етапі розвитку освіти в Україні. Існує широке коло проведених досліджень, які вказують на особливості «педагогічної взаємодії». А це і розбір таких тем, як «педагогіка підтримки» (О.С. Газман, Н.М. Михайлова, С.М. Юсфін); «педагогіка співробітницької взаємодії» (Л.В. Байбородова). Проте на цей момент, ще й досі не можна говорити про існування цілісної характеристики ідеї «педагогічної взаємодії» як міждисциплінарної, психолого-педагогічної проблеми.

Але з упевненістю можна сказати, що взаємодія вчителя та учнів є необхідною умовою ефективності навчального процесу. Термін «взаємодія» включає в себе педагогічний вплив і власну активність вихованця, що виявляється у відповідних уявленнях або опосередкованих впливом на педагога й на дітей.

У процесі взаємодії втілюються зв'язки між людьми, які, вирішуючи спільні завдання доповнюють один одного і досягають успіху в розв'язанні поставлених завдань.

В свою чергу педагогічна діяльність у цьому процесі визначає її зміст та способи виконання завдань, які виховують і навчають людей. Завдання заздалегідь передбачають зміну властивостей і якостей вихованців. Тож, це пояснює, що педагогічний процес є процесом, у якому соціальні ідеї перетворюються в якості особистості.

Через це взаємодія починає діяти, якщо прийоми та методи, які використовує вчитель, сповнені високих прагнень гуманістичного відношення до школярів і спрямовані на розвиток їхньої особистості.

Нещодавно ми проходили практику "Перші дні дитини в школі". Ми вперше побували на такій практиці, на якій потрібно було спостерігати як протікає адаптаційний період молодших школярів. Було цікаво спостерігати за тим, як вони пристосовувались та знайомились з новим навчальним закладом за допомогою свого класного керівника, за тим як вони звикали до освітнього середовища, вчителя й один до одного.

Тож зараз хочу поділитися своїми спогадами, як вчителька вводила в клас перші рутини.

Для ефективного засвоєння рутини, вчитель створив в класі проблемну ситуацію під час проведення «Ранкової зустрічі». Це виникло під час знайомства один з одним, коли учні та вчитель намагалися представити свої імена. Вчитель попросив всіх учнів назвати свої імена, після цього ніхто не знав як кого звати. Тож вчитель пояснила дітям, що така ситуація буде виникати постійно, якщо вони не будуть говорити по черзі та поважати одне одного.

Після спільної бесіди з учнями, під час якої відбувався обмін інформацією з власного життя та досвіду дітей, вчитель розташував на дошці картку, на якому була перша рутина класу. І завдяки цій тактики вчителя, рутини були ефективно введені для подальшого користування ними у класній спільноті.

Отже, сучасна ера вчителів уже в школі відчуло переваги педагогіки співробітництва і діалогу, однак починає працювати, використовуючи монолог й діалог. Минуле покоління звикло лише до роботи в монологічній формі спілкування. В майбутньому вчителі при застосуванні в методик кооперативного, інтерактивного особистісно-орієнтованого навчання в школах, то сприйматимуть діалог на уроці як норму, партнерські стосунки вчителя і учня – як природний стан. І слід пам'ятати, що через діалог з учнями у школах з'явиться більше довіри, діти не будуть чимшвидше тікати після уроків додому і активніше будуть проявляти себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14698/>
2. https://ukrainskamova.com/publ/slovník_sinonimiv/o/otzhe/37-1-0-11372
3. <http://conf.rtf.kpi.ua/ua/documents/paper-rules>
4. http://lib.iitta.gov.ua/710749/1/Ніколенко_Методист_Ст.%20Педаг.%20партнерства%20як%20умова.pdf

*Грисенко Л. П.
викладач російської філології
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А.С. Макаренка
м. Кременчук*

СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОГО ГУМАНІЗМУ

Одним зі стратегічних напрямків сучасної української освіти є її гуманістичне спрямування, яке має забезпечити формування свідомої, духовно наповненої та гармонійної особистості, розкрити шляхи для розвитку наукового та творчого потенціалу молоді. Такий підхід сприяє становленню гуманістичного типу свідомості молодої людини, яка формує власний досвід повсякденної поведінки, керуючись власною свободою, усвідомлено та обґрунтовано здійснює найбільш прийнятний для його життєвого шляху вибір, який приведе до самовдосконалення та активної самореалізації.

Традиційно дослідники гуманістичного підходу в освіті спираються на вчення основоположників гуманістичної педагогіки: К.Н.Вентцеля, С.Н.Гессена, Дж.Локка, Й.Г.Песталоцці, В.О.Сухомлинського, К.Д.Ушинського та ін. Теоретичні основи гуманізації у сфері освіти відображені в наукових публікаціях сучасних вчених: Ш.А.Амонашвілі, В.П.Андрушенка, І.Д.Беха, І.А.Зимньої, І.А.Зязюна, О.С.Газмана, О.А.Кондратенко та ін.

Однак у питанні екзистенціального гуманізму, розуміння його сутності та відмінності від класичного гуманізму ми звертаємося до вчення видатних європейських екзистенціалістів Т.Абеля, А. Камю, Ж.-П. Сартра, У. Флойда, М. Гайдеггера та ін., вітчизняних вчених В.П. Кравця, І.Р. Іоненка, О.В. Трубнікова, А.Я Сенченка, Б.А. Головка та ін..

В. Закревський відзначає, що спільне у поглядах екзистенціалістів А. Камю, Ж.-П. Сартра, М. Гайдеггера на гуманізм – неприйняття цього смислового конструкта у тому вигляді, в якому він був актуалізований у середині ХХ століття. Найоптимістичнішим, на думку дослідника, виглядає Ж.-П. Сартр, який оголосив екзистенціалізм гуманізмом [1]. Для нас цікавими є

погляди філософа, які він висловлює з приводу людини: «вона є лише те, що сама із себе робить»; «якщо існування справді передує сутності, то людина відповідальна за те, що вона є»; «коли ми говоримо, що людина відповідальна, то це не означає, що вона відповідальна тільки за свою індивідуальність. Вона відповідає за всіх людей»; «...ми ні в якому випадку не можемо вибирати зло. Те, що ми вибираємо, – завжди благо. Але ніщо не може бути благом для нас, не ставши благом для усіх»; «людина приречена бути вільною. Приречена, тому що не сама себе створила, і все-таки вільна, тому що, одного разу кинута в світ, відповідає за все, що робить»; «людина є не що інше, як ряд її вчинків, що вона є сума, організація, сукупність відношень, з яких складаються ці вчинки» [2].

Мета статті – обґрунтувати необхідність переосмислення діяльності викладача літератури з метою використання останньої як інструменту формування життєвих компетентностей та екзистенціального гуманізму.

Отже, для викладача літератури у світлі гуманізації професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів ключовими словами мають стати поняття «відповідальність», «свобода», «вибір», «благо для всіх», які закладені в основу екзистенціального гуманізму. Сучасна література наповнена гуманістичним змістом і, відповідно до змісту твору, що вивчається, філологам доводиться часто оперувати вказаними вище поняттями, враховуючи індивідуальне зростання студента. Таким чином, гуманізація стає провідним принципом занять із зарубіжної літератури. Що буде покладено в основу екзистенції майбутнього педагога і свідомої людини – любов чи зневага, рішучість чи страх, відповідальність чи байдужість – залежить і від особистості викладача літератури, переосмислення ним всіх компонентів процесу навчання, змісту власної діяльності й суб'єктивних станів, навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Сучасні методисти наголошують на екзистенційності вивчення біографії письменника, тобто на осмисленні студентами життєвого досвіду митця як неповторної особистості, порівняння його з власним. Б. Степанишин так пояснює принцип екзистенційності: «Менше дат, назв, другорядної інформації, а трохи більше цікавих

епізодів з життя письменника, до того ж епізодів з підтекстним зверненням до почуттів...» [3, с. 182].

Прикладом може бути вивчення життєвого й творчого шляху російського письменника М. Булгакова та українця В. Шевчука. Показовою для студентів може стати опозиція митців до влади, їх екзистенціальний вибір – йти чи не йти на компроміси з владою.

Педагог має звернути увагу на те, що Михайло Булгаков ніколи не був затятим прихильником радянської влади, яка намагалася зламати його, і чи не єдиний волів донести правду, тоді як інші пристосовувалися, ставали тими «коліщатами й гвинтиками» системи, яка попірала будь-які людські цінності. Але як далеко зайшло неприйняття письменником навколишньої дійсності, а владою самого митця? Саме з 1929 року починається цькування письменника: його п'єси вилучаються з репертуарів театрів, твори не публікуються, друкується шквал критичних статей, лають не тільки самі твори Михайла Опанасовича, але й ображають його самого. «На широкому полі словесності російської у СРСР я був одним-єдиним вовком. Мені радили перефарбувати шкуру. Безглузда порада. Перефарбований чи стрижений вовк все одно не схожий на пуделя. Зі мною і вчинили, як із вовком. І кілька років гнали мене, згідно з правилами ловів, в обгородженому подвір'ї». Але ми маємо бути вдячні письменнику за те, що він представив нам широку панораму репресій, які в ті роки розпинали країну.

1968 для Валерія Шевчука був знаменний тим, що письменник почав відходити від чистого реалізму, зануреного у побут, і звернувся до умовних форм. Однак тоталітарна влада не припускала ніякої діяльності, наслідки якої неможливо передбачити, тому творчість Шевчука викликала зливу негативної критики. У тяжкі 70-ті письменника майже не друкували. І тоді Валерій Шевчук пішов, за його словами, «по схиму», тобто зачинився у келії чи башті слонової кості, як її називають, і продовжив там працювати, як умів та міг. «Я свідомо прирік своє життя народові уполіудженому...через це у суспільства чекав я неприємностей та не сприйняття, бо це нормальна реакція тоталітарного режиму супроти тих, хто бажає бути собою. Кожен компроміс – це втрата себе... отже, компроміси для мене були неможливі», – напише згодом В. Шевчук [4, с. 10].

Якщо Булгаков намагався вступити в діалог з владою (лист до уряду СРСР від 28 березня 1930 року, написав п'єсу «Батум» на догоду Сталіну), то Шевчук обрав інше: «Ліпше бути ніким, ніж рабом, адже згодитися бути ніким – теж позиція» [4, с. 12].

На прикладі цих біографічних фактів педагог підводить студентів до розуміння екзистенційного гуманізму в інтерпретації Сартра: центральним завданням стає не підведенні людської творчості під якийсь певний стандарт, а збереження вільного характеру цієї творчості, свободи як такої.

Г. Токмань вживає поняття *«екзистенційний діалог»*, який використовується під час вивчення біографії письменника. [5, с. 123] Іноді викладач перевтілюється в митця й вживає форму невластивої прямої мови, починаючи говорити від його імені. Найкраще це робити для того, щоб показати наочно ситуацію екзистенційного вибору, в яку потрапив письменник – тоді поворот долі митця буде тлумачитися як його вільний вибір, навіть в жорстких історичних обставинах.

Викладач, як творча людина, якій належить авторство освітнього процесу, маючи своєрідну екзистенційну свободу, може вдатися до розширення поняття *«екзистенційний діалог»* та проведення екзистенційної дискусії, зверненої до питань про сенс життя, про усвідомлення людиною себе як екзистенції, про свободу вибору, про відповідальність за зроблений вибір.

Для традиційного гуманізму не властиве оперування такими поняттями як свобода, відповідальність, совість, вибір, страх, унікальність тощо. Новина в тому, що в літературі вони підлягають багатозначному екзистенційному трактуванню, яке можливо виявити у ході дискусії під час аналізу літературних творів. Екзистенційним є вибір Понтія Пілата (роман М. Булгакова *«Майстер і Маргарита»*) й самого Майстра, а також героїв роману В. Шевчука *«На полі смиренному»*.

Що є свобода? Чи можливий вибір по совісті в умовах тоталітарної системи? Чи є виправданням вчинків героїв загроза життю й творчості? Саме такі питання важливі для виявлення точок зору та реалізації принципів проблемності та діалогізації у викладанні літератури.

Студенти, безперечно, розуміють, що тоталітарне суспільство не забезпечує вільного існування для людини відповідно до її переконань, поглядів, почуттів, тому єршалаїмський грізний намісник Понтій Пілат у минулому мужній воїн, а зараз замкнутий і недовірливий, приймає суспільні закони, які він, як вірний підданий імператора Тиверія (хоча, як людина, ігемон відчуває до нього відразу), має виконувати й захищати. Тому на слова Ієшуа про владу він так надривно вигукує: «На світі не було, немає і ніколи не буде величнішої й прекраснішої для людей влади над владу імператора Тиверія!», але тільки для того, щоб показати солдатам конвою свою лояльність до кесаря [6, с. 18].

Майстер, здається, зовні вільний, пише роман, проте його зіткнення з системою, яка прагнула мати контроль над літературою, призводить до нервово розладу, усамітнення в клініці Стравінського, навіть втечу від кохання і головне – зречення від творчості, але Майстер ніколи не стане власником членського МАССОЛІТського квитка, якого отримували гаранті стабільності системи, тобто не стане рабом.

Майже так само зрікається свого покликання і головний герой Шевчука. Заховавши від усіх «новий синаксар» для майбутніх поколінь, він вирішує просто тихо чинити добрі справи, але не повставати проти сили, що існує у світі.

Ми виявили, що формування екзистенційного гуманізму є важливою складовою сучасного освітнього процесу, бо допомагає здійснювати найбільш прийнятний для життєвого шляху вибір, який приведе до самовдосконалення та активної самореалізації як педагога, так і студентів. Література є інструментом у формуванні екзистенціального гуманізму, тому що саме вона оперує важливими поняттями (свобода, відповідальність, совість, вибір, страх, любов та ін.), суть яких розкривається під час екзистенційного вивчення біографії письменника та в ході літературного аналізу при використанні екзистенційного діалогу та дискусії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закревский А.Э. Экзистенциальный гуманизм А. Камю, Ж.-П. Сартра, М. Хайдеггера [Електронний ресурс]. Філософія й політологія в контексті сучасної культури – Режим доступу: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article>
2. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм // Сумерки богов. – М.: Изд-во полит. лит., 1989. – 394 с.
3. Степанишин Б.І. Викладання української літератури в школі. Київ.: РВЦ «Проза», 1995. – 256 с.
4. Усе для школи. Українська література. Валерій Шевчук. 11 клас. / Автор-упорядник Н. Федоряк – К.: «АртЕк», 2001 – 62 с.
5. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенційно-діалогічна концепція. – К.: Мілленіум, 2002. –320с.
6. Булгаков М. Майстер і Маргарита [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php>
7. Мирончук Н.М. Гуманізація навчання і виховання як стратегічний напрямок діяльності вищої школи/ Мирончук Н.М. // Нові технології навчання : зб. наук. праць. –Вінниця-Київ, 2014. – Вип.83. –С.178-182.

Литвиненко М. К.

учитель початкових класів

Кременчуцький ліцей №30 «Олімп»

м. Кременчук

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НУШ

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті.

Учитель Нової української школи – носій суспільних й освітніх змін, активний учасник і провайдер реформ у системі освіти.

Суспільство, держава покладають на вчителів початкових класів відповідальну місію - першими стати на шлях реформи.

Маленькі представники нового покоління, що вперше ввійдуть у школи України, вже живуть у сучасному світі, де успішним стає той, хто активно діє, бере на себе відповідальність, відчуває власну гідність. Батьки й учні мають велику надію, що навчання в реформованій школі буде цікавим і корисним,

розвивальним і дослідницьким, гуманним і патріотичним. Отже, щоб стати вчителем Нової української школи, треба пройти відповідну підготовку.

Професійна підготовка вчителя не закінчується у стінах педагогічного навчального закладу. Вона продовжується протягом усієї професійної діяльності педагога.

Кожен учитель, який працюватиме з першим класом нової української школи, проходить спеціальну підготовку. Це очні заняття зі спеціально підготовленими тренерами, плюс дистанційне навчання за допомогою онлайн-курсу EdEra.

Відповідно до планів підвищення кваліфікації педагога проходять спеціальне навчання в Інститутах підвищення кваліфікації, інститутах післядипломної освіти або на спеціальних факультетах вищих педагогічних навчальних закладів. Проте знання, одержані вчителями в процесі навчання на базі ІУВ і педвузів, потребують осмислення й апробації в школі. Цьому сприяє спеціально організована система науково-методичної роботи.

Нове поняття **"науково-методична робота"** (К. С. Фаріно) вводиться у зв'язку з тим, що сучасній загальноосвітній школі і особливо навчальним закладам нового типу властиві такі форми наукової роботи, як проведення експериментальних досліджень на широкій основі; засвоєння інновацій, наближених до досвіду даної школи; розробка довгострокових дослідно-експериментальних проектів і под.

Аналіз педагогічного досвіду кращих шкіл і сучасні дослідження свідчать, що у діяльності творчого вчителя завжди присутні дослідницькі елементи. Учитель, за В. О. Сухомлинським, який не вміє проникати мисленнєво у глибину фактів, причиново-наслідкові зв'язки між ними, неминуче перетворюється у ремісника. Тому однією з необхідних умов ефективної реалізації методичної роботи він вважав активну творчу діяльність усього колективу й дослідницько-пошукову атмосферу, що панує в ньому.

У системі методичної роботи Нової української школи розвиваються професійно важливі особистісні якості педагога, формуються та усвідомлюються нові цінності, оновлюються знання, посилюється здатність до їх практичного застосування. Науково-методична робота в

сучасному її розумінні здійснює також супровід освітніх практик та інновацій, які є чинником розвитку освітніх систем різного рівня. Цей процес передбачає науково-методичне обґрунтування, педагогічні технології впровадження, моніторинг результатів діяльності закладів освіти, освітніх практик та інновацій. При цьому пріоритетом науково-методичної роботи залишається професіоналізм педагогів.

Отже, Нова українська школа потребує нових підходів до навчання, формування педагогічної компетентності фахівця школи. Відповідно до сучасних освітніх тенденцій високі вимоги ставляться до вчителя. Сучасний учитель повинен бути професійно-компетентним й всебічно освіченим фахівцем, здатним професійно сприймати, аналізувати і оцінювати сучасні соціально-педагогічні явища, грамотно застосовувати педагогічні технології, проявляти творчу і дослідницьку ініціативу, професійну мобільність, бути здатним до розвитку суб'єктів освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція Нової української школи.
2. «Закон про освіту»
3. Гриневич Л. Найбільший виклик - перепідготовка вчителів <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-interview-2017-07-21-liliya-grinevich-najbilshij-viklik-perepidgotovka-vchiteliv>
4. Елькін О. Революція в освіті <https://www.imena.ua/blog/edcamp-ukraine-talks/>

НАШІ АВТОРИ

Андрєєва Н.О., - викладач іноземної мови, Педагогічний коледж комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя)

Бабенко Л. М., - вчитель початкових класів спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів №7 Світловодської міської ради Кіровоградської області (м. Світловодськ)

Барда С. І. – асистент кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м Кременчук)

Бикова Т. Б. - викладач-методист педагогіки та психології Педагогічного коледжу КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР (м. Хортиця)

Бірюкова С. О. - викладач української філології Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Богомаз О. А. - викладач природничих дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Болотіна М. П. - викладач математичних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Бражник Ю. С. - вчитель початкових класів Комунального закладу "Полтавська загальноосвітня школа I-III ступенів №27" (м. Полтава)

Бровата О. Б. – завідувач відділення дошкільної освіти, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Верещака В. В. - викладач іноземної філології Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Вітко Т. М. - викладач природничих дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Власова Г. В. - викладач психолого-педагогічних дисциплін Комунального закладу "Одеський педагогічний коледж" (м. Одеса)

Гальченко І. В. – в. о. директора Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка, Заслужений працівник освіти

України, відмінник освіти, кавалер ордена «За заслуги» III ступеня (м. Кременчук)

Гольченко К. В. - здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» відділення початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Гривачевська А. А. - практичний психолог та заступник директора із виховної роботи СЗОШ I-III ступенів №4 з поглибленим вивченням англійської мови Горішньоплавнівської міської ради Полтавської області (м. Горішні Плавні)

Грисенко Л. П. - викладач російської філології Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Деньга Н. М. – заступник голови організаційного комітету, кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-методичної роботи Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка; (м. Кременчук)

Діброва О. В. – кандидат філологічних наук, завідувач кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Дорошенко Т. М. - асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Доценко Г. Г. - викладач образотворчого мистецтва з методикою навчання Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Івашина О. В. - викладач математичних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Карповець В. В. - здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» відділення початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Ковтун А. Є. - асистент вчителя Кременчуцької ЗОШ I-III ступенів №8 (м. Кременчук)

Коробко Ю. В. - асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Крамаренко В. О. - аспірант кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Крук С. Л. – кандидат психологічних наук, доцент, директор центру інноваційної педагогіки та психології Хмельницького національного університету, президент Всеукраїнської культурно-освітньої асоціації гуманної педагогіки, віце-президент Міжнародного центру гуманної педагогіки, Лицар гуманної педагогіки (м.Хмельницький)

Крупіна Л. В. – кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально-виховної роботи Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Лазоренко А. О. - здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» відділення початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Левчун В. І. - здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» відділення початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Лисенко Т. І. - викладач інформатики Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Литвиненко М. К. - учитель початкових класів Кременчуцького ліцею №30 "Олімп" (м. Кременчук)

Лілянова І. А. - викладач методики трудового навчання з практикумом, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Бериславського педагогічного коледжу імені В.Ф. Беньковського (м. Берисла)

Майборода Н. М. - викладач психолого-педагогічних дисциплін КВНЗ «Новобузький педагогічний коледж» (м Новий Буг)

Марченко І. Г. - заступник директора, вчитель початкових класів Світловодської спеціалізованої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №7 Світловодської міської ради Кровоградської області (м. Світловодськ)

Маслак А. Г. - учитель початкових класів Кременчуцького навчально-виховного комплексу "Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - позашкільний навчальний заклад" №2 Кременчуцької міської ради (м. Кременчук)

Матюха Ю. О. - викладач української філології Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Мацько В. В. - асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Мельник А. А. - викладач фізико-математичних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Мельник В. І. - викладач інформатики Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Миرونюк І. О. - викладач психолого-педагогічних дисциплін КВНЗ «Новобузький педагогічний коледж» (м. Новий Буг)

Михайленко Л.В. - викладач природничих дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Мороз О. М. - викладач іноземної філології Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Москалик Г. Ф. – доктор філософських наук, професор, директор Департаменту освіти виконавчого комітету Кременчуцької міської ради (м. Кременчук)

Московець Л. П. – асистент кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Музиченко В. О. - здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» відділення початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Науменко В. Д. - здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» відділення початкової освіти Кременчуцький педагогічний коледжімені А.С.Макаренка (м. Кременчук)

Непорада І. М. – асистент кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Новодворчук О. В. - викладач української філології Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Носкіна Л. М. - асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Носкіна Н. О. - викладач художньої праці Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Олійник І. О. – старший викладач кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка, голова Полтавського обласного осередку ВГО асоціації гуманної педагогіки та психології, "Учитель гуманної педагогіки" (м. Кременчук)

Остапко Л. О. - старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Павлова Т. В. - вчитель початкових класів, заступник директора Кременчуцького ліцею № 25 "Гуманітарний колегіум" Кременчуцької міської ради Полтавської області (м. Кременчук)

Падалка Н. Л. - викладач фізико-математичних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Пристап В. В. - викладач дошкільних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Рассохіна О. В. - асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Самодрин А. П. - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і психології ПУ «Міжнародного гуманітарно-педагогічного інституту «Бейт-Хана»» (м. Дніпро)

Ситюк Р. О. - викладач суспільних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка; аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Кременчук)

Стеценко Н. К. - завідувач з навчально-виробничої практики, викладач Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Тесля К. С. - здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр» Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Тупікіна С. В., - викладач психолого-педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Бериславський педагогічний коледж імені В.Ф. Беньковського (м. Берислав)

Ухналь О. М. - аспірант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (м. Глухів)

Шакотько В. В – кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчальної роботи Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Шевченко І. М. - вчитель початкової школи Світловодської спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів №7 Світловодської міської ради Кровоградської області (м. Світловодськ)

Шкляєва Г. О. - кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Шліхар В. В. - здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» відділення початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Яненко С. М., - викладач української філології Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Яценко Т. В. – кандидат психологічних наук, завідувач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ГУМАНІЗАЦІЯ – НАЙКОРОТШИЙ ШЛЯХ ДО ОСОБИСТОСТІ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

13 вересня 2019 року

Кременчук

Редактор випуску Діброва О.В.

Редакція не завжди поділяє думки авторів, за зміст, достовірність інформації та точність цитувань відповідальності не несе.

При передруці статтей посилання на матеріали є обов'язковим.

